

ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพ
การทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน

นายถาวร พาพรหม

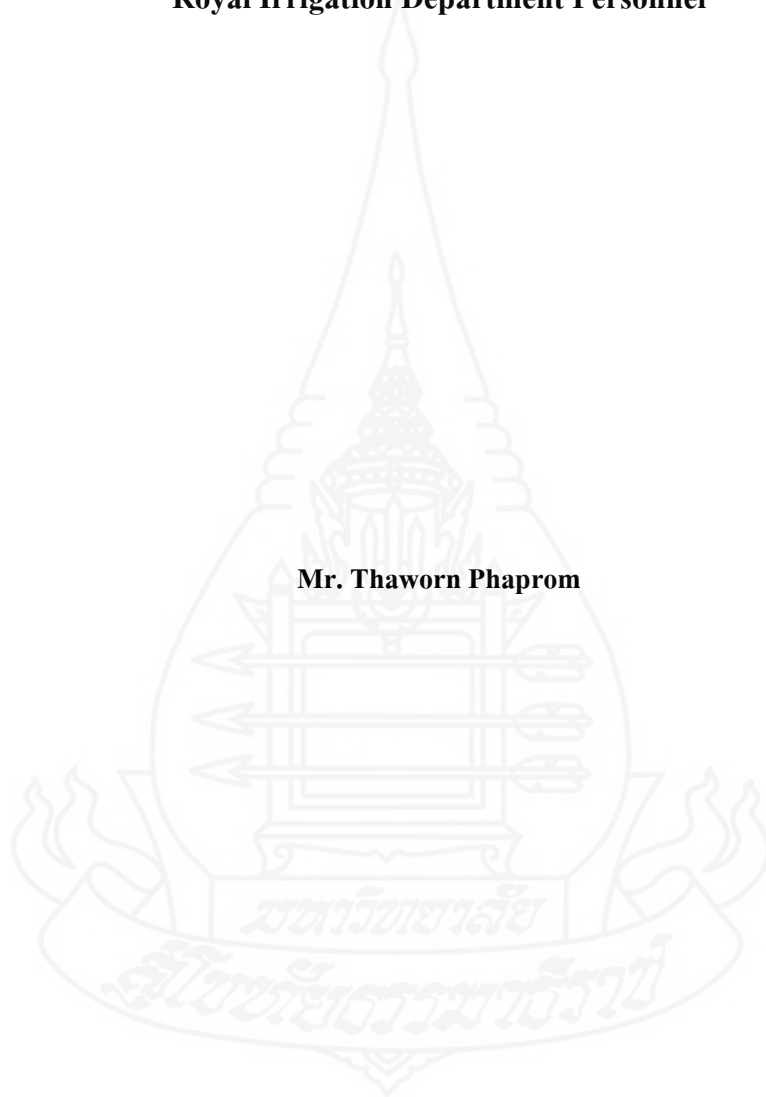

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Information Needs to Develop Capacity of the
Royal Irrigation Department Personnel**

Mr. Thaworn Phaprom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Information Science

School of Liberal Arts

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร
กรมชลประทาน

ผู้วิจัย นายถาวร พาพรหม รหัสนักศึกษา 2501000406 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สารสนเทศศาสตร์) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
(2) รองศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ เจียรกุล (3) อาจารย์ ดร. วัชรระ เกื้อดี **ปีการศึกษา** 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงาน
ของบุคลากรกรมชลประทาน และ 2) เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศในการ
พัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน จำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา
และตำแหน่งงาน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการ
ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ ของกรมชลประทาน จำนวน 27,815 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 379 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐาน
โดยใช้สถิติการทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า (1) บุคลากรกรมชลประทานมีความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนา
ศักยภาพการทำงาน โดยรวมในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการด้าน
เนื้อหาได้แก่ ด้านสาธารณสุข ด้านสังคม ด้านการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล มี
ความต้องการในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ส่วนความต้องการด้านรูปแบบ ได้แก่ ฐานข้อมูลผ่าน
อินเทอร์เน็ต คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน หนังสืออ้างอิง/ตำราและวารสารในสายงาน และชุดการ
เรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย มีความต้องการในระดับมากที่สุด (2) เปรียบเทียบความ
ต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานจำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และ
ตำแหน่งงาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกันมีความต้องการสารสนเทศต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ ส่วนบุคลากรที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งงานต่างกัน มีความต้องการ
สารสนเทศไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ ความต้องการสารสนเทศ การพัฒนาบุคลากร

Thesis title: Information Needs to Develop Capacity of the Royal Irrigation Department Personnel

Researcher: Mr. Thaworn Phaprom; **ID:** 2501000406; **Degree:** Master of Arts (Information Science); **Thesis advisors:** (1) Dr. Namtip Wipawin, Associate Professor; (2) Dr. Praphon Jealkul, Associate Professor; (3) Dr. Watchara Suiadee; **Academic year:** 2012

Abstract

This research aimed 1) to study information needs to develop the capacity of the Royal Irrigation Department personnel; 2) to compare information needs to develop the capacity of the Royal Irrigation Department personnel classified by gender, span of age, educational level and job position.

This research was a survey study and the population consisted of 27,815 government officers and staff in the Royal Irrigation Department. The sample consisted of 379 the Royal Irrigation Department personnel chosen through stratified sampling. The instruments used were questionnaires. The statistics used in this study were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were summarized as follows: 1) information needs by the Royal Irrigation Department personnel were at the medium level when classified each aspect found that content needs in the public health, social, administration and human resource development were at the high level. Information needs in the information format were databases via internet, instruction manuals, reference books, text books, and journals, and multimedia courseware. These were also at the high level. 2. Comparing information needs of the Royal Irrigation Department personnel by gender, span of age, educational level and job position found that by gender there was significantly different, but by span of age, educational level and job position there was no statistical significance.

Keywords: Information Needs; Personnel Development

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาที่ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจาก รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ เจียรกุล และอาจารย์ ดร. วัชระ เสือดี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และขาดเสียมิได้เลยท่าน เปรียบเสมือนอาจารย์พ่อ ที่คอยให้คำแนะนำด้านการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติการวิจัย ท่านคือ รอง ศาสตราจารย์ พวา พันธุ์เมฆา ที่กรุณาชี้แนะแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ จน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอขอบพระคุณเป็น อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ ที่กรุณาสละเวลารับ เป็นประธานกรรมการ และให้คำแนะนำแก้ไขวิทยานิพนธ์จนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ นายสุภชัย รุ่งศรี นายปริญญา กมลสินธุ์ และนางสาวอัญชลี สงวนพงศ์ ที่ กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้อำนวยการวิทยาลัยการชลประทาน สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการชลประทาน ที่กรุณาให้ ความอนุเคราะห์ เครื่องมืออุปกรณ์การจัดทำวิทยานิพนธ์ รวมทั้งบรรณารักษ์ประจำสำนัก บรรณสาร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เจ้าหน้าที่งานห้องสมุด บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ประจำ ห้องสมุดกรมชลประทาน และบุคลากรกรมชลประทาน ที่กรุณาสละเวลารอกและเก็บรวบรวม แบบสอบถาม กระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา พี่น้องและครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่ง ที่ ช่วยเหลือขณะจัดทำวิทยานิพนธ์ ทั้งคอยให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ถาวร พาพรหม

พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงาน	8
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ	16
การพัฒนานวัตกรรม	43
กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	54
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	62
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	62
การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	62
การเก็บรวบรวมข้อมูล	64
การวิเคราะห์ข้อมูล	64
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	66
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	103
สรุปลการวิจัย	103
อภิปรายผล	112
ข้อเสนอแนะ	120
บรรณานุกรม	121
ภาคผนวก	126
ก แบบสอบถาม	127
ประวัติผู้วิจัย	135

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 4.1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	67
ตารางที่ 4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	69
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	73
ตารางที่ 4.4	เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา จำแนกตามเพศ	75
ตารางที่ 4.5	เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามเพศ	79
ตารางที่ 4.6	เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา จำแนกตามช่วงอายุ	81
ตารางที่ 4.7	เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามช่วงอายุ	86
ตารางที่ 4.8	เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา จำแนกตามระดับการศึกษา ...	88
ตารางที่ 4.9	เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามระดับการศึกษา ..	93
ตารางที่ 4.10	เปรียบเทียบระหว่างตำแหน่ง/สายงานกับความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา ..	95
ตารางที่ 4.11	เปรียบเทียบระหว่างตำแหน่ง/สายงานกับความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	100

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 4.2 ความสัมพันธ์ความต้องการสารสนเทศและการแสวงหาสารสนเทศ	18
ภาพที่ 4.3 แสดงตัวแบบ “เบอริฟิกกิง” การค้นหาที่พัฒนาตามลำดับ	40
ภาพที่ 4.4 โครงสร้างการบริหารภายในกรมชลประทาน	49
ภาพที่ 4.5 เว็บไซต์ห้องสมุดกรมชลประทาน	51

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมชลประทานได้กำหนดวิสัยทัศน์ดังนี้ "กรมชลประทานเป็นองค์กรนำด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ให้มีพื้นที่ชลประทาน อยู่ในลำดับ 1 ใน 10 ของโลก" และได้กำหนดเป้าประสงค์ตามกรอบการประเมินผลการปฏิบัติงาน 4 ด้านคือ ด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และด้านการพัฒนาองค์กร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรตามวิสัยทัศน์

ห้องสมุดกรมชลประทาน ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2497 เป็นแผนกเผยแพร่และห้องสมุด สังกัดสำนักงานเลขานุการ พ.ศ. 2502 กรมชลประทาน มีนโยบายที่จะขยายงานด้านห้องสมุดให้กว้างขวางและสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า จึงแยกงานห้องสมุดออกจากแผนกเผยแพร่และห้องสมุด มาสังกัดแผนกวิเคราะห์วิจัย กองวิชาการเป็นการภายใน โดยกำหนดให้เป็นหมวดห้องสมุด (ธารา กนกมณี, 2540 : 2) ธันวาคม พ.ศ.2504 มีพระราชกฤษฎีกาตั้งกองแผนงานขึ้นเป็นกองใหม่ จึงได้โอนมาเป็นแผนกห้องสมุด ขึ้นกับกองแผนงาน พ.ศ. 2528 โอนขึ้นกับสำนักงานเลขานุการ และเมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2531 โอนงานห้องสมุดมาขึ้นกับกองฝึกอบรมฝ่ายบริหารงานทั่วไป พ.ศ. 2542 เปลี่ยนชื่องานห้องสมุดเป็นงานวิทยบริการ ฝ่ายวิชาการ กองฝึกอบรม ต่อมาได้มีการปรับปรุงโครงสร้างกรมฯ ใหม่ ได้เปลี่ยนชื่อฝ่ายวิชาการเป็นฝ่ายวางแผนและประเมินผล ส่วนฝึกอบรม สำนักพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานบุคคล (ถาวร พาพรหม, 2547 : 2) และปัจจุบัน พ.ศ. 2556 เปลี่ยนชื่อสำนักพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานบุคคล เป็น สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล

ห้องสมุดกรมชลประทาน กำหนดวิสัยทัศน์ในการมุ่งมั่นพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ จึงได้เปิดให้บริการและตามแผนปฏิบัติการบริหารองค์ความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 แผนที่ 3 แผนเสริมสร้างความรู้ ภูมิปัญญาของเจ้าหน้าที่กรมชลประทาน เพื่อนำไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ ข้อ 3.1 สร้างกลไกการเข้าถึงแหล่งความรู้ภายในองค์กร ข้อ 9 กำหนดให้สำนักพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานบุคคล รับผิดชอบพัฒนาห้องสมุดกรมชลประทาน ให้เป็นแหล่งที่ใช้ในการแสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนพัฒนาห้องสมุดกรมชลประทาน พ.ศ. 2549-พ.ศ. 2552, 2548 : 1) และตามแผนเดียวกันนี้ กำหนดให้ทุกสำนัก/กอง พัฒนาระบบสารสนเทศและการจัดการความรู้ภายในองค์กร เช่น สร้างเว็บไซต์ การจัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) สร้างมุมแห่งการเรียนรู้ (Learning Corner) เป็นต้น เพื่อเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ร่วมกันได้

ปัจจุบัน สารสนเทศด้านการชลประทานมีพัฒนาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ เช่น นวัตกรรมการก่อสร้างด้วยเทคนิคใหม่ มีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดเก็บ การค้นคืน การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต จำเป็นต้องมีการคัดกรองสารสนเทศ การบริหารจัดการ ไว้ใช้เมื่อต้องการอย่างทันที่และเป็นระบบ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุดกรมชลประทาน กรมจึงมีคำสั่งจัดตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ (KM) จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการตามแผนพัฒนาห้องสมุดกรมชลประทาน พ.ศ. 2549 – 2552 และ พ.ศ. 2553-2556 เป็นแผนระยะ 4 ปีเพื่อรองรับมาตรฐานที่จำเป็นในงานห้องสมุดระดับสากล และช่วงแผนพัฒนาห้องสมุด 4 ปีที่ 2 (พ.ศ. 2553-2556) กรมชลประทานได้ตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ตามคำสั่งกรมชลประทาน ที่ ข 208 / 2554 และตั้งคณะกรรมการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดเสมือนจริง ตามนโยบายของกรมชลประทาน ที่ต้องการขยายข่ายงานบริการผ่านอินเทอร์เน็ต ไปทุกสำนัก/กอง/ศูนย์/โครงการทั่วประเทศ

นอกจากนี้กรมชลประทานมีการบริหารงานคุณภาพ เช่น KM, PMQA, 5 ส. เพื่อพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติราชการอยู่เสมอ โดยทุกหน่วยงานมีการจัดมุมแห่งการเรียนรู้ (Learning Corner) ปัจจุบันมีสภาพการแข่งขันสูง ในด้านผลผลิตของแต่ละหน่วยงาน เช่น กรมทรัพยากรน้ำ กรมน้ำบาดาล ทั้งในหน่วยงานรัฐด้วยตัวเอง และเอกชนต่างแข่งขันกันที่ผลงานหรือผลผลิตที่ดีมีคุณภาพผลประโยชน์ถึงผู้ใช้คือประชาชนในส่วนใหญ่ของประเทศ กรมชลประทานเป็นหน่วยงานราชการทำหน้าที่บริหารจัดการน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นหน่วยงานใหญ่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมาก เป็นหน่วยงานหลักเกี่ยวข้องกับผลการเกษตรของประเทศ จึงมีความสำคัญลำดับต้น ๆ ต่อการเพิ่มผลผลิตของประเทศ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทานให้สูงขึ้น ให้ก้าวทันเทคโนโลยีความ

เปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในการจัดการสารสนเทศของกรมชลประทานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

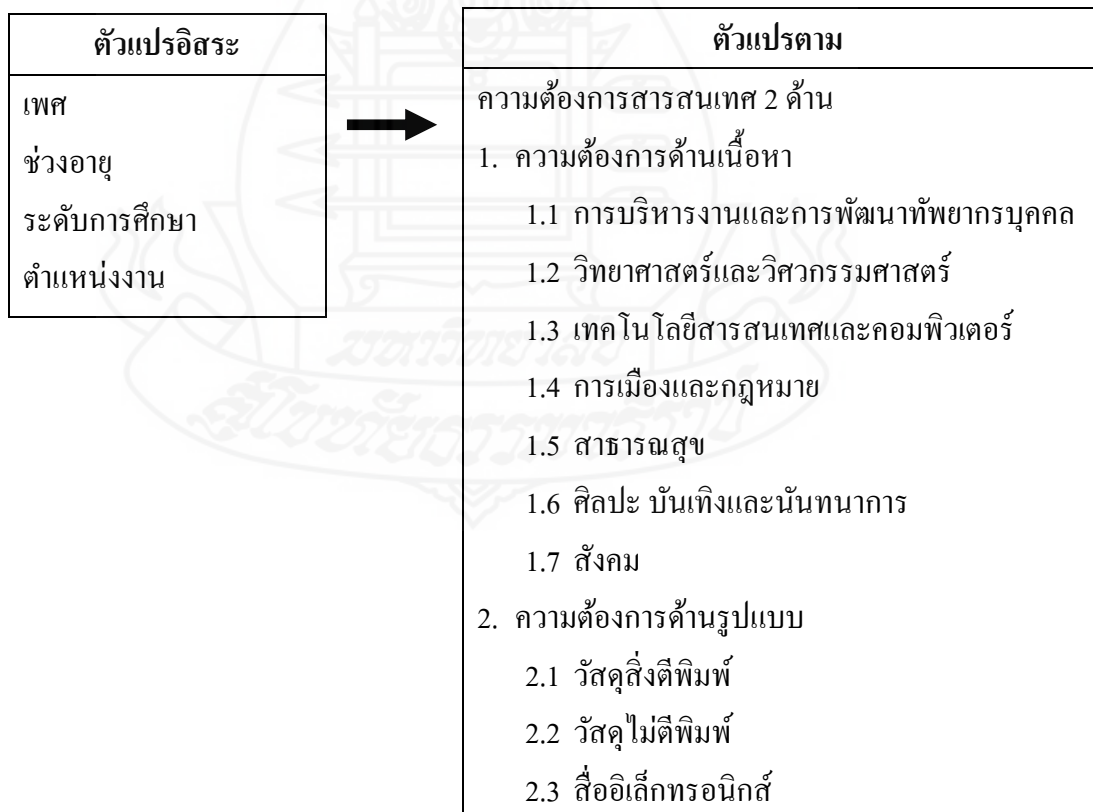
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน โดยเปรียบเทียบตาม เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการสารสนเทศและเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน จึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย อันประกอบด้วยตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน จำแนกตามเพศ ช่วงอายุ การศึกษา ตำแหน่ง

4.1 ด้านประชากร

ประชากรของการวิจัย คือ บุคลากรของกรมชลประทาน ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนบุคลากร จากฐานข้อมูลของฝ่ายทะเบียน และประวัติ สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล กรมชลประทาน มีจำนวน 27,815 คน

4.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร ผู้วิจัยมีความสนใจเนื้อหาด้านการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร พบว่าช่องทางสำคัญที่จะให้องค์กรมีผลผลิตที่ดีมีคุณภาพได้ มาจากการมีทรัพยากรและระบบสารสนเทศที่ดี มีคุณภาพ ส่งผลให้มีผลผลิตออกมาดี สารสนเทศที่ดี หมายความว่าสารสนเทศนั้นมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ มีความสมบูรณ์ครบถ้วน มีความรวดเร็วทันต่อความต้องการหรือมีระบบบริการที่ดี ส่งผลให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ทำงานได้เต็มศักยภาพ และการวิจัยข้อนี้ยังสอดคล้องกับการบริหารจัดการกรมชลประทานในปัจจุบัน เช่น มีการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ กลาง หอสมุดกรมชลประทานด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ การจัดการความรู้(KM) การจัดมุมเรียนรู้ (Learning Conner) ในสำนัก/กองทั่วประเทศ การจัดการระบบคุณภาพทั้งระบบ(PMQA) การพัฒนาเว็บไซต์ด้านชลประทานไทย ล้วนจำเป็นต้องข้อมูลสารสนเทศประกอบการพัฒนา

4.3 ด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2555 หลังจากนั้นทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

4.4 ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล วิทยาศาสตร์และวิศวกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ การเมืองและกฎหมาย สาธารณสุข ศิลปะบันเทิงและนันทนาการ สังคม ความต้องการด้านรูปแบบ วัสดุสิ่งพิมพ์ วัสดุไม้ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. นวัตกรรมเฉพาะ

5.1 **สารสนเทศ** หมายถึง ความรู้ เรื่องราว เหตุการณ์ ข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริงที่มีการบันทึกและจัดการตามหลักวิชาการ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

5.2 **บุคลากร** หมายถึง ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ที่ปฏิบัติงานสังกัดกรมชลประทาน

5.3 **เพศ** หมายถึง เพศชายหรือเพศหญิงของบุคลากรที่ปฏิบัติงานสังกัดกรมชลประทาน

5.4 **ช่วงอายุ** หมายถึง 4 ช่วงอายุ คือ 1. ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี 2. ช่วงอายุ 31-40 ปี 3. ช่วงอายุ 41-50 ปี 4. ช่วงอายุ 51-60 ปี ที่ปฏิบัติงานสังกัดกรมชลประทาน

5.5 **ระดับการศึกษา** หมายถึง 2 ระดับ ดังนี้ 1. ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 2. ระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือปริญญาตรีและสูงกว่า

5.6 **ตำแหน่งในสายงานหลัก** หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่งสายงานหลักด้านการชลประทาน มีดังนี้ นายช่างชลประทาน วิศวกรชลประทาน นายช่างโยธา วิศวกรโยธา นายช่างเครื่องกล วิศวกรเครื่องกล วิศวกร นักอุทกวิทยา นักธรณีวิทยา นายช่างสำรวจ วิศวกรสำรวจ

5.7 **ตำแหน่งในสายงานสนับสนุน** หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในสายงานนอกเหนือจากสายงานหลัก เช่น นักจัดการงานทั่วไป นักวิชาการพัสดุ บรรณารักษ์ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

5.8 **ความต้องการสารสนเทศ** หมายถึง ความประสงค์ที่จะได้รับสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบ

5.8.1 **ด้านเนื้อหา** หมายถึง สารสนเทศในหัวข้อ การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ การเมืองและกฎหมาย สาธารณสุข ศิลปะบันเทิงนันทนาการ และสังคม

5.8.2 **ด้านรูปแบบ** หมายถึง สารสนเทศในหัวข้อ วัสดุสิ่งตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5.9 **ศักยภาพในการปฏิบัติงาน** หมายถึง การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องครบถ้วนทันเวลา มีประสิทธิผลสูง รู้จริงตามหลักวิชาการในตำแหน่งและสายงานที่ปฏิบัติ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบความต้องการสารสนเทศของบุคลากรกรมชลประทาน จำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน

6.2 สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประกอบการวางแผนพัฒนาได้ เช่น แผนพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดกรมชลประทาน การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ด้านชลประทานของไทย การจัดการความรู้ภายในกรมชลประทาน(KM) และวางแผนพัฒนาเว็บไซต์ของกรมชลประทานทุกระดับ เช่น เว็บไซต์สำนัก/กอง/ศูนย์/ส่วน/โครงการ/กลุ่มงานภายใน เพื่อสนองความต้องการการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร กรมชลประทานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม แนวคิด และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาค้นคว้าและประกอบการอภิปรายผลการวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงาน

- 1.1 ความหมายของสารสนเทศ
- 1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ
- 1.3 บทบาทของสารสนเทศ

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ

- 2.1 ความหมายของความต้องการสารสนเทศ
- 2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศ

3. การพัฒนาบุคลากร

- 3.1 การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร
- 3.2 กระบวนการพัฒนาบุคลากร
- 3.3 วิธีการพัฒนาบุคลากร

4. กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- 4.1 กฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2554 กรมชลประทานและภารกิจ
- 4.2 โครงสร้างการบริหาร
- 4.3 ห้องสมุด
- 4.4 หลักสูตรการฝึกอบรม

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงาน

สารสนเทศเป็นคำที่ให้ความหมายเกี่ยวกับข้อมูลและสื่อบันทึกความรู้รูปแบบต่างๆ ที่มนุษย์วาด จิตเขียนตามถ้ำ หิน แผ่นดินเหนียว หนังสั้วไม้ กระดาษ จนถึงบันทึกลงบนแผ่นเสียง วิทยุทัศน์ และสื่อคอมพิวเตอร์ คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับสารสนเทศ หรือบางครั้งอาจมีผู้ใช้แทนคำว่าสารสนเทศ เช่น ข้อมูล ความรู้ และมีคำเกี่ยวข้องที่ใช้เรียกสารสนเทศต่างๆ ซึ่งเป็นคำศัพท์เฉพาะที่จำเป็นต้องรู้จักและทำความเข้าใจ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับสารสนเทศ (มาลี ล้ำสกุล, 245, หน้า 5)

1.1 ความหมายของสารสนเทศ

มีการให้นิยามความหมายของคำว่าสารสนเทศแตกต่างกันออกไปราชบัณฑิตยสถาน (2530 : 50) ได้บัญญัติศัพท์คำว่า **Information** เป็นศัพท์ภาษาไทยว่า **สารสนเทศ**

นงลักษณ์ ไม่น่ายกิจ (2526 : 17) ให้ความหมายว่า “ข้อเท็จจริง ข้อมูล ตลอดจนความรู้ที่ได้จากการสำรวจ การศึกษาหรือการสอนซึ่งมีการบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปของวัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530 : 25) ให้ความหมายว่า “ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ ที่ผ่านกระบวนการประเมินผล และมีผู้ถ่ายทอดและบันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่น ๆ เช่น คำพูด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้ผู้รับได้ทราบ”

ชุตินา สัจจามันท์ (2530 : 37) ให้ความหมายว่า “ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ข้อสนเทศ สารสนเทศ ทั้งในรูปแบบของสิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุและวัสดุย่อยส่วน เพื่อใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร การพัฒนาต่าง ๆ ทั้งส่วนบุคคลและสังคม

แม่นมาศ ชาลิต (2533 : 5) ให้ความหมายว่า “ความรู้ เรื่องราว ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีการบันทึกและจัดการตามหลักวิชาการเพื่อเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งส่วนบุคคลและสังคม”

นันทา วิทวุฒิศักดิ์ (2536 : 9) ให้ความหมายว่า “ข้อเท็จจริง ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดที่นำมาบันทึกไว้ในวัสดุสารสนเทศลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้สารสนเทศจากวัสดุนั้นได้”

ชม ภูมิภาค และมนตรี ศุภมันตรา (2545: 65) ได้ประมวลความหมายของสารสนเทศ จากความหมายที่มีผู้ให้ไว้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพที่ประมวลจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบและวิเคราะห์แล้วสามารถนำมาใช้ได้ หรือนำมาประกอบการพิจารณาได้สะดวกกว่าและง่ายกว่า
2. ข้อมูลที่ได้รับการประมวลให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมายต่อผู้รับ และมีทั้งคุณค่า อันแท้จริง หรือที่คาดการณ์ว่าจะมีสำหรับการดำเนินงาน หรือการตัดสินใจในปัจจุบันและอนาคต
3. ข่าวสารที่ได้จากการนำข้อมูลดิบมาคำนวณทางสถิติ หรือประมวลผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งข่าวสารที่ได้ออกมา นั้น จะอยู่ในรูปที่สามารถนำมาใช้งานได้ทันที ซึ่งจากความหมายดังกล่าว สามารถสรุปลักษณะสำคัญของสารสนเทศได้ 3 ประการ คือ
 - 3.1 เป็นข้อมูลที่ผ่านการ ประมวลผลมาแล้ว
 - 3.2 อยู่ในรูปแบบที่มีประโยชน์นำไปใช้งานได้
 - 3.3 มีคุณค่าสำหรับใช้ในการดำเนินงานและการตัดสินใจ

“สารสนเทศ” ยังมีความหมายครอบคลุมถึง ข่าว (News) ข้อเท็จจริง (Facts) ข้อมูล (Data) เหตุการณ์ ตลอดจนความรู้ (Knowledge) ที่ได้จากการสำรวจการศึกษา การสอน หรือที่มีผู้ถ่ายทอดซึ่งได้มีการบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ในหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทปคอมพิวเตอร์ และกระบวนการถ่ายทอด บันทึกข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ต้องการได้ทราบและใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ รวมถึงเพื่อส่งต่อหรือกระจายออกไปสู่ผู้ที่ต้องการใช้อื่น ๆ ต่อไป

ดังนั้น “สารสนเทศหรือสารนิเทศ 2 คำนี้ มีความหมายเหมือนกัน หมายถึง ความรู้ ที่ผ่านการกลั่นกรองและรับรองจากผู้ที่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแล้วว่า ถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ดีแล้ว สามารถเผยแพร่และใช้ประโยชน์ได้จริง”

ครรชิต มาลัยวงศ์ (2539: 5) กล่าวว่า “ในสังคมสารสนเทศ ข้อมูล สารสนเทศ และความรู้มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน โดยคำทั้งสามมีความหมาย ความสำคัญ และบทบาทที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับแหล่งที่เกิด วัตถุประสงค์ในการใช้ และกระแสของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงจากยุคสารสนเทศเข้าสู่ยุคสังคมความรู้ในปัจจุบัน ข้อมูล สารสนเทศ และความรู้มีความสำคัญต่อทุกวงการ มีบทบาทและความสำคัญต่อวงการธุรกิจ ที่ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ทวีความรุนแรงขึ้นและเพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์ที่ผันแปร

องค์กรธุรกิจต้องให้ความสำคัญกับข้อมูลสารสนเทศและความรู้ เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันกับคู่แข่งทางธุรกิจ และดำรงสถานะขององค์กรให้อยู่รอดในสภาวะการณ์ปัจจุบัน”

วิโรจน์ ชัยมุล และ สุพรรณษา ขวงทอง (2552: 12-13) กล่าวว่า “บทบาทของการใช้งานคอมพิวเตอร์ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้การแลกเปลี่ยนข้อมูลทำได้ง่ายและแพร่หลายมากขึ้น ข้อมูลจากแหล่งกำเนิดหนึ่งสามารถแพร่กระจายและผ่านการประมวลผลเป็นสารสนเทศและส่งต่อไปยังแหล่งปลายทางเพื่อแลกเปลี่ยนหรือใช้ประโยชน์ร่วมกันมากขึ้น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของข้อมูลและสารสนเทศให้มากยิ่งขึ้น สรุปความหมายได้ดังนี้

ข้อมูล เป็นรูปแบบของข้อเท็จจริงที่มีการรวบรวมไว้ บางครั้งนิยมเรียกว่าข้อมูลดิบ (raw data) ซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปแบบตัวอักษรแต่เพียงอย่างเดียวหรือข้อมูลประเภทมัลติมีเดียที่มีทั้งภาพและเสียงประกอบ โดยมักนำมาเป็นส่วนนำเข้า (input unit) เพื่อป้อนสู่ระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์

สารสนเทศ เป็นการนำเอาข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้จากส่วนนำเข้า นำมาจัดเรียง วิเคราะห์ แปรรูปหรือประมวลผลเสียใหม่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีความหมาย มีคุณค่า มีสาระ และสามารถนำไปใช้งานอย่างใดอย่างหนึ่งได้ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลแล้ว”

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผล ผ่านการวิเคราะห์ หรือสรุปให้อยู่ในรูปที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นข้อมูลความรู้ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง และงานสร้างสรรค์อื่นๆ ที่ผ่านกระบวนการประมวลผลตามหลักวิชาการให้อยู่ในรูปที่สามารถสื่อสาร เผยแพร่ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับบุคคลและระดับสังคม

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศ

ความสำคัญของสารสนเทศ

นันทา วิทวุฒิศักดิ์ (2536 : 9) กล่าวว่า “สารสนเทศเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับทุกคนในการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ เพื่อคุณภาพที่ดี ผู้ที่มีสารสนเทศที่มีคุณค่า ครบถ้วน ต่อเนื่อง ทันเหตุการณ์ ผู้นั้นย่อมมีอำนาจดังคำกล่าวที่ว่า ความรู้คืออำนาจ หรือ “สารสนเทศคืออำนาจ” (Information is Power)”

ชุตินา สัจจนันท์. (2530 : 37-38) กล่าวว่า “ประเทศที่มีความเจริญต่างตระหนักถึงความสำคัญของสารสนเทศ เพราะสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สารสนเทศเป็นรากฐานอันจำเป็นสำหรับความก้าวหน้า

ของอารยธรรม และการพัฒนามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างสรรค์หรือการใช้ทรัพยากรเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการตัดสินใจ เช่น รัฐบาลต้องการสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการวินิจฉัย สั่งการและวางแผนเพื่อพัฒนาประเทศ วงการธุรกิจต้องการสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินธุรกิจเพื่อช่วยในการตัดสินใจ การปฏิบัติงานประจำวัน การวางแผนและการคาดการณ์อนาคต”

แม่น้ำมาส ชวลิต (2533 : 11-12) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสารสนเทศที่มีต่อบุคคล และสังคมดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของสารสนเทศต่อบุคคล หากบุคคลที่ได้รับและรู้จักเลือกใช้สารสนเทศให้ถูกต้องเหมาะสม จะทำให้เกิดผลดังนี้

1.1 ทำให้สามารถต่อสู้ได้ดีกับสิ่งแวดล้อมที่อาจเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์มีอวัยวะสำหรับรับรู้ 6 อย่างคือ หู ตา จมูก ลิ้น ผังสยะหรือผิวหนังและจิต เพื่อรับรู้และนำมาประมวลเข้าเป็นความรู้ เพื่อสร้างสรรค์ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และให้สามารถประกอบการงานอาชีพได้

1.2 ทำให้ต่อสู้กับความไม่รู้ของตนเองในเรื่องที่จำเป็นต้องรู้ เช่น เรื่องปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เรื่องร่างกายและจิตของตนเอง เรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ ความรู้เรื่องเหล่านี้เป็นแสงสว่างขจัดความหวาดกลัว ทำให้จิตใจเบิกบาน เกิดความเพลิดเพลินในการแสวงหาความรู้ความเข้าใจ และเกิดความงอกงามทางปัญญา

1.3 ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาและการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบ เพราะมีความรู้ ข้อมูล ข่าวสารในปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือในเรื่องที่ต้องกระทำหรือไม่กระทำ สารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วนและทันเวลาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ทำให้เกิดความเจริญทางจิต มีความสงบเยือกเย็น รู้จักควบคุมอารมณ์ที่ไม่พึงปรารถนา เป็นอิสระเสรีจากสิ่งอื่น ๆ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเมตตากรุณา รู้จักความสวยงามในธรรมชาติ เกิดความเพลิดเพลิน สามารถสร้างสรรค์ศิลปกรรมและวรรณกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความจำเป็นแก่ชีวิตมนุษย์

2. ความสำคัญของสารสนเทศต่อสังคม มีดังนี้

2.1 สารสนเทศก่อให้เกิดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ได้เน้นให้เห็นความจริงว่า การไม่รู้หนังสือมักเกี่ยวข้องไปกับการด้อยพัฒนาซึ่งเป็นเหตุของความยากไร้ โรคภัยไข้เจ็บและความหิวโหยอย่างรุนแรง

เกิดช่องว่างระหว่างสังคมด้อยพัฒนาและสังคมพัฒนาแล้ว มาตรการแก้ไขก็คือ เร่งรัดความเติบโตทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรีบด่วนในประเทศที่กำลังพัฒนา

2.2 สารสนเทศรักษาไว้และถ่ายทอดวัฒนธรรม ความสามารถในการอ่าน หรือการรับรู้เพื่อเข้าถึงสารสนเทศจะช่วยให้สามารถอนุรักษ์ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในรุ่นต่อไปได้

2.3 สารสนเทศช่วยเสริมสร้างความรู้ ความสามารถทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ พาณิชยกรรมและความรู้อื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการพัฒนาสังคม เป็นแนวทางแก้ปัญหา มีทางเลือกสำหรับดำเนินการสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น สร้างความมีเหตุผลและระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาของแต่ละสังคม

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า สารสนเทศมีความสำคัญในการพัฒนาบุคคลและสังคมในทุก ๆ ด้าน ช่วยในการตัดสินใจและแก้ปัญหาค่าเงินชีวิต การประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี อีกทั้งช่วยรักษาอารยธรรมและวัฒนธรรมประเพณี ช่วยให้นุชนยุคใหม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้นอีกด้วย

ความจำเป็นของสารสนเทศ

แม้นมาศ ชวลิต (2533 : 11) กล่าวว่า สารสนเทศ มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการพัฒนาคุณภาพสังคมทุกด้าน สารสนเทศจึงจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งความจำเป็นในการใช้สารสนเทศไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศสำหรับการศึกษา เพื่อพัฒนาทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม การศึกษา เป็นสิ่งที่จะพัฒนาคนในทุก ๆ ด้าน สถิติปัญหา ความคิดจะมีขึ้นจากการได้รับสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้
2. ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจ โดยบุคคลสามารถนำความรู้ ความคิดที่ได้รับจากสารสนเทศมาใช้ประกอบการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน
3. ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศสำหรับการค้นคว้าวิจัย เพื่อศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ หรือนำผลมาใช้ในการพัฒนาหรือสร้างงานใหม่ ๆ จำเป็นต้องอาศัยสารสนเทศเพื่อใช้ในงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งในชีวิตส่วนตัวและการปฏิบัติงาน ซึ่งเกิดปัญหามาขึ้นได้เสมอ การแสวงหาสารสนเทศในเรื่องที่ยังบกพร่องหรือที่เป็นสาเหตุของปัญหา สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

5. ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศสำหรับปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ดังวัตถุประสงค์หรือการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2532 : 36-37) กล่าวว่า จำแนกความจำเป็นของบุคคลที่ต้องใช้สารสนเทศเพราะสาเหตุต่อไปนี้

1. การใช้สารสนเทศเพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อรู้ข่าว เหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อความบันเทิง เป็นต้น
2. การใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาและเรียนรู้ สารสนเทศช่วยเพิ่มสติปัญญา ความรอบรู้ของบุคคลให้ลึกซึ้งและกว้างไกล
3. การใช้สารสนเทศเพื่อประกอบอาชีพและการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะประกอบอาชีพอิสระหรือทำงานในองค์กรใด ๆ ย่อมมีความต้องการสารสนเทศ เพื่อช่วยในการปฏิบัติในอาชีพมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย
4. การใช้สารสนเทศเพื่อถ่ายทอดสารสนเทศไปยังบุคคลอื่น มีการเก็บรวบรวม และแสวงหาสารสนเทศเพื่อถ่ายทอดสารสนเทศจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่นต่อไป

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ และคนอื่น ๆ (2537) กล่าวถึงคุณค่าของสารสนเทศว่า สารสนเทศมีความจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานที่จะได้รับสารสนเทศช่วยในการดำเนินชีวิตประจำวัน คุณค่าของสารสนเทศพิจารณาจากอัตรประโยชน์ หมายความว่า สารสนเทศที่ได้รับสนองความต้องการผู้ใช้หรือไม่ ถ้าไม่สนองความต้องการก็ไม่เกิดอัตรประโยชน์ ถือว่าสารสนเทศที่ได้รับไม่มีคุณค่า คุณค่าของสารสนเทศอยู่ที่ว่าสารสนเทศที่ถูกใช้แล้วทำให้ผู้รับเกิดความพึงพอใจ หรือสนองความต้องการของผู้ใช้แค่ไหน คุณค่าของสารสนเทศเน้นที่ผู้รับเป็นสำคัญ การวัดคุณค่าของสารสนเทศจึงขึ้นอยู่กับผู้ใช้แต่ละคนว่ามีความต้องการสารสนเทศมากน้อยเพียงใด เพราะผู้ใช้แต่ละคนให้คุณค่าแก่สารสนเทศที่ได้รับในรูปแบบต่างกัน วิวัฒนาการของเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ชี้ให้เห็นคุณค่าของสารสนเทศที่มีต่อธุรกิจ เพื่อช่วยในการวัดคุณค่าของสารสนเทศจึงกำหนดคุณสมบัติที่สำคัญของสารสนเทศ ดังนี้

- 1) สามารถเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง ความสะดวกและรวดเร็วในการเข้าถึงสารสนเทศ ในการนำสารสนเทศมาใช้ประกอบการตัดสินใจ ความรวดเร็วในการค้นคืนสารสนเทศสามารถวัดได้ เช่น หนึ่งนาที หรือ หนึ่งชั่วโมง
- 2) ความครบถ้วน (Completeness) หมายถึง ความสมบูรณ์ในเนื้อหาของสารสนเทศโดยพิจารณาทางด้านคุณภาพของสารสนเทศมากกว่าด้านปริมาณ

3) ความถูกต้องเที่ยงตรง (Accuracy) หมายถึง การปราศจากข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการนำสารสนเทศมาใช้ สารสนเทศที่ได้รับต้องไม่มีข้อผิดพลาด ตัวอย่างข้อผิดพลาดได้แก่ ข้อผิดพลาดด้านการคัดลอก หรือการบันทึกข้อมูล ข้อผิดพลาดในด้านการคำนวณ เป็นต้น

4) ความเหมาะสม (Appropriateness) หมายถึง คุณสมบัติของการผลิตสารสนเทศว่า ข้อมูลหรือสารสนเทศที่ได้รับตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากน้อยเพียงใด เพราะถ้าสารสนเทศที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการก็ไม่เกิดประโยชน์

5) ความทันเวลา (Timeliness) หมายถึง สารสนเทศนั้นต้องใช้ระยะเวลาสั้น และมีความรวดเร็วในการประมวลผล เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับสารสนเทศทันเวลา

6) ความชัดเจน (Clarity) หมายถึง สารสนเทศที่ได้รับต้องมีความชัดเจน ไม่กำกวม ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สารสนเทศเข้าใจผิด ซึ่งถ้าต้องแก้ไขข้อมูลอาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายและเวลาเพิ่มขึ้น

7) ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง สารสนเทศที่ดีจะต้องให้ประโยชน์แก่บุคคลจำนวนมากอย่างกว้างขวาง มากกว่าเป็นสารสนเทศเฉพาะบุคคล

8) ความสามารถในการพิสูจน์ได้ (Verifiability) หมายถึง สารสนเทศนั้นต้องสามารถพิสูจน์หรือตรวจสอบได้ว่าเป็นความจริง

9) ความซ้ำซ้อน (Redundancy) หมายถึง สารสนเทศที่ได้รับนั้น มีความซ้ำซ้อนหรือมีมากเกินไปจนจำเป็นหรือไม่ ดังนั้นสารสนเทศที่ดีต้องไม่มีความซ้ำซ้อน

10) ความไม่ลำเอียง (Bias) หมายถึง ลักษณะของสารสนเทศที่ผลิตขึ้นนั้นไม่มีความตั้งใจ หรือมีเจตนาในการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสารสนเทศตามที่ได้กำหนดหรือหาข้อยุติไว้ล่วงหน้า

จากความจำเป็นดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า บุคคลจำเป็นต้องใช้สารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลและสังคม เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและปัญหาในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ช่วยให้ผู้บุคคลมีความคิดและโลกทัศน์ที่กว้างยิ่งขึ้น

1.3 บทบาทของสารสนเทศ

ได้มีผู้กล่าวถึงบทบาทของสารสนเทศต่อการพัฒนาบุคลากรบุคคลากร ดังนี้

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530 : 17) กล่าวว่า “สารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญของโลกปัจจุบัน ในการกำหนดแนวทางพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม มีความสำคัญยิ่งต่อ

การพัฒนาคนและสังคมในทุกระดับ สารสนเทศทำให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน ในด้านการทำงานและชีวิตส่วนตัว ตลอดจนการแก้ปัญหา การวางแผนและการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ”

มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg. 1973 : 71-72) นักวิชาการทางการบริหารได้กล่าวถึงบทบาทของสารสนเทศในการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญไว้ 3 ประการคือ

1. บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ การใช้สารสนเทศในการประสานงาน การสัมมนา การฝึกอบรม การจูงใจและสนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชาให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน ตลอดจนลูกค้ำและบุคคลภายในหน่วยงานอื่น
2. บทบาทด้านข่าวสาร ช่วยส่งผลต่อการตรวจสอบหรือเผยแพร่ข่าวสารสำคัญแก่ผู้ได้บังคับบัญชา ให้เกิดความเข้าใจตรงกัน
3. บทบาทด้านการตัดสินใจ ช่วยให้บุคลากรตัดสินใจปรับปรุงงานปฏิบัติอย่างเสมอ คิคริเริ่มโครงการใหม่ ๆ และช่วยแก้ไขความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน

จิรวรรณ ภักดีบุตร (2533 : 176) ให้ความเห็นว่า สารสนเทศจะมีบทบาทต่อการพัฒนาบุคลากรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งหน่วยงานที่จะพัฒนาบุคลากรจะต้องพิจารณาในเรื่องภารกิจทางด้านอาชีพ หน้าที่การทำงานของบุคลากรมีความต้องการสารสนเทศไปใช้แตกต่างกัน เช่น หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน สาขาวิชาที่ผู้ใช้ใช้ประกอบอาชีพและปฏิบัติงาน ลักษณะและสภาพแวดล้อมของหน่วยงานต้นสังกัด และคุณสมบัติส่วนตัวของบุคลากรที่เป็นตัวกำหนดความต้องการใช้สารสนเทศ เช่น สาขาวิชาที่ผู้ใช้ได้ศึกษามา หรือผู้ใช้มีพื้นฐานและความสนใจในสาขาวิชานั้น ระดับการศึกษาของบุคลากร สภาพแวดล้อมส่วนตัว การเข้าถึงและการใช้สารสนเทศ

เพ็ญมณี แนนรท (2543 : 2-3) กล่าวว่า สารสนเทศจะช่วยให้การพัฒนาบุคลากรโดยเปลี่ยนวิธีการการสอนและฝึกอบรมเป็นการสร้างความใฝ่รู้และศึกษาด้วยตนเอง ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร จึงควรเริ่มจากการศึกษาตนเองของบุคลากรในเรื่องต่อไปนี้

1. การเรียนเพื่อการเรียน เป็นการทำความเข้าใจในวิธีการเรียนของตนเองว่าตนเองสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการเรียนประเภทใด
2. ความสามารถในการนำความรู้ไปปฏิบัติ
3. มีการตั้งคำถามและหาเหตุผลอยู่เสมอ
4. การจัดการตัวเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น
5. จัดการข้อมูลได้
6. มีทักษะในการสื่อสาร

7. ทำงานเป็นทีม
8. มีทักษะในการแก้ปัญหา
9. สามารถรับสถานการณ์ใหม่
10. มีความเข้าใจและรับผิดชอบ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สารสนเทศจะมีบทบาทต่อการพัฒนาบุคลากรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทด้านข่าวสาร บทบาทด้านการตัดสินใจซึ่งหน่วยงานที่จะพัฒนาบุคลากร จะต้องพิจารณาในเรื่องอาชีพ หน้าที่การงาน และพื้นฐานการศึกษาของบุคลากร หรือใช้คนให้ตรงกับงาน

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ

2.1 ความหมายของความต้องการสารสนเทศ

ประกาวดี สืบสนธิ์ (2532 : 39) กล่าวว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง ความประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้เรื่องต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ตอบปัญหาหรือตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อวางแผนและจัดการในเรื่องนั้น ๆ ความต้องการสารสนเทศจะเกิดขึ้นและส่งผลให้บุคคลเริ่มแสวงหาสารสนเทศและใช้สารสนเทศในที่สุด

กอกจิน (Goggin. 1982 : 5-7) จำแนกความต้องการออกเป็น 4 ระดับ ตามขั้นตอนการพัฒนาทางจิต ดังนี้

- 1) ความต้องการที่อยู่ในจิตใต้สำนึก คือ ความต้องการที่อยู่ในจิตใจของผู้ใช้ ซึ่งบางครั้งผู้ใช้อาจไม่รู้สึกว่าต้องการสิ่งนั้น
- 2) ความต้องการที่อยู่ในจิตสำนึก คือ ความต้องการในระดับที่ผู้ใช้เริ่มตระหนักว่าต้องการสารสนเทศ ในขั้นนี้ผู้ใช้พบว่าตนเองมีคำถามที่ต้องการทราบคำตอบ
- 3) ความต้องการที่แสดงออก คือความต้องการในระดับที่ชัดเจนส่งผลให้เกิดการแสวงหาสารสนเทศเพื่อนำมาใช้ ผู้ใช้สามารถระบุได้ว่าต้องการสารสนเทศอย่างไรภายในขอบเขตใด ในระดับนี้ผู้ใช้จะค้นหาสารสนเทศด้วยตนเอง
- 4) ความต้องการที่ปฏิบัติตามระบบสารสนเทศ ในระดับนี้ผู้ใช้จะร้องขอสารสนเทศที่ต้องการจากระบบสารสนเทศ ความต้องการของผู้ใช้จะได้รับการตีความจากบรรณารักษ์เพื่อให้เข้ากับการสืบค้นของระบบสารสนเทศ

ไลน์ (Line. 1969 : 11-13) เห็นว่าการพิจารณาความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้สามารถพิจารณาได้หลายแง่มุม เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้อย่างชัดเจนในลักษณะ ดังนี้

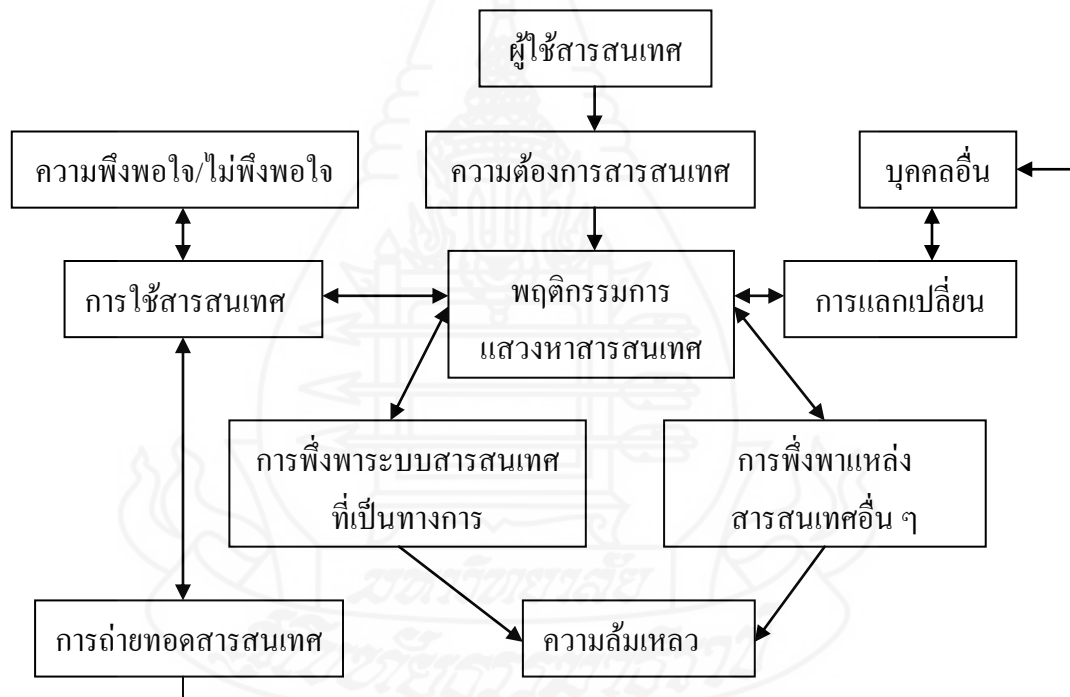
1. เนื้อหาสารสนเทศ หมายถึง เนื้อเรื่องของสารสนเทศ อาจเป็นสาขาวิชา กว้าง ๆ หรือหัวข้อเรื่องที่เฉพาะเจาะจงลงไปในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง
 2. ลักษณะของสารสนเทศ คือสารสนเทศที่มีเนื้อหาอย่างเดียวกันอาจมี ลักษณะต่างกัน ได้แก่ ทฤษฎี สูตรทางคณิตศาสตร์ คำอธิบาย สถิติ ภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ
 3. ปริมาณสารสนเทศ หมายถึง ความต้องการสารสนเทศอาจมีปริมาณมาก น้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้ใช้ เช่น นักวิจัยมักต้องการสารสนเทศมากกว่าผู้สอน
 4. การผ่านกระบวนการ สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการ ได้แก่ บทสรุป บท วิเคราะห์ บทคัดย่อ บทวิเคราะห์ บทแปล
 5. รูปแบบสารสนเทศ คือลักษณะภายนอกของสารสนเทศ ได้แก่ หนังสือ วารสาร เทปโทรทัศน์ รายงานการประชุม ฯลฯ
 6. ความรวดเร็วในการได้รับสารสนเทศ คือผู้ใช้บางกลุ่มอาจต้องการ สารสนเทศอย่างรวดเร็ว โดยมีลักษณะของการทำงานเป็นตัวกำหนด เช่น นักเขียนบทความใน หนังสือพิมพ์รายวัน
 7. ความทันสมัยหรือช่วงอายุของสารสนเทศ มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา สารสนเทศ กล่าวคือถ้าเป็นสารสนเทศเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ผู้ใช้จะต้องการสารสนเทศย้อนหลัง มากขึ้น ช่วงอายุของสารสนเทศจึงกว้างขึ้น แต่ถ้าเป็นสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์ ผู้ใช้มักต้องการ สารสนเทศที่ทันสมัยในช่วงเวลาสั้น ๆ
 8. ความเฉพาะ สารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการ อาจเป็นความรู้กว้าง ๆ ทั่วไป หรือ เฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
 9. คุณภาพ คุณภาพของสารสนเทศเป็นความรู้ลึกของผู้ใช้ว่าสารสนเทศนั้น เชื่อถือได้เพียงใด คุณภาพของสารสนเทศอาจพิจารณาจากความเชี่ยวชาญของผู้เขียน ความมี ชื่อเสียงของสำนักพิมพ์ เป็นต้น
 10. ระดับสารสนเทศ สารสนเทศที่ผู้ใช้อาจมีความซับซ้อนแตกต่างกัน มีการ ใช้ศัพท์ทางเทคนิคต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้
- เพสลีย์ (Paisley. 1981 : 42) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของ สารสนเทศของบุคคลไว้ 5 ประการ คือ
1. สารสนเทศนั้นหาได้ง่าย ทั้งจากแหล่งที่เป็นทางการ เช่น หนังสือ วารสาร รายงานการวิจัย สไลด์ फिल्म และแหล่งไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปราย การประชุม เป็นต้น
 2. ประโยชน์หรือคุณค่าที่สารสนเทศที่อยู่ เช่น ประโยชน์ในการแก้ปัญหา

3. ลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ใช้ ได้แก่ ระดับการศึกษา กิจกรรมทางวิชาการ ลักษณะเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ

4. ระบบสังคม การเมืองและเศรษฐกิจรอบตัวผู้ใช้ โดยเฉพาะตำแหน่งในสังคมจะเป็นตัวกำหนดความต้องการและการใช้สารสนเทศได้

5. ผลของการใช้สารสนเทศที่ผ่านมา ว่าได้สารสนเทศตามที่ต้องการหรือไม่

วิลสัน (Wilson. 1981 : 4) ได้แสดงให้เห็นภาพของการศึกษาความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ที่ส่งผลต่อการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งสามารถแบ่งได้ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 1.2

ภาพประกอบที่ 1.2 ความสัมพันธ์ความต้องการสารสนเทศและการแสวงหาสารสนเทศ (สายสุดา ปั้นตระกูล. 2544 : 14)

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า เมื่อบุคคลซึ่งเป็นผู้ใช้สารสนเทศเกิดมีความต้องการสารสนเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ สิ่งที่มาคือการแสวงหาสารสนเทศ การแสวงหาสารสนเทศนี้สามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น การแสวงหาสารสนเทศจากระบบที่ให้บริการสารสนเทศที่เป็นทางการ ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศ หรือจากหน่วยงานอื่นที่ไม่ได้ให้บริการ

สารสนเทศโดยตรง และจากบุคคลที่ความรู้ ความชำนาญ ซึ่งพฤติกรรมเช่นนี้จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ อย่างไรก็ตามในการค้นหาสารสนเทศผู้ใช้อาจพบความล้มเหลว เนื่องจากไม่ได้รับสารสนเทศที่ต้องการ ในกรณีที่ผู้ใช้ได้รับสารสนเทศที่ต้องการและมีการใช้ก็จะทำให้เกิดความพอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งจะมีผลต่อความต้องการในครั้งต่อไปนอกจากนี้ ในขณะที่ผู้ใช้ใช้สารสนเทศอาจเกิดการถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นด้วย

2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ

กอกจिन Goggin (1982) Devadason and Lingam (1997) จำแนกวัตถุประสงค์ของความต้องการสารสนเทศเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการสารสนเทศเพื่อการอยู่รอด (Survival Needs) เป็นความต้องการสารสนเทศเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน อาจเป็นการรับข่าวสาร เหตุการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ต้องเผชิญวันต่อวัน เช่น การเลือกซื้อของ การประเมินสินค้า การดูแลสุขภาพ การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม การป้องกันอุบัติเหตุ เป็นต้น หรืออาจเป็นปัญหาที่เป็นวิกฤตการณ์ เช่น ไฟไหม้ อุบัติเหตุ การตาย การป่วย การหย่าร้าง การตกงาน เป็นต้น

2. ความต้องการสารสนเทศเพื่อความสำเร็จ (Success Needs) เป็นความต้องการสารสนเทศ เพื่อให้ชีวิตประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น สารสนเทศเพื่อการลงทุน สารสนเทศที่ใช้ในการปรับปรุงการทำงาน สารสนเทศที่ใช้ในการปรับปรุงตนเอง เป็นต้น

3. ความต้องการสารสนเทศเฉพาะ (Specialized Needs) เป็นความต้องการซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับลักษณะเฉพาะบุคคล เช่น ความสนใจส่วนบุคคลในด้านศาสนา วัฒนธรรมความต้องการสารสนเทศส่วนบุคคลเพื่อความบันเทิง นันทนาการ กิจกรรมยามว่าง รวมทั้งความต้องการสารสนเทศเพื่อบุคคลกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้พิการทางร่างกาย คนตาบอด คนหูหนวก ผู้มีสุขภาพจิตไม่ปกติ ผู้ที่พักอาศัยตามสถานสงเคราะห์ต่าง ๆ ผู้ที่พักอาศัยตามชุมชนแออัด ผู้ที่พักอาศัยในพื้นที่ห่างไกล ผู้ที่พูดภาษาอังกฤษ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ความต้องการสารสนเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(Cronin, 1981; Wilson, 1981; Devadason and Lingam, 1997)

1. ตัวบุคคล ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละบุคคล ได้แก่ ลักษณะต่าง ๆ ทางสรีระและทางจิตวิทยา เช่น ภูมิหลัง เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ บุคลิกภาพ บทบาทการทำงาน ระดับการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพเกี่ยวกับสารสนเทศ แรงกระตุ้น และการตระหนักถึง

ความต้องการ ความเชื่อ อุดมคติ อกติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงลักษณะเฉพาะ เช่น บุคคลนั้นๆ ไม่ชอบเปิดเผยความต้องการสารสนเทศของตนเอง บุคคลนั้นๆ ไม่ต้องการที่จะได้รับสารสนเทศเหมือนกับบุคคลอื่น ๆ หรือบุคคลนั้นๆ อาจเป็นผู้มีความรู้สูง จึงหลีกเลี่ยงการใช้สารสนเทศที่ตนรู้สึกว่าจะไม่สมกับภูมิความรู้ของตน เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อม ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับระบบต่าง ๆ ซึ่งบุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบ เช่น สภาพแวดล้อมทางการทำงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ เป็นต้น

3. สารสนเทศ ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศที่มีส่วนส่งผลกระทบต่อความต้องการสารสนเทศ เช่น ค่าใช้จ่าย เวลา และแรงงานในการเข้าถึงสารสนเทศ ขอบเขตของสารสนเทศที่จะเข้าถึงได้ เนื้อหาของสารสนเทศ เป็นต้น

4. การนำสารสนเทศไปใช้ ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ เช่น วัตถุประสงค์ของการใช้สารสนเทศ ประโยชน์ที่จะได้รับ โดยเมื่อนำสารสนเทศไปใช้ สารสนเทศดังกล่าวจะได้รับการนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ความต้องการสารสนเทศเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในชีวิตประจำวัน ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ซึ่งอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว หรือบุคคลอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะนำสารสนเทศนั้น ๆ มาใช้ เมื่อบุคคลเกิดความต้องการสารสนเทศ จะเสาะแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศที่บุคคลนั้นคาดว่าจะมีสารสนเทศที่ตนต้องการอยู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตอบสนองความต้องการหรือเป็นแนวทางแก้ปัญหาตามความต้องการของตน

ส่วนการรับสารสนเทศนั้นสามารถรับได้จากสื่อต่าง ๆ 4 ประเภท ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ วารสาร โปสเตอร์ เป็นต้น
2. สื่อโสตทัศน์ เช่น รูปภาพ แผ่นภูมิ สไลด์ แถบเสียง หุ่นจำลอง เป็นต้น
3. สื่อคอมพิวเตอร์ ได้แก่ แถบคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์ดิสก์ วิดีโอดิสก์ สื่อออนไลน์และสังคมออนไลน์ เป็นต้น
4. สื่อบุคคล ได้แก่ สื่อที่ใช้คนกระจายสารสนเทศ เช่น นักวิชาการ ผู้มีประสบการณ์

ความต้องการใช้สารสนเทศ

จำแนกความต้องการใช้สารสนเทศไว้ 4 ประการดังนี้

1. ความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น ใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อรับข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อความบันเทิง เป็นต้น
2. ความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะบุคคลมีเรื่องที่ต้องสงสัยและอยากรู้อยู่ตลอดเวลา จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการและแสวงหาสารสนเทศ สารสนเทศจะช่วยเพิ่มพูนสติปัญญา ความรอบรู้ของบุคคลนั้นให้ลึกซึ้งและกว้างไกล
3. ความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อการประกอบอาชีพหรือการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะบุคคลจะประกอบอาชีพอิสระหรือทำงานในองค์กรใด ๆ ย่อมมีความต้องการและแสวงหาสารสนเทศเพื่อช่วยเสริมการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
4. ความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อการถ่ายทอดสารสนเทศไปยังบุคคลอื่น หมายถึง การถ่ายทอดสารสนเทศที่เก็บรวบรวมและแสวงหาได้ไปยังผู้ใช้สารสนเทศคนอื่น ๆ อีกทอดหนึ่ง เช่น บุคคลที่เป็นแกนกลางของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู และพัฒนากร จะติดตามเรื่องราวต่างๆ เพื่อเผยแพร่ต่อไป เมื่อมีผู้สงสัยซักถามหรือต้องการ

วัตถุประสงค์ของความต้องการใช้สารสนเทศ มีดังนี้

1. มีความต้องการใช้เพื่อสนองความต้องการส่วนบุคคล เช่น เพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อรับข้อมูลข่าวสาร และเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น
2. มีความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อเป็นข้อมูลศึกษาหาความรู้
3. มีความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน
4. มีความต้องการใช้สารสนเทศเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ หรือเผยแพร่ไปยังบุคคลอื่น
5. มีความต้องการใช้เพื่อวัตถุประสงค์นานาชาติ เช่น แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การค้า เป็นต้น

สรุปได้ว่า มนุษย์มีวัตถุประสงค์หรือความต้องการสารสนเทศ ดังนี้

1. เพื่อใช้สนองความต้องการส่วนบุคคล
2. เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้
3. เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน
4. เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

เดวาดิสัน (Devadason 1996) กล่าวถึง ความต้องการใช้สารสนเทศเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความต้องการใช้สารสนเทศของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปโดยผลสืบ

เนื่องมาจากองค์การและสภาพแวดล้อม และส่วนที่เกี่ยวกับตัวบุคคลหรือผู้ใช้ นอกจากนี้การพิจารณาความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ใช้สามารถพิจารณาได้จากลักษณะของสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศ เพื่อให้เข้าใจความต้องการใช้ของผู้ใช้อย่างชัดเจน เดวาดิสัน (Devadason) ได้จำแนกปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้สารสนเทศของผู้ใช้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับองค์การและสภาพแวดล้อม โดยศึกษา

- 1.1 ภูมิหลัง โครงสร้าง วัตถุประสงค์ขององค์การ
- 1.2 ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่องค์การผลิต รวมทั้งประเภทกิจการ
- 1.3 แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในหน่วยงาน มีทั้งแหล่งสารสนเทศภายใน แหล่งสารสนเทศภายนอก และรูปแบบสารสนเทศ เช่น รายงานการประชุม รายงานประจำปี เป็นต้น
- 1.4 สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการทำงาน เช่น กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคลหรือผู้ใช้ โดยศึกษา 2 ลักษณะ ได้แก่

- 2.1 ศึกษาลักษณะเฉพาะของผู้ใช้ ซึ่งแบ่งได้เป็น
 - 2.1.1 ประเภทของผู้ใช้ ซึ่งแบ่งเป็นผู้ใช้ปัจจุบัน หรือผู้ที่เคยใช้และกำลังใช้สารสนเทศ ผู้ใช้กลุ่มนี้จะมีความต้องการสารสนเทศ และมีลักษณะการใช้สารสนเทศเป็นประจำ สม่ำเสมอ ทั้งนี้ขึ้นกับหน้าที่การงาน หรือภารกิจของผู้ใช้ และผู้ใช้ในอนาคต หรือผู้ที่ยังไม่เคยใช้สารสนเทศ

2.1.2 ประเภทของผู้ใช้ตามหน้าที่การปฏิบัติงาน

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับผู้ใช้ โดยศึกษา 2 ด้าน คือ

- 2.2.1 ศึกษาลักษณะของผู้ใช้ โดยศึกษาวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศหรือเรื่องที่ผู้ใช้สนใจ ภูมิหลังทางการศึกษา หน้าที่ในองค์กร การอบรม และความสามารถทางภาษาต่างประเทศ

- 2.2.2 แหล่งสารสนเทศหรือบริการสารสนเทศที่ใช้ โดยศึกษาประเภทของแหล่งหรือบริการสารสนเทศ ความถี่ในการใช้ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศหรือบริการสารสนเทศ

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของสารสนเทศ ได้แก่ เนื้อหาสารสนเทศ ลักษณะของเนื้อหาสารสนเทศ รูปแบบสารสนเทศ และความทันสมัยของสารสนเทศ

คาร์ทีและฟิลลิป(Carty and Phillip 2001) อธิบายว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการศึกษาปัจจัยหนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้

เทคโนโลยี ได้แก่ การมีโครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ การมีทรัพยากรทางด้านเทคโนโลยี สนับสนุน และความร่วมมือในการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากความหมายและการกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารสนเทศ สรุปได้ว่า ปัจจัย สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ได้แก่ นโยบาย การบริหาร การสนับสนุนจากหน่วยงาน บรรยากาศในหน่วยงาน โครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ การมีทรัพยากรด้านเทคโนโลยีสนับสนุน ความร่วมมือในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การศึกษา/การอบรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

ด้านเนื้อหาสารสนเทศ

รัดพร ชังธาดา (2539 : 4) กล่าวว่า เนื้อหาสารสนเทศแบ่งได้หลายแบบ เช่น แบ่งสารสนเทศตามเนื้อหาได้เป็นสารสนเทศบันเทิงคดี สารคดีวิชาการ แบ่งสารสนเทศตามประเภทของผู้ใช้ ได้เป็นสารสนเทศสำหรับนักวิชาการและสารสนเทศสำหรับบุคคลทั่วไป หรือสารสนเทศสำหรับเด็กและสารสนเทศสำหรับผู้ใหญ่

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า “สารสนเทศด้านเนื้อหาเป็นด้านที่สำคัญที่สุด โดยสารสนเทศนั้นจะต้องมีเนื้อหาตรงตามความสนใจ หรือความต้องการของผู้ใช้ ตามหน้าที่หรือกิจกรรมที่ผู้ใช้งานกำลังปฏิบัติอยู่”

ด้านรูปแบบสารสนเทศ

รัดพร ชังธาดา (2539 : 25-27) และ พวา พันธุ์เมฆา (2535 : 14-17) กล่าวว่า รูปแบบของสารสนเทศ คือ ลักษณะภายนอกของสารสนเทศ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ละประเภทสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ คือ วัสดุสารสนเทศที่ตีพิมพ์ตัวอักษร บอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์วิชาความรู้ต่าง ๆ ในรูปแบบหนังสือสารคดี หนังสือตำราวิชาการ หนังสืออ้างอิง หนังสือทั่วไป สิ่งพิมพ์รัฐบาล คู่มือปฏิบัติงาน รายงานการประชุมสัมมนา รายงานวิจัยวิทยานิพนธ์ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ วัสดุสารสนเทศที่มีการแปลงสารสนเทศเป็นสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ เวลาใช้ต้องมีเครื่องมือที่จะแปลงสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์กลับคืนเป็นภาพหรือเสียง ได้แก่ เทปเสียง วีดิโอเทป วิทยุ โทรทัศน์ ซีดี-รอมและอินเทอร์เน็ต

ด้านแหล่งสารสนเทศ

พิมพ์ราไพ เปรมสมิทธิ (2533 : 74-75) ให้ความหมายของคำว่า “แหล่งสารสนเทศ” หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ผลิต รวบรวมหรือเผยแพร่สารสนเทศ ซึ่งรวมตัวบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับสถาบันหรือหน่วยงาน และยังหมายถึงแหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่ผู้ใช้สารสนเทศแสวงหาสารสนเทศ

รัตพร ชังธาดา (2539 : 5) จำแนกแหล่งสารสนเทศได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบัน จำแนกได้ดังนี้

1.1 ห้องสมุด คือ สถานที่รวมสารสนเทศสาขาวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปของวัสดุตีพิมพ์และวัสดุไม่ตีพิมพ์ รวมทั้งฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยมีบรรณารักษ์เป็นผู้บริหารงานและดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ห้องสมุด โดยยึดประโยชน์และความสะดวกสบายของผู้ใช้เป็นหลัก

1.2 ศูนย์สารสนเทศ มีหลายลักษณะแต่ทั้งหมดล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อบริการสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชา เช่น ศูนย์เอกสารประเทศไทย ศูนย์ข้อมูลทางเทคโนโลยี ศูนย์สนเทศทางการเกษตรแห่งชาติ และศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร เป็นต้น แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถาบันต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมสารสนเทศและนำออกบริการแก่ผู้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้

2. แหล่งสารสนเทศที่เป็นสถานที่ ได้แก่ อนุสาวรีย์ โบราณสถานหรือสถานที่จำลอง เช่น อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ปราสาทหินพิมาย เมืองโบราณ เป็นต้น แหล่งสารสนเทศเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่ง ทั้งยังเป็นแหล่งที่เข้าถึงได้ไม่ยากนัก ส่วนข้อด้อยของแหล่งสารสนเทศที่เป็นสถานที่ก็คือ สถานที่บางแห่งอยู่ไกล การเดินทางไปสถานที่แต่ละแห่งนั้นต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ในกรณีเช่นนี้ผู้ใช้สารสนเทศอาจเปลี่ยนมาใช้สารสนเทศอาจเปลี่ยนมาใช้สารสนเทศในรูปแบบของวัสดุตีพิมพ์หรือวัสดุไม่ตีพิมพ์แทน

3. แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รอบรู้ในสาขาต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญบางสาขาวิชาจะมีผลงานเป็นสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้ใช้สามารถค้นคว้าได้ด้วยตนเอง แต่ผู้เชี่ยวชาญบางคนก็ไม่มีผลงานในลักษณะของวัสดุสารสนเทศ ผู้ต้องการสารสนเทศจากผู้เชี่ยวชาญประเภทหลังนี้ ต้องไปพบปะสนทนารหรือสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญนั้น โดยตรง จึงจะได้สารสนเทศที่ต้องการ

4. แหล่งสารสนเทศที่เป็นเหตุการณ์ ได้แก่ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น 14 ตุลา ในปี พ.ศ. 2516 พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 หรือการประชุมสัมมนาในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นแหล่งสารสนเทศในเรื่องนั้น ๆ และจัดเป็นแหล่งสารสนเทศประเภทปฐมภูมิ

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2537) แบ่งแหล่งสารสนเทศออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศ**สถาบัน** หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้บริการสารสนเทศ ช่วยตอบคำถามหรือให้ข้อมูล ข่าวสาร เรื่องราวที่ต้องการได้ แหล่งสารสนเทศประเภทนี้ รวมถึงตัวบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับสถาบันแหล่งสารสนเทศสถาบัน จำแนกออกเป็น 2 แหล่ง

1.1 แหล่งสารสนเทศที่เป็น**ทางการ** หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อดำเนินการและให้บริการสารสนเทศเป็นหลัก ได้แก่ ห้องสมุด ศูนย์เอกสาร ศูนย์สารสนเทศ

1.2 แหล่งสารสนเทศที่**ไม่เป็นทางการ** หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานเฉพาะด้าน แต่สามารถให้ข่าวสารที่ต้องการได้ เช่น บริษัทดำเนินธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สามารถให้สารสนเทศเกี่ยวกับราคาบ้านและที่ดิน หรือหน่วยงานอื่นๆ เช่น หน่วยงานราชการ สถาบันวิจัย สมาคมวิชาชีพ สำนักพิมพ์ บริษัทจำหน่ายสินค้า

2. แหล่งสารสนเทศ**บุคคล** บุคคลแต่ละคนสามารถสร้างสารสนเทศขึ้นได้โดยการประมวลความรู้ ความคิด ความจำ ประสบการณ์หรือการสังเกตของแต่ละบุคคลหรือเก็บรวบรวมเพิ่มข้อมูลเอกสาร เก็บไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัว แหล่งสารสนเทศบุคคล ได้แก่ ที่ปรึกษา เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน

3. แหล่งสารสนเทศ**สื่อมวลชน** บุคคลอาจได้รับสารสนเทศที่ต้องการ โดยการเข้าถึงสื่อมวลชน ได้แก่ คู่มือทัศน ฟังวิทยุ อ่านหนังสือพิมพ์

มอริส และเอลกินส์ (Morris and Elkins. 1978 : 17-18) ได้แบ่งแหล่งสารสนเทศเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่ง**ปฐมภูมิ** หมายถึง แหล่งที่เผยแพร่ความรู้เป็นครั้งแรก เช่น รายงานการศึกษาค้นคว้า รายงานการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เอกสาร วารสาร สิทธิบัตร จดหมายโต้ตอบ สมุดบันทึกและผลการทดลอง เป็นต้น

2. แหล่ง**ทุติยภูมิ** หมายถึง แหล่งที่เป็นคู่มือนำผู้ใช้ไปยังแหล่งปฐมภูมิ เช่น บทความที่แปลหรือวิจารณ์สารสนเทศที่ปรากฏในแหล่งปฐมภูมิ หนังสืออ้างอิงอื่น ๆ เช่น สารานุกรม พจนานุกรม คู่มือ ตารางและสาระสังเขป เป็นต้น

3. แหล่ง**ตติยภูมิ** หมายถึง แหล่งที่ทำหน้าที่ชี้นำผู้ใช้ไปยังแหล่งปฐมภูมิและแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ บรรณานุกรม นามานุกรม คู่มือแนะนำวรรณกรรม คู่มือแนะนำองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น

4. แหล่งที่ไม่ใช่เอกสาร หมายถึง แหล่งที่ก่อให้เกิดแหล่งปฐมภูมิ เพราะมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ แหล่งที่เป็นทางการและแหล่งที่ไม่เป็นทางการ สรุปได้ว่า แหล่งสารสนเทศจะมีทั้งในรูปแบบของแหล่งสารสนเทศบุคคล สถานที่ และหรือเหตุการณ์ สื่อมวลชนและสถาบัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเผยแพร่สารสนเทศให้ผู้รับสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ทัวถึงและตรงกับความต้องการมากที่สุด

2.3. แนวคิดเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศ

ความต้องการสารสนเทศและพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศเป็นแนวความคิดที่มีความเกี่ยวข้องกัน ความต้องการสารสนเทศจะเป็นแรงผลักดัน ให้บุคคลที่มีความต้องการนั้น เกิดพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ (พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธิ์, 2533) เมื่อบุคคลพบว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องการสารสนเทศเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาที่ตนประสบ เพื่อตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือเพื่อตอบคำถามในสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือมีความรู้ น้อย แต่ยังไม่พอที่จะคลี่คลายคำถามหรือความสงสัยให้กระจ่างได้สถานการณ์เหล่านั้น จึงกล่าวได้ว่า ความต้องการสารสนเทศ หมายถึงการที่บุคคลมีความต้องการแสวงหาหรือใช้สารสนเทศเพื่อใช้ในการตอบปัญหา ตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือใช้เป็นแนวทางตัดสินใจดำเนินงาน นอกจากนี้ความต้องการใช้สารสนเทศอาจดูได้จากสถานการณ์ที่บุคคลนั้นแสวงหาและใช้โดยเน้นบุคคลและสถานการณ์ที่บุคคลนั้น เฝินญอยู่ การจะรู้ถึงความต้องการใช้สารสนเทศของบุคคลจำเป็นต้องพิจารณาจากลักษณะบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษาความสนใจอาชีพ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Wilson, 2000) ตัวแบบทั่วไปของพฤติกรรมสารสนเทศของวิลสัน กล่าวถึงแนวคิด 3 แนวคิดที่ซ้อนสัมพันธ์กันอยู่ได้แก่ พฤติกรรมสารสนเทศ พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ และพฤติกรรมค้นหาสารสนเทศ

พฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำเพื่อที่จะได้รับสารสนเทศจากแหล่งและช่องทางสารสนเทศ หมายถึงพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศและพฤติกรรมใช้สารสนเทศ

พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้และระบบสารสนเทศ เพราะระบบสารสนเทศล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมสารสนเทศหรือข้อมูลด้านใดด้านหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์ในการค้นหาของผู้ใช้ โดยมีผู้ให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาระบบสารสนเทศ และบริการที่เกี่ยวข้อง ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ใช้ พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศยังมีพื้นฐานจากความต้องการสารสนเทศที่ซ้อนในในระดับต่างๆ รวมทั้งลักษณะส่วนตัวของผู้ใช้เองด้วย

เช่น ผู้ใช้บางคนชอบแสวงหาสารสนเทศด้วยตนเอง ขณะที่ผู้ใช้อีกจำนวนหนึ่งนิยมใช้การสอบถามจากเพื่อนหรือผู้รู้เสียก่อน เป็นต้น

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในช่วงนับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ทำให้เกิดความเข้าใจถึงพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักวิชาการ นักวิชาชีพ และอาจแบ่งออกอย่างกว้างๆ เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) การศึกษาวิจัยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ระบบสารสนเทศ (system-centered study) คือให้ความสำคัญกับระบบสารสนเทศ โดยมุ่งออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีสมรรถนะสูงในระยะหลัง ได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายจำนวนมาก โดยเฉพาะเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งขยายตัวจนเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างกว้างขวางขึ้นกว่าเดิมได้อย่างสะดวก

2) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้และพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ หรือการศึกษาวิจัยที่มีศูนย์กลางอยู่ที่ผู้ใช้ (User centered study) เช่น การแสวงหาสารสนเทศในสถาบันบริการสารสนเทศต่างๆ หรือระบบสารสนเทศที่มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาระบบสารสนเทศที่เหมาะสมกับผู้ใช้ที่สุด (สุภาพร เอียบสกุล 2546: 15-17)

พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ เป็นแนวคิดที่ปรากฏอยู่ในงานที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้ใช้ที่มีมาตั้งแต่ทศวรรษ 1920 อย่างไรก็ตามการศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศในยุคสมัยใหม่มีจุดเริ่มต้นในปี ค.ศ. 1948 เมื่อเริ่มมีความสนใจในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแสวงหาและใช้สารสนเทศอย่างไร การเน้นศึกษาผู้ใช้สาขานี้ดำเนินสืบเนื่องมาอีกหลายปี ซึ่งเป็นช่วงก่อนที่จะมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในระบบการจัดเก็บและค้นคืนสารสนเทศ แนวการศึกษาเน้นที่การใช้แหล่งสารสนเทศ ได้แก่ สารระสังเขป สิทธิบัตร บทวิจารณ์ บทความวารสาร การใช้ห้องสมุดและสารสารสารระสังเขป โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาว่าทำอะไรแหล่งสารสนเทศเหล่านี้จึงจะเป็นประโยชน์แก่นักวิทยาศาสตร์ และในทางกลับกันทำอะไรจึงสามารถทำให้นักวิทยาศาสตร์มาใช้แหล่งสารสนเทศเหล่านี้ กล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาที่เน้นการใช้ระบบสารสนเทศมากกว่าพฤติกรรมของผู้ใช้

นับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 ได้เริ่มศึกษาเรื่องความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ นักวิจัย เช่น เดอร์วิน (Dervin) เบลคิน (Belkin) วิลสัน (Wilson) เทย์เลอร์ (Tabor) ได้เสนอแนวคิดใหม่ๆ อันนำมาซึ่งการพัฒนาตัวแบบใหม่เกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศ เช่น ตัวแบบของวิลสันและเดอร์วิน นอกจากนี้ยังได้เริ่มศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศในตอนปลายทศวรรษ 1980 เช่น งานวิจัยหลายชิ้นของวิลสัน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาตัวแบบพฤติกรรมสารสนเทศของเขา งานวิจัย

ของพาล์มเมอร์ (Palmer 1991 อ้างใน Wilson 2000: 51) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศของนักเคมี นักกวีและนักสถิติที่กำลังทำการวิจัยทางการแพทย์

ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา แนวทางการศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศได้เปลี่ยนการเน้นที่ระบบมาสู่การเน้นที่ผู้ใช้ และเปลี่ยนวิธีศึกษาจากเชิงปริมาณมาเป็นเชิงคุณภาพ ขยายขอบเขตไปสู่เรื่องใหม่ ๆ เช่น การร่วมมือกันในการแสวงหาสารสนเทศ บทบาทของการแสวงหาสารสนเทศในที่ทำงาน พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศภายใต้สภาพแวดล้อมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ออนไลน์ เวิลด์ไวด์เว็บ และมีการพัฒนาตัวแบบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศที่สำคัญหลายตัวแบบ (Wilson 1999: 250; Wilson 2000: 50-52)

ทฤษฎีเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศ

การวิจัยเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศมักศึกษาว่าผู้ใช้ค้นหาสารสนเทศอย่างไร และปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศอย่างไร ตลอดช่วงเวลา 50 ปี ที่ผ่านมา มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก แต่มีจำนวนน้อยชิ้นที่เสนอทฤษฎีซึ่งสามารถขยายผลการศึกษาต่อไปยังกลุ่มหรือสถานการณ์อื่นได้ ปัญหาประการหนึ่งในพัฒนาทฤษฎีคือ การแยกพฤติกรรมตามธรรมชาติของมนุษย์ออกจากวิธีที่มนุษย์ใช้เครื่องมือเป็นเรื่องยาก กล่าวคือ มนุษย์ค้นหาสารสนเทศจากเครื่องมือที่มีให้ใช้ เมื่อเครื่องมือเปลี่ยนแปลงไปกิจกรรมก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย อย่างไรก็ตามแม้การศึกษาวิจัยจะไม่ช่วยพัฒนาทฤษฎีมากนัก แต่ก็นำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เทคโนโลยีให้ก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ จึงเห็นได้ว่าเทคโนโลยีที่ช่วยในการค้นหาสารสนเทศและพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศพัฒนาควบคู่กันไปเป็นลำดับ (Borgman 2000: 109-110)

งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าการแสวงหาสารสนเทศดำเนินไปตาม *หลักการใช้ความพยายามน้อยที่สุด (The Principle of the Least Effort)* กล่าวคือ เมื่อบุคคลเกิดความต้องการสารสนเทศมักจะถามสมาชิกในครอบครัว เพื่อน ที่บ้าน หรือเพื่อนร่วมงาน ก่อนจะดำเนินการค้นหาเป็นทางการโดยใช้เอกสาร โทรศัพท์ หรือแหล่งสารสนเทศ คนส่วนใหญ่มักจะเริ่มค้นหาสารสนเทศจากแหล่งใกล้ตัว เช่น บนโต๊ะ ชั้นหนังสือ คอมพิวเตอร์ในห้องทำงาน ห้องทำงานของเพื่อนร่วมงาน หรือแหล่งสารสนเทศที่เข้าถึง สะดวกสบาย แม้สารสนเทศที่ได้รับจะมีคุณภาพด้อยก็ตาม (Borgman 2000: 110; Mann 1993: 91-101)

ความสนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในสาขาสารสนเทศศาสตร์เท่านั้น ในสาขาวิชาอื่น ๆ ก็มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่ามนุษย์แสวงหาและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศอย่างไร มีช่องทางใดบ้างที่จะเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ตัวอย่างเช่น แนวคิดด้านพุทธิพิสัยที่มีรากฐานมาจากศาสตร์สาขาพุทธิพิสัย (cognitive

science) ซึ่งศึกษากระบวนการเกี่ยวข้องกับการแสวงหา สร้างสรรค์ การใช้ความรู้ เช่น การเรียนรู้ การจดจำ การคิด / จินตนาการ การเข้าใจ การแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ สิ่งที่เป็นผลผลิตของกระบวนการเหล่านี้ ได้แก่ แนวคิด ความคิด และความรู้ (Allen 1991: 3; Borgman 2000: 110-111)

ทฤษฎีเซ็นต์เมกกิง (Sense-Making) ของเบรนดา เคอร์วิน ซึ่งพัฒนาขึ้นในสาขาพฤติกรรมศาสตร์สื่อสาร นับเป็นทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการแสวงหาสารสนเทศที่ได้รับการอ้างมากที่สุด ทฤษฎีนี้กล่าวว่าการแสวงหาสารสนเทศเกิดจากสถานการณ์หรือบริบทที่บุคคลประสบปัญหา หรือช่องว่างที่ต้องใช้สารสนเทศในการแก้ปัญหาหรือจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ คือ ความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีของเคอร์วินมีประโยชน์ต่อการฝึกผู้ให้บริการสารสนเทศตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้และเข้าใจความต้องการของผู้ใช้

แนวคิดเรื่องความต้องการสารสนเทศจากสาขาจิตวิทยา เช่น มอร์แกนและคิง (Morgan and King 1971 อ้างถึงใน Wilson 1977: 553) เสนอว่าความต้องการเกิดจากแรงกระตุ้นทางกาย (ความหิวและกระหาย) แรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นเอง (ความอยากรู้ความอยากเห็น การกระตุ้นทางประสาท) และแรงกระตุ้นทางสังคม (ความปรารถนาที่จะเข้าพวกเข้าหมู่ การเป็นที่ยอมรับ ความก้าวร้าว) จะเห็นได้ว่าแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของวิลสันที่กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานทางกาย สติปัญญาและอารมณ์เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการสารสนเทศ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีสองความพอใจ (gratification theory) จากสาขานิเทศศาสตร์ที่กล่าวว่ามนุษย์มุ่งแสวงหาสารสนเทศเพื่อสนองความต้องการอันซับซ้อน และแนวคิดจากสาขาจิตวิทยาที่กล่าวถึงความต้องการที่จะรู้หรือเข้าใจ หรือความต้องการจัดระเบียบและความเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆที่แวดล้อมตัวเรา (Wilson 1997: 552-553)

ความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาสารสนเทศกับกระบวนการเรียนรู้

การวิจัยในสาขาจิตวิทยาพุทธิพิสัยแสดงให้เห็นว่า บุคคลมีระดับความสามารถในการเรียนรู้และจดจำแตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้

1. บุคคลมีขอบเขตและระดับความรู้ต่างกัน ผู้มีความรู้สูงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสามารถเรียนรู้และจดจำความรู้ใหม่ ๆ และข้อมูลสำคัญ ๆ ในเรื่องนั้นได้ดีกว่าผู้มีความรู้ด้อยกว่า นอกจากนี้เนื้อหาความรู้แต่ละบุคคลยังมีความแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้มีการจัดระบบความรู้ภายในสมองต่างกัน อันจะมีผลต่อการเรียกใช้ความรู้ที่ต่างกัน

2. บุคคลมีความสามารถในการจดจำต่างกัน การศึกษาเกี่ยวกับความทรงจำระยะสั้น

พบว่ามนุษย์เรามีขีดจำกัดในการจดจำ และผู้ที่มีความสามารถในการจดจำสูงจะมีความสามารถในการอ่านที่ดีกว่าผู้ที่มีความสามารถด้อยกว่า

3. บุคคลมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เช่น บางคนถนัดการเรียนรู้แบบองค์รวม ในขณะที่

บางคนมีแนวโน้มเพียงในการเรียนรู้แบบแยกส่วน ผู้ที่มีวิธีการเรียนแบบองค์รวมจะมีความสามารถในการจัดโครงการและการวิเคราะห์ที่สูงกว่าผู้ที่มีวิธีการเรียนรู้แบบแยกส่วน แบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันยังหมายถึง ความโน้มเอียงของบุคคลในการใช้ภาษาหรือใช้ภาพในการเรียนรู้และจดจำ

4. บุคคลมีแนวทางในการเรียนรู้ต่างกัน ได้แก่ แนวลึก แนวตื้นและแนวกลยุทธ์ ผู้ถนัด

การเรียนรู้ในแนวลึกมุ่งสร้างความเข้าใจมากกว่าที่จะจดจำหรือลอกเลียน สนใจใคร่รู้อย่างจริงจัง เชื่อมโยงความคิดเข้าด้วยกันเป็นภาพรวมและตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ โดยละเอียดเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ผู้ถนัดการเรียนรู้ในแนวตื้นมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือมักที่จะโน้มเอียงกันการลอกเลียน เรียนด้วยความเฉื่อยชา จดจำข้อเท็จจริงรายละเอียดต่าง ๆ โดยขาดการเชื่อมโยงแนวคิดเข้าด้วยกันและกลัวความล้มเหลว ส่วนผู้ถนัดการเรียนรู้แนวกลยุทธ์ มุ่งมั่นในความเป็นเลิศและสามารถจัดเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ford, Miller and Moss 2001: 1049-1050; Macleod 1992: 268-270)

ปัจจัยในการแสวงหาสารสนเทศ

การแสวงหาสารสนเทศขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ผู้แสวงหาสารสนเทศ (information seeker) ภาระในการแสวงหาสารสนเทศ (task) ระบบค้นหา (search system) โดเมนความรู้ (domain) ผลการค้นหา (search outcome) การแสวงหาสารสนเทศเกิดขึ้นภายใต้บริบทของสถานการณ์เฉพาะ และบริบททางกายภาพ (setting) แนวกรอบดังกล่าวยึดผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง

1. ผู้แสวงหาสารสนเทศ (information seeker) หรือผู้ใช้ระบบค้นหา เป็นผู้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้งหลายในการแสวงหาสารสนเทศ กล่าวคือ เป็นผู้ระบุความต้องการ / ปัญหาสารสนเทศ กำหนดภาระงานที่จะต้องค้นหา ควบคุมปฏิสัมพันธ์กับระบบค้นหา ตรวจสอบและดึงเอาเฉพาะสารสนเทศที่เข้าเรื่องตลอดจนกำหนดว่ากระบวนการแสวงหาสารสนเทศจะสิ้นสุดเมื่อไร

2. ภาระในการแสวงหาสารสนเทศ (task) หมายถึงการระบุความต้องการ / ปัญหาสารสนเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการแสวงหาสารสนเทศ ในการระบุปัญหา ผู้แสวงหาจะระบุแนวคิด (concept) หรือความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดที่เป็นตัวแทนปัญหา และหาคำ (term) มาแทนแนวคิด

แนวคิดและคำที่เป็นตัวแทนปัญหาสารสนเทศหนึ่ง ๆ มีความหลากหลาย จึงเป็นเหตุให้ภาระงานมีระดับความซับซ้อนที่ต่างกัน นอกจากนี้ภาระงานยังขึ้นอยู่กับเป้าหมายหรือคำตอบที่คาดหวัง เป้าหมายจากแง่มุมของระบบคือการค้นหาเอกสาร ในขณะที่เป้าหมายจากแง่มุมของผู้แสวงหาสารสนเทศคือความเฉพาเจาะจง ความเที่ยงตรงของการค้นหา ปริมาณภาระงาน เวลาที่ใช้ในการค้นหาคำตอบและความทันท่วงที เป้าหมายเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับค่าใช้จ่ายโดยตรง เช่น การใช้ระบบ และค่าใช้จ่ายในทางอ้อม เช่น การสูญเสียเวลา กำลังสติปัญญา และอารมณ์ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

3. ระบบค้นหา (search system) ประกอบด้วยฐานข้อมูลของความรู้พร้อมทั้งเครื่องมือกฎเกณฑ์และกลไกต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้ค้นหาได้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูล โดยมีส่วนต่อประสานเป็นตัวกลางระหว่างผู้ใช้กับฐานข้อมูล ระบบค้นหาสนับสนุนการแสวงหาสารสนเทศด้วยการจัดโครงสร้างความรู้และกำหนดช่องทางเข้าถึง วิธีการจัดระบบความรู้จึงมีผลต่อวิธีที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงความรู้และการแสวงหาสารสนเทศ

4. โดเมนความรู้ (domain) คือกลุ่มวิทยาการ หรือองค์ความรู้ในสาขาวิชาหนึ่ง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์หรือเคมี โดเมนมีลักษณะที่หลากหลาย เช่น โดเมนส่วนใหญ่เป็นองค์ความรู้ประเภทข้อความ (text) บางโดเมนเป็นองค์ความรู้ประเภทกราฟิก เช่น สาขาศิลปะ สถาปัตยกรรม หรือเสียง เช่น สาขาคณิต หรือความเคลื่อนไหว เช่น สาขาลีลาศ กีฬา หรือเป็นสารสนเทศหลายรูปแบบเช่น สาขาภาพยนตร์ จำนวนสารสนเทศระดับของการจัดระบบความรู้ของโดเมนแตกต่างกันไป บางสาขามีสารสนเทศหลายแขนงที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วทำให้เกิดโดเมนย่อย ๆ มากมาย เช่นการแพทย์ ในขณะที่บางสาขาค่อนข้างอึดตัวและขยายตัวค่อนข้างช้า เช่น วรรณคดีคลาสสิก บางสาขามีโครงสร้างองค์ความรู้ย่อยที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระเบียบ โดยธรรมชาติของวิชาซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการแสวงหาสารสนเทศเฉพาะให้ช่องทางสำคัญในการเข้าถึงสารสนเทศ เช่น การลำดับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ตามวันเวลา การจัดระบบย่อยของร่างกายในสรีรวิทยา

โดเมนต่าง ๆ ใช้ระบบค้นหาและกลยุทธ์ในการค้นหาแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น สาขาโลหิตวิทยาจะประกอบด้วยสารสนเทศออนไลน์จำนวนมากหลายรูปแบบ นับตั้งแต่สารสังเขปไปจนถึงเอกสารต้นฉบับเต็ม ในขณะที่สาขาคณิตร่วมสมัยมีสารสนเทศออนไลน์น้อยมาก ช่องทางการเข้าถึงสารสนเทศโดยหัวเรื่องก็มีความจำกัด

ลักษณะการหลากหลายของโดเมน เช่น ความซับซ้อน จำนวนและความสัมพันธ์ขององค์ความรู้ย่อย ความเฉพาเจาะจง ความคล้อยคลึง สภาพวิวัฒนาการ อัตราการขยายตัวหรือการเปลี่ยนแปลงของโดเมน นอกจากจะเป็นตัวกำหนดประเภทและจำนวนสารสนเทศและระดับของ

การจัดระบบความรู้ใน โดเมนหนึ่ง ๆ แล้ว ยังมีผลต่อการจัดระบบการค้นหาและการแสวงหาสารสนเทศด้วย

5. บริบท (Context) หมายถึงสภาพแวดล้อมเฉพาะสถานการณ์ของการแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งอาจจะเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ จิตวิทยา และสังคม

5.1. บริบททางกายภาพ ได้แก่ ความสะดวกสบายในการเข้าระบบ ปัจจัยที่ส่งเสริมและรบกวนสมาธิ แสงสว่าง ไฟฟ้า ระยะใกล้ไกลของแหล่งสารสนเทศ เช่น ความแตกต่างระหว่างการแสวงหาสารสนเทศในห้องทำงานส่วนตัว กับที่สาธารณะซึ่งมีคนเข้าคิวคอยใช้

5.2 บริบททางเศรษฐกิจ เช่น เวลาและค่าใช้จ่ายเป็นตัวกำหนดการเริ่มต้นการปฏิบัติการสิ้นสุดของงานที่ก่อให้เกิดการแสวงหาสารสนเทศ เช่น ความแตกต่างระหว่างการแสวงหาสารสนเทศในห้องทำงานส่วนตัว กับที่สาธารณะซึ่งมีคนเข้าคิวรอใช้

5.3 บริบททางจิตวิทยา ได้แก่ สภาพความทรงจำระยะสั้น ความมั่นใจในตนเองของผู้แสวงหาสารสนเทศ

5.4 บริบททางสังคม ได้แก่ บทบาทและสถานะของบุคคลในองค์กร โครงสร้างระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานภายในองค์กร ความร่วมมือของสมาชิกองค์กร บริบทเหล่านี้มีผลกระทบต่อ การแสวงหาสารสนเทศทั้งสิ้น

5.5 ผลการค้นหา (search outcome) หมายถึง ผลลัพธ์ที่ผู้แสวงหาได้รับจากการใช้สารสนเทศ ซึ่งอาจจะเป็น คำ วลี ภาพ ตัวแทนเอกสาร ผลการค้นหาส่วนใหญ่จะให้สารสนเทศที่นำไปสู่การค้นหาต่อไปอีก จึงกล่าวได้ว่า ผลการค้นหาที่มีผลต่อการปรับแก้ภาระงานและวิธีดำเนินการแสวงหาสารสนเทศ ในขณะที่เดียวกันผลการค้นหาให้สารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงสภาพความรู้ของผู้ค้นด้วย ผลการค้นหาซึ่งนำไปใช้ประเมินประสิทธิภาพในการค้นหาหรือประสิทธิภาพของระบบด้วย เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดผลการค้นหา ได้แก่ ความเข้าใจเรื่อง และการใช้ประโยชน์ทั้งในระหว่างการค้นและหลังการค้นหา

นอกจากนี้ผลการค้นหายังสะท้อนให้ผู้ใช้งานเห็นกระบวนการค้นหาของตนเองว่า การที่จะได้ผลลัพธ์เช่นนี้ ตนมีวิธีคิดและมีวิธีค้นหาอย่างไร ประสิทธิภาพนี้จะกลายเป็นความรู้ที่ผู้ใช้งานสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสารสนเทศในอนาคต (Marchionini 1995: 32-48) (อารีย์ ชื่นวัฒนา 2546: 111-116)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้

พฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับความต้องการสารสนเทศและผู้ใช้ ในปัจจุบันมีการนำระบบสารสนเทศมาใช้ในด้านต่างๆ อย่างแพร่หลาย การเข้าใจพฤติกรรม

การแสวงหาสารสนเทศย่อมเป็นประโยชน์ในการออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศและการบริการสารสนเทศ ที่เอื้อต่อผู้ใช้ในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับองค์กร ระดับกลุ่มผู้ใช้ และระดับผู้ใช้แต่ละคน

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้ในระดับองค์กร ซึ่งหมายถึง หน่วยงานหรือองค์กรที่ผู้ใช้สังกัดหรือปฏิบัติงานอยู่ ปัจจัยสำคัญได้แก่

1.1 วัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายและพันธกิจขององค์กร เช่น ผู้ใช้ส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยย่อมแสวงหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับภารกิจสำคัญคือ การเรียน การสอน การวิจัย บริการทางวิชาการ และการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผู้ใช้ภายในโรงพยาบาลย่อมแสวงหาสารสนเทศด้านการให้บริการรักษาทางแพทย์แก่ผู้ป่วย การจัดบริการทางการแพทย์หรือสาธารณสุข เป็นต้น

1.2 โครงสร้างและภารกิจขององค์กร ซึ่งย่อมสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ขององค์กร การศึกษาโครงการและภารกิจขององค์กรย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้ในองค์กร เช่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล ดังนั้น โครงสร้างการบริหารงานของมหาวิทยาลัย และภารกิจด้านกิจกรรมการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยจึงต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นในหลายด้าน เช่น คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาทำหน้าที่ผลิตเอกสารการสอนและสื่อการสอนในชุดวิชาต่างๆ เป็นต้น โรงพยาบาลบางแห่งอาจมีโครงสร้างที่สะท้อนภารกิจในการจัดบริการทางการแพทย์ รวมทั้งเป็นเครือข่ายบริการสาธารณสุขในระดับศูนย์ประจำภูมิภาคด้วย เป็นต้น

1.3 บริการสารสนเทศในองค์กร เช่น การจัดทำมีห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศในองค์กรเพื่อให้บริการสารสนเทศแก่ผู้ปฏิบัติงาน องค์กรหลายแห่งมีการจัดส่งสารสนเทศถึงผู้ใช้ ซึ่งเอื้อต่อการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้ เพราะสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวก

1.4 โครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศในองค์กร ได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในองค์กร ในปัจจุบัน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวนมากลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ โดยจัดทำมีคอมพิวเตอร์ รวมทั้งระบบสารสนเทศและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งภายในและเชื่อมโยงกับภายนอกองค์กรอย่างสะดวกและรวดเร็ว อันนับเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาสารสนเทศผ่านเครือข่ายสารสนเทศอย่างกว้างขวาง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้ในระดับกลุ่มผู้ใช้ ได้แก่

2.1 งานหรือภารกิจของกลุ่มผู้ใช้ ทั้งนี้อาจพิจารณากลุ่มผู้ใช้ได้จากแผนกที่ผู้ใช้สังกัด เช่น หากเป็นผู้ปฏิบัติงานในแผนกบัญชี ผู้ใช้กลุ่มนี้ย่อมต้องใช้ระบบสารสนเทศภายในด้านระบบบัญชีและการเงิน และสนใจสารสนเทศที่เกี่ยวกับกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกัน เป็นต้น

2.2 ระดับหรือตำแหน่งงาน เช่น ผู้ใช้ในระดับบริหารย่อมมีลักษณะพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศที่ต่างจากผู้ปฏิบัติงานทั่วไป โดยทั่วไป ผู้บริหารระดับสูงซึ่งรับผิดชอบในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การย่อมต้องการสารสนเทศภายในที่สรุปภาพการดำเนินงานขององค์การ และสารสนเทศจากภายนอกที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ขณะที่ผู้บริหารระดับกลางและระดับต้นจะต้องการสารสนเทศภายในที่มีรายละเอียดการดำเนินการขององค์การมากกว่าผู้บริหารระดับสูง และอาจไม่สนใจสารสนเทศจากภายนอกมากนัก

2.3 สาขาวิชาที่ผู้ใช้ประกอบอาชีพและปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติวิชาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ มีความต้องการสารสนเทศในสาขาวิชาของตนเพื่อการปฏิบัติงาน ปัจจุบันมักเรียกผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้ว่า ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) ตัวอย่างเช่น แพทย์ต้องติดตามแสวงหาสารสนเทศที่เกี่ยวกับความก้าวหน้าในการรักษาโรคในสาขาที่ตนชำนาญ หรือ นักวิทยาศาสตร์ที่ต้องติดตามสารสนเทศประกอบการทดลองวิจัยในสาขาของตน (จิรวรรณ ภักดี บุตร 2532, 176)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้ในระดับผู้ใช้แต่ละคน ได้แก่

3.1 สาขาวิชาที่ได้ศึกษามา หรือมีพื้นฐานหรือความสนใจ สาขาวิชาเป็นสิ่งกำหนดความใส่ใจเบื้องต้นในการแสวงหาสารสนเทศ เช่น นักศึกษาในสาขาวิชาคณิตศาสตร์อาจต้องการใช้และค้นหาสารสนเทศน้อยกว่านักศึกษาในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์หรือรัฐประศาสตร์ ในขณะที่เดียวกัน ผู้ใช้มักสนใจค้นหาสารสนเทศที่ตรงหรือเกี่ยวข้องกับสาขาของตน ทั้งโดยการเรียนรู้และการศึกษาและอบรมในวิชานั้นหรือโดยความสนใจ

3.2 ระดับการศึกษาของผู้ใช้ หมายถึง ความรู้ระดับต่างๆ เช่น ระดับวิชาชีพ ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก เป็นต้น ระดับการศึกษามีผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาและการใช้สารสนเทศ ผู้ใช้ที่มีระดับการศึกษาสูงอาจต้องการสารสนเทศที่ลึกซึ้ง เจาะลึกเฉพาะด้านหรือหัวข้อยิ่งขึ้น อาจต้องการสารสนเทศเพิ่มเติมจากแหล่งสารสนเทศในภาษาต่างประเทศด้วย

3.3 ระดับการรู้สารสนเทศของผู้ใช้ (information literacy) หมายถึง ความเข้าใจถึงความสำคัญในการใช้สารสนเทศในการแก้ไขปัญหา ทั้งในการดำรงชีวิต และการปฏิบัติงาน ผู้ใช้ที่มีระดับการรู้สารสนเทศในระดับสูงจะสามารถแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศต่างๆ รู้

วิธีการรวบรวมสารสนเทศ ประเมินหรือตรวจสอบสารสนเทศ รวมทั้งประยุกต์สารสนเทศในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 ระดับการรู้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้ใช้ (information technology literacy) หมายถึง ความเข้าใจและความสามารถพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอันได้แก่ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ทั้งด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคมหรือเครือข่ายการสื่อสารต่างๆ นั่นเอง ผู้ใช้ที่รู้เทคโนโลยีจะเข้าใจศัพท์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้าใจข้อดีและข้อจำกัดของเทคโนโลยีเหล่านี้ และสามารถประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ในการปฏิบัติงานของตนเอง

3.5 สภาพแวดล้อมส่วนตัว เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และความสนใจส่วนตัว ที่อาจมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการทำงานของใช้สารสนเทศแต่ละบุคคล เช่น ชาวชนบทอาจรับสารสนเทศและข่าวสารจากทางวิทยุมากกว่ารับจากการอ่านหนังสือพิมพ์และนิตยสาร เป็นต้น

ลักษณะการแสวงหาสารสนเทศตามความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้

การศึกษาวิจัยจำนวนมากทั้งในระยะแรกและระยะที่สองมุ่งศึกษาการแสวงหาสารสนเทศของกลุ่มผู้ใช้หลายกลุ่ม เช่น วิศวกร นักวิจัย นักวิชาชีพ อาจารย์ นักวิชาการ อื่นๆ โดยพบว่า ผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ นักวิจัย หรือผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพต่างๆ มีพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศตามความต้องการ ที่สำคัญมีดังนี้

1. แหล่งสารสนเทศที่ใช้ ได้แก่

1.1 แหล่งสารสนเทศที่ตนมีอยู่ เป็นวิธีการที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่มักนิยมใช้ก่อนแหล่งอื่น คือ ความจำของตนเอง อาจพยายามหลบหนีจากความทรงจำของตน และแหล่งสารสนเทศภายนอกของตนเอง เช่น จากเอกสารหนังสือ หรือวารสารที่ตนมีอยู่ในการทำงานหรือที่บ้าน

1.2 แหล่งสารสนเทศภายนอกที่ไม่เป็นทางการ โดยจะใช้แหล่งสารสนเทศภายนอกที่ไม่เป็นทางการที่สะดวกที่สุดก่อน เช่น การสอบถามจากเพื่อน ผู้ร่วมงาน หรือผู้เชี่ยวชาญที่รู้จัก หรือสามารถติดต่อได้สะดวก

1.3 แหล่งสารสนเทศภายนอกที่เป็นทางการ ได้แก่ ห้องสมุดและสถาบันบริการสารสนเทศ

2. หลักการแสวงหาสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้ การศึกษาวิจัยจำนวนหนึ่งได้พบพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศที่เรียกว่า “หลักการแสวงหาสารสนเทศโดยใช้ความพยายามให้น้อยที่สุด (Principle of least effort)” หลักการดังกล่าวสามารถประยุกต์ได้ไม่ว่าจะเป็นระบบ

สารสนเทศที่ยังคงเป็นระบบดั้งเดิมหรือเป็นระบบทันสมัยขึ้น มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้
อย่างแพร่หลาย (Borgman 2000 ; Mann 1993) โดยมีแนวคิดสำคัญ คือ

2.1 หากมีทางเลือกในการแสวงหาสารสนเทศมากกว่าหนึ่งทาง ผู้ใช้จะเลือกทางเลือกที่
ตนรู้สึกว่าจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่มีคุณภาพที่ดีกว่าก็ตาม ดังนั้น ในการแสวงหาสารสนเทศ
โดยทั่วไป ผู้ใช้จะใช้แหล่งสารสนเทศที่สะดวกและง่ายที่สุดก่อน เช่น การถามเพื่อนฝูงหรือผู้รู้ โดย
อาจไปพบด้วยตนเอง การโทรศัพท์ หรือการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หลังจากนั้นหากยัง
จำเป็นต้องแสวงหาสารสนเทศต่อไป อาจใช้หนังสือแหล่งสารสนเทศที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ที่ทำงานของ
ตน หรือที่บ้าน ส่วนห้องสมุดหรือสถาบันบริการสารสนเทศนั้นเป็นแหล่งที่ผู้ใช้เลือกเข้าไปค้นหา
ต่อเมื่อแหล่งสารสนเทศที่สะดวกและใกล้ตัวผู้ใช้นั้น ไม่มีสารสนเทศที่ต้องการเท่านั้น

2.2 ผู้ใช้โดยทั่วไปมักตั้งจุดมุ่งหมายในการค้นหาในระดับกลางๆ คือ ผู้ใช้มักไม่
ตั้งเป้าหมายว่าในการแสวงหาสารสนเทศนั้น จำเป็นต้องให้ได้สารสนเทศที่มีคุณภาพดีที่สุด
ปริมาณน้อยที่สุด หรือสมบูรณ์ที่สุด ดังนั้น ผู้ใช้จะพึงพอใจ แม้จะได้สารสนเทศที่มีคุณภาพด้อย
หรือปริมาณไม่มากนัก ผู้ใช้จะเลิกค้นหาทันที เพราะถือว่าได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แล้ว หากได้มี
โอกาสสังเกตผู้ใช้ขณะค้นหาสารสนเทศ จะเห็นได้ว่า ผู้ใช้จำนวนมากเลือกดูผลการค้นคืนจำนวน
ไม่มากนัก เช่น รายการบรรณานุกรมหรือ บรรณานุกรมเอกสารรายการแรกๆ หรืออาจดูไม่เกิน 2-3
หน้าจอ ผู้ใช้ไม่ได้พิจารณาผลการค้นคืนอย่างรอบคอบหรือถี่ถ้วน ทำให้บางทีมองข้ามผลการค้น
คืนที่อาจตรงข้ามกับความต้องการของตนเองไปอย่างเสียดาย เพราะรายการนั้นๆ อยู่ส่วนล่างของ
หน้าจอ หรืออยู่หน้าจอถัดไป

หากพิจารณาหลักการดังกล่าว อาจเกิดความรู้สึกว่าเป็นแนวคิดที่ไม่เป็นเหตุเป็นผลนัก
ผู้ให้บริการหรือผู้ปฏิบัติงานในสถาบันบริการสารสนเทศมักคาดหวังว่า ผู้ใช้ควรจะเลือกวิธีหรือ
ทางเลือกวิธีที่ทำให้ได้สารสนเทศคุณภาพสูงสุด แต่จากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นผู้ใช้ใน
ภาครัฐ ภาคเอกชน วิศวกร นักจิตวิทยา อาจารย์ นักวิจัย แพทย์ ต่างใช้หลักการดังกล่าวในการ
แสวงหาสารสนเทศ หรืออาจกล่าวได้ว่าแทนที่จะเลือกทางเลือกที่จะทำให้ได้สารสนเทศที่ดีที่สุด
ผู้ใช้จำนวนมากเลือกทางเลือกที่ใช้ความพยายามให้น้อยที่สุดนั่นคือ ทางเลือกที่ง่าย สะดวกและ
รวดเร็ว เพื่อให้ได้สารสนเทศมาใช้ประโยชน์ ผู้ใช้จะไม่เลือกทางเลือกที่ยุ่งยากซับซ้อน แม้จะได้
สารสนเทศที่มีคุณภาพก็ตาม

ในการสำรวจการใช้บริการห้องสมุดหรือสถาบันบริการสารสนเทศ เมื่อเทียบกับการ
แสวงหาสารสนเทศด้วยวิธีอื่นๆ แล้วพบว่าผู้ใช้เลือกใช้บริการของห้องสมุดหรือสถาบันบริการ
สารสนเทศไม่มากนักแม้จะมีบริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาถึงตัวผู้ใช้หรือโต๊ะทำงานก็ตาม

เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งสารสนเทศอื่นแล้ว การให้บริการค้นหาสารสนเทศจะเป็นทางเลือกที่ยุ่งยาก ผู้ใช้รู้สึกว่าจะต้องใช้ความพยายามในการค้นหา มากกว่าแหล่งอื่นๆ

ดังนั้น นักสารสนเทศ จึงจำเป็นต้องเข้าใจพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ เพื่อการพัฒนากระบวนการหรือระบบสารสนเทศที่มุ่งเน้นความสะดวกของผู้ใช้ และพึงระลึกว่า การที่พยายามนำเสนอสารสนเทศปริมาณมากให้ผู้ใช้พิจารณาคัดเลือกเองนั้น ไม่ใช่หลักการออกแบบระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อผู้ใช้ เพราะจากการศึกษาวิจัย เห็นได้ชัดเจนว่าผู้ใช้ไม่ต้องการสารสนเทศปริมาณมาก ยิ่งกว่านั้น การมี สารสนเทศปริมาณมากยังอาจเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาสารสนเทศของผู้ใช้เสียด้วยซ้ำ เพราะอาจทำให้ผู้ใช้ไม่ได้รับสารสนเทศที่ตรงกับความต้องการของตน ด้วยเหตุนี้เอง แม้ในการศึกษาการใช้บริการเครื่องมือช่วยค้นหา (search engine) ในระบบอินเทอร์เน็ต ก็มีข้อสังเกตว่า ผู้ใช้จะพิจารณาผลการค้นหาเพียงไม่กี่หน้าจอ หรือไม่เกิน 20-30 รายการเท่านั้น แม้ผลการค้นหาที่ได้จะมีจำนวนมากมายิ่งใดก็ตาม (Kalbach 2001 อ้างถึงใน สุภาพร เอียบสกุล 2546, 17-22)

ตัวแบบเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ

1. ข้อจำกัดของตัวแบบพื้นฐาน

ตัวแบบสำคัญ 3 ตัวแบบ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ได้แก่ ตัวแบบของเอลลิส (Ellis 1989) เบทส์ (Bates 1989) และคัลธา (Kuhlthau 1991) ตัวแบบเหล่านี้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดของตัวแบบพื้นฐานของพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ ซึ่งก็คือตัวแบบพื้นฐานของระบบค้นหาสารสนเทศนั่นเอง ตัวแบบพื้นฐานวางอยู่บนหลักการของความแน่นอนและเป็นระเบียบ ระบบเน้นการค้นหาที่จะให้เพียงข้อมูลทางบรรณานุกรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีสมมติฐานว่าผู้ใช้ต้องรู้ความต้องการสารสนเทศของตนเองอย่างชัดเจน ความต้องการสารสนเทศไม่เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมค้นหาของผู้ใช้ประกอบด้วยแรงจูงใจในการค้นหา มีความสมเหตุสมผล และมีระเบียบ ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น การออกแบบระบบตัวแบบทั้งสามจึงเสนอทางเลือกใหม่ที่สะท้อนถึงรูปแบบพฤติกรรมของการแสวงหาสารสนเทศโดยทั่วไปมีความใกล้เคียงกับพฤติกรรมที่แท้จริงมากที่สุด

2. ตัวแบบสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศ

2.1 ตัวแบบกระบวนการแสวงหาสารสนเทศของเอลลิส (Ellis' Behavioral Model of Information Seeking) เป็นผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเอลลิสใช้วิธีสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเพื่อศึกษากิจกรรมการแสวงหาสารสนเทศของนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ 3 กลุ่ม ที่มหาวิทยาลัยเซฟฟีลด์ คือ (1) นักวิจัยในหน่วยวิจัยต่าง ๆ และนักวิชาการในสาขาจิตวิทยา (2) นักวิชาการด้าน

สังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ และ (3) นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์ที่ได้ค้นหาสารสนเทศออนไลน์ คำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับความสนใจในการสอนและการวิจัย ลักษณะการใช้สารสนเทศ และคำถามเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการใช้บริการบรรณานิสาระสังเขปและระบบออนไลน์ ตัวแบบ กระบวนการแสวงหาสารสนเทศที่เอลลิสพัฒนาขึ้นจากการวิจัยชิ้นนี้ ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ประการ ได้แก่ การเริ่มต้น การเชื่อมโยงร้อยเรียง การสำรวจเลือกดู การแยกแยะ การตรวจตรา และการดึงสารสนเทศออกมา (Ellis 1989: 171-212)

งานวิจัยอีก 3 ชิ้น ของ คอกซ์ ฮอลล์ และสมิธ (Cox 1991; Hall 1991; Smith 1988 อ้างถึง ใน Ellis 1993: 473-475) ได้ศึกษากระบวนการแสวงหาสารสนเทศของนักวิจัยทางฟิสิกส์ เคมี และ วรรณคดีอังกฤษตามลำดับ งานวิจัยเหล่านี้ใช้กรอบทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยเดียวกับงานวิจัยของ เอลลิส โดยมีการปรับปรุงเล็กน้อยให้เหมาะสมกับงานวิจัยแต่ละชิ้น เอลลิสได้นำผลการวิจัยทั้ง 3 ชิ้นมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของเขา และพบว่าแม้งานวิจัยเหล่านี้จะแตกต่างในเรื่องของการใช้คำ และรายละเอียดต่าง ๆ แต่ก็สะท้อนให้เห็นกิจกรรมหลัก ๆ ในการแสวงหาสารสนเทศที่เหมือนกัน ของนักวิชาการและนักวิจัยในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มนุษย์ศาสตร์ เอลลิสได้ ขยายตัวแบบเดิมของเขาให้สมบูรณ์ โดยเพิ่มพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศอีก 2 ประการ รวม เป็น 8 ประการ ได้แก่ (1) การเริ่มต้น (2) การเชื่อมโยงร้อยเรียง (3) การสำรวจเลือกดู (4) การ แยกแยะ (5) การตรวจตรา (6) การดึงสารสนเทศออกมา (7) การตรวจสอบ และ (8) การจบ

เอลลิส สรุปว่า ตัวแบบของเขาทำให้เข้าใจการรับรู้ของบุคคลหรือกลุ่มเกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมทางสารสนเทศ ตลอดจนบทบาทของสารสนเทศที่มีต่อกิจกรรมของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการแสวงหาสารสนเทศที่ถูกต้องเป็นจริงมากกว่าตัวแบบพื้นฐาน และสามารถนำตัวแบบไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบระบบการค้นคืนสารสนเทศที่สนองตอบการ ค้นหาสารสนเทศของผู้ใช้ได้ดีขึ้น

2.2 ตัวแบบเบอริพิคกิงของเบทส์ (Bates' Berrypicking Model) เป็นตัวแบบใหม่ที่มาร์เซีย เบทส์ (Marcia Bates) เสนอสำหรับการค้นหาสารสนเทศระบบออนไลน์และระบบอื่น ๆ (Bates 1989) ตัวแบบนี้ต่างตัวแบบพื้นฐาน 4 ประการคือ ลักษณะของคำถาม ลักษณะของ กระบวนการค้นหา เทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้ในการค้นหา และขอบเขตของแหล่งสารสนเทศในการค้นหา เบทส์ได้อธิบายความแตกต่างที่เกี่ยวกับลักษณะข้อคำถาม และลักษณะกระบวนการค้นหาไปพร้อม ๆ กันดังนี้

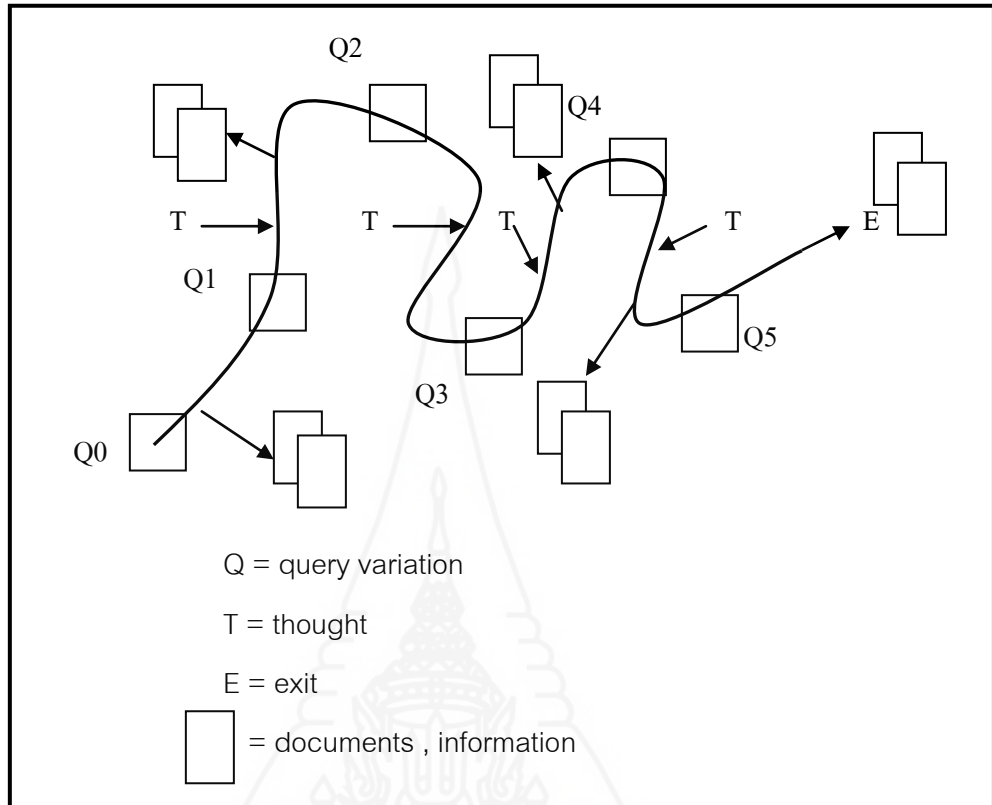
2.2.1 แนวคิดของตัวแบบเบอริพิคกิง ตัวแบบพื้นฐานมีแนวคิดว่าในการค้นหาแต่ละครั้ง ผู้ใช้ใช้ข้อคำถามเพียงข้อเดียวป้อนเข้าสู่ระบบ ซึ่งจะให้ผลการค้นหาชุดเดียว ถึงแม้ว่า เจอร์ราร์ด

ซัลตัน (Salton 1968 อ้างถึงใน Bates 1989) จะพัฒนาระบบการใช้ข้อมูลย้อนกลับมาปรับแก้คำค้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผลการค้นหา ระบบของซัลตันก็ยังคงอยู่ในกรอบของตัวแบบพื้นฐาน

ถ้าเราศึกษากระบวนการค้นหาสารสนเทศระบบมือ จะพบในความเป็นจริงแล้วผู้ใช้มักจะเริ่มต้นการค้นหาจากจุดใดจุดหนึ่งในหัวข้อเรื่องกว้าง ๆ หรือจากรายการอ้างอิงรายการหนึ่ง และค้นหาต่อไปเรื่อย ๆ จากแหล่งสารสนเทศอันหลากหลาย ระหว่างกระบวนการค้นหาผู้ใช้จะตรวจสอบสารสนเทศหัวข้อที่เกี่ยวกับคำค้น อ่านชื่อเอกสารอ่านข้อความต่าง ๆ ที่ได้จากการค้นคืน ในระหว่างการอ่าน / พิจารณาความรู้ใหม่จะเกิดขึ้น ซึ่งมักจะไปเปลี่ยนแปลงความต้องการสารสนเทศ และคำค้นสารสนเทศที่ค้นคืนได้ระหว่างกระบวนการค้นหาจึงอาจจะทำให้ผู้ใช้เปลี่ยนทิศทางการค้นหาโดยไม่ได้คาดคิดมาก่อน นอกจากจะปรับแก้คำค้นเพื่อให้ได้ผลการค้นคืนที่ดีขึ้นแล้ว ผู้ใช้ยังปรับเปลี่ยนข้อความคำถามโดยต่อเนื่อง อาจเป็นบางส่วนหรือทั้งหมด การค้นหาประเภทนี้เรียกว่า การค้นหาที่พัฒนาไปเป็นลำดับ (evolving search)

นอกจากนี้ เบทส์ยังได้โต้แย้งว่าการตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลการค้นคืนสุดท้ายเพียงครั้งเดียว แท้จริงแล้วความต้องการของผู้ใช้ได้รับการตอบสนองด้วยสารสนเทศชิ้นเล็กชิ้นน้อยที่เลือกสรรไว้ระหว่างการค้นหาแต่ละครั้งเมื่อมีการแก้คำค้น เปรียบได้กับการเก็บลูกเบอรี่ที่ต้องเก็บทีละลูก เพราะเบอรี่ไม่ได้ออกเป็นช่อเป็นพวง หากออกกระจัดกระจายอยู่ทั่วทั้งต้น ตัวแบบของเบอรี่พิกกิง จึงสะท้อนพฤติกรรมแสวงหาสารสนเทศตามสภาพความเป็นจริง ดังภาพที่ 1.3 (Q = ข้อคำถาม T = แนวคิด E = การยุติการค้นหา)

ภาพที่ 1.3 แสดงตัวแบบ “เบอร์ริกิง” การค้นหาที่พัฒนาตามลำดับ

2.2.2 กลยุทธ์การค้นหาตามตัวแบบเบอร์ริกิง สำหรับความแตกต่างทางเทคนิค และขอบเขตของแหล่งสารสนเทศในการค้นหา บทสออธิบายว่าสภาพแวดล้อมการค้นหา สารสนเทศจากระบบมือ ผู้ค้นหาใช้กลยุทธ์หลายประการ ซึ่งบทสอกล่าว 6 ประการ คือ

1. การติดตามเชิงอรรถ (footnote chasing) ที่พบในหนังสือหรือบทความวารสารรายการอ้างอิง
2. การค้นหารายการอ้างอิง (citation searching) โดยเริ่มจากอ้างอิงรายการหนึ่ง และค้นหาในดัชนีรายการอ้างอิง (citation index) ว่ามีใครบ้างที่อ้างอิงรายการนี้
3. การค้นหาจากตัวเล่มวารสาร (journal run) โดยระบุวารสารสำคัญ ๆ ในหัวข้อที่กำลังค้น และค้นหาสารสนเทศที่เกี่ยวข้องจากต้นฉบับ / ปี ต่าง ๆ ของวารสารชื่อนั้น ๆ
4. การกวาดตรวจบริเวณที่เก็บสารสนเทศ (area scanning) เช่น การสำรวจเลือกดูหนังสือบนชั้นในหัวเรื่องที่ต้องการ

5. การค้นเรื่องในบรรณานุกรมและบริการสาระสังเขปและดัชนี (subject search in bibliographies and abstracting and indexing service) บรรณานุกรมและบริการสาระสังเขปและดัชนีจำนวนมากที่จัดเรียงตามหัวเรื่อง การจัดหมวดหมู่ตามหัวเรื่องและดัชนีหัวเรื่อง เป็นกลยุทธ์การค้นหาที่ใช้ระบบการค้นแบบพื้นฐาน

6. การค้นชื่อผู้แต่ง (author searching) การใช้กลยุทธ์นี้ร่วมกับการค้นเรื่องจะช่วยให้การค้นหามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เบทส์ตั้งข้อสังเกตว่าระบบสารสนเทศออนไลน์ส่วนใหญ่เสนอกลยุทธ์เดียว คือ การค้นหาจากบริการสาระสังเขปและดัชนี และฐานข้อมูลบรรณานุกรม ในขณะที่การค้นหาที่แท้จริงตามตัวแบบเบอริฟิกกิง ผู้ใช้จะใช้กลยุทธ์ที่กล่าวมาทั้งหมดรวมกับกลยุทธ์อื่น ๆ พร้อมทั้งปรับกลยุทธ์ไปตามความต้องการ สำหรับแหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการค้นหาไม่ได้จำกัดเฉพาะข้อมูลบรรณานุกรมอย่างเดียว หากมีความหลากหลายปรับเปลี่ยนไปตลอดกระบวนการแสวงหาสารสนเทศ

2.2.3 การสำรวจเลือกดู ตัวแบบเบอริฟิกกิงเน้นความสำคัญของการสำรวจเลือกดู (browsing) ซึ่งไม่ผู้จะได้รับความสนใจนัก ทั้ง ๆ เป็นวิถีธรรมชาติที่คนเราใช้อยู่ตลอดเวลาในการค้นหาสารสนเทศตามแนวคิดพื้นฐาน การสำรวจเลือกดู คือการค้นหาอย่างไร้เป้าหมาย / ทิศทาง แต่แท้ที่จริงแล้วการสำรวจเลือกดูมีความสำคัญมาก และใช้ว่าจะไร้ทิศทางโดยสิ้นเชิง ดังเช่นที่ เอลลิส (Ellis 1989 อ้างถึงใน Bates 1989) นิยาม การสำรวจเลือกดู ว่าเป็นการค้นหาที่มีทิศทางหรือกึ่งโครงสร้าง (semi-directed or semi-structured searching) และกล่าวว่าผู้ค้นหาสามารถสำรวจเลือกดูสารสนเทศได้หลายประเภท เช่น หน้าสารบัญ รายการอ้างอิง คำค้นเรื่อง ทั้งเบทส์และเอลลิสเห็นพ้องต้องกันว่า การออกแบบระบบสารสนเทศอัตโนมัติควรจะเอื้อให้ผู้ใช้ได้สำรวจเลือกดูในหลาย ๆ ลักษณะ

2.2.4 ประโยชน์ของตัวแบบเบอริฟิกกิงที่มีต่อระบบค้นคืนสารสนเทศ เบทส์ได้ให้ข้อเสนอแนะหลายประการสำหรับแนวทางในการออกแบบพื้นฐานข้อมูลและส่วนต่อประสานของระบบค้นคืนสารสนเทศที่เอื้อต่อการค้นหาตามตัวแบบเบอริฟิกกิง

1) เพื่อให้ระบบมีความสามารถค้นหาสารสนเทศดังกล่าว ฐานข้อมูลของระบบต้องมีหลายฐานประกอบด้วยเอกสารต้นฉบับเต็มและข้อความหลายประเภท เช่น บรรยาย สถิติ ข้อมูลบรรณานุกรม รายการอ้างอิง โครงสร้างของฐานข้อมูลต้องเอื้อให้ผู้ใช้ดำเนินการค้นหาจากฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วคล่องตัว

2) การออกแบบส่วนต่อประสานควรมีแนวคิดที่จะช่วยให้ผู้ใช้สามารถเปรียบเทียบระบบกับสิ่งที่คุ้นเคย เช่น หนังสือ บัตรรายการ ในกรณีของการค้นหาสารสนเทศแบบเบอริฟิกกิง

ควรใช้แนวคิดของห้องสมุดโดยแสดงภาพห้องสมุดเสมือนบนจอ ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้สามารถค้นหาจากระบบได้ง่ายเช่นเดียวกับที่เคยค้นหาสารสนเทศในห้องสมุด

3) ในการค้นหาแบบเบอริฟิกกิง ผู้ค้นหาหมักต้องการสำรวจเลือกดูว่าพบสารสนเทศใดที่เป็นประโยชน์ การออกแบบส่วนต่อประสานจึงควรเอื้อให้ผู้ค้นหาสามารถตามรอยในการค้นหา (โดยไม่ต้องกลับไปเริ่มต้นใหม่) เช่น การกรวดตรวจแผนการแบ่งหมวดหมู่สารสนเทศ การใช้ส่วนโยง การใช้รตราภิธาน การกรวดตรวจหน้าสารบัญ เป็นต้น นอกจากนี้ควรคำนึงว่าการสำรวจเลือกดูสารสนเทศจำนวนมากนั้นต้องการกลไกที่ช่วยให้เคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว

4) ในการออกแบบฐานข้อมูลเอกสารฉบับเต็ม ควรใช้แนวคิดของการพลิกหน้าหนังสือที่เอื้อให้ผู้อ่านลุ่มอ่านข้อความบางตอนได้ และประเมินว่าหนังสือเล่มนั้นตรงกับความต้องการหรือไม่เพราะการทำดัชนีมักจะไม่ได้อบรมคลุมเนื้อหาที่ผู้ค้นหาอ่าน

5) การออกแบบค้นคืนสารสนเทศควรรวบรวมเทคนิคในการค้นทั้ง 6 ประการข้างต้นเข้าไปในระบบ และมีคำสั่งเฉพาะสำหรับการเรียกใช้เทคนิคแต่ละเทคนิคโดยสะดวก

6) การออกแบบตามแนวทางของไฮเปอร์เท็กซ์เหมาะกับการค้นหาแบบเบอริฟิกกิง ตัวอย่างเช่น รายการอ้างอิงในเนื้อหาเอกสารสามารถเชื่อมโยงไปยังบรรณานุกรมข้างท้ายเอกสารได้

7) ในการค้นหาแบบเบอริฟิกกิง ผู้ใช้ต้องการดูสารสนเทศจำนวนมากพร้อม ๆ กันที่เดียวบนจอภาพ ดังนั้น จอภาพควรมีความชัดสูง (high definition) เพื่อให้สามารถอ่านและตรวจได้ง่าย

8) การออกแบบส่วนต่อประสานควรเอื้อต่อการระบุ ทำเครื่องหมายสารสนเทศหรือรายการอ้างอิงเฉพาะส่วนที่ต้องการเพื่อส่งไปยังหน่วยเก็บชั่วคราวและพิมพ์ออกมาได้เมื่อยุติการค้นหา

9) การออกแบบค้นคืนสารสนเทศควรให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับระบบ กล่าวคือ ไม่ควรออกแบบให้ระบบทำหน้าที่ค้นหาแทนมนุษย์ทุกอย่าง ในการค้นหาแบบเบอริฟิกกิง ผู้ค้นหาต้องการบังคับควบคุมการค้นหาด้วยตนเอง อุปมาได้กับการขับรถแบบเปลี่ยนเกียร์ที่สามารถควบคุมความเร็วเข้าได้ตั้งใจ การออกแบบระบบจึงไม่จำเป็นต้องเป็นอัตโนมัติทุกอย่าง แต่ควรเน้นการออกแบบระบบที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของผู้ใช้ส่วนใหญ่ นั่นคือเป็นระบบที่เอื้อให้ผู้ใช้ควบคุมกระบวนการค้นหาด้วยตนเองในขณะที่ระบบทำหน้าที่ค้นคืนสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (Bates 1989)

2.3 ตัวแบบกระบวนการค้นหาสารสนเทศของคัลธา (Kuhlthau's Information Search Process) ซึ่งในที่นี้จะเรียกโดยย่อว่า ไอเอสพี (Information Search Process = ISP) เป็นผล

จากงานวิจัย 5 ชิ้นด้วยกัน ชิ้นแรกเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพขนาดเล็ก ผนวกกับการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งสอบถามและอธิบายข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากงานวิจัยเชิงคุณภาพ คัลเธาได้พัฒนาตัวแบบไอเอสพีขึ้นจากงานชิ้นแรก จากเธอได้ดำเนินการวิจัยอีก 2 ชิ้น ซึ่งเป็นการศึกษาโดยติดตามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดิมอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือของตัวแบบ ส่วนงานวิจัย 2 ชิ้นสุดท้าย เป็นงานขนาดใหญ่และใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบตัวแบบและปรับตัวแบบให้ประณีตสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตัวแบบ ไอเอสพีที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง มีกรอบทฤษฎีที่พัฒนามาจากแนวคิดของนักวิจัยหลายคน ได้แก่ เดอร์วิน (Dervin) เคลลี (Kelly) เบลคิน (Belkin) และ เทย์เลอร์ (Taylor) แนวคิดเหล่านี้แสดงถึงขั้นตอนความเปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความคิด การแสดงออก และทัศนคติของผู้ใช้ในกระบวนการค้นหาสารสนเทศ แนวคิดเหล่านี้แตกต่างจากตัวแบบพื้นฐานในการค้นหาสารสนเทศซึ่งเน้นเฉพาะการปฏิบัติ แต่คัลเธาเห็นว่านอกเหนือจากการปฏิบัติ ปัจจัยทางพุทธิพิสัย และจิตพิสัยมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการค้นหาสารสนเทศ ตัวแบบไอเอสพีจึงได้รวมกิจกรรมทางกายภาพ (การปฏิบัติหรือสิ่งที่กระทำ) จิตพิสัย (ความรู้สึกที่เกิดขึ้น) พุทธิพิสัย (ความคิดเกี่ยวกับกระบวนการและเนื้อหา) เข้าด้วยกันในการอธิบายแต่ละขั้นตอนของกระบวนการค้นหาสารสนเทศ

3. การพัฒนาบุคลากร

ทฤษฎี ไซธ (2517 : 100) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการที่เพิ่มความรู้ ความชำนาญให้บุคคลในองค์กร โดยครอบคลุมตั้งแต่การเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ทำ เพื่อให้ได้ปริมาณและคุณภาพเหมาะสมกับลักษณะงานเฉพาะอย่าง ครอบคลุมไปถึงการยกระดับความรู้และความสามารถของบุคลากร ตลอดจนความชำนาญที่ดีขึ้นกว่าเดิม

สมคิด อุปนันชัย และนิศยนารถ ฉายากุล (2540 : 94-95) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการที่จะเพิ่มความรู้ ทักษะของบุคลากร เนื่องจากเครื่องมือ อุปกรณ์ ตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ ได้มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การพัฒนาบุคลากรขององค์กรต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงมีวิธีการพัฒนาหรือมีกิจกรรมการพัฒนาบุคลากรหลายกิจกรรม ที่จะช่วยให้บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะในงานที่รับผิดชอบ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นบุคลากรที่ทำงานประจำ แต่ต้องการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะในการทำงาน และอีกลักษณะ

หนึ่งเป็นบุคคลที่ต้องการอบรมเพื่อการทำงานลักษณะใหม่ ซึ่งกระบวนการพัฒนาบุคลากรต้องมีความสอดคล้องกัน ระหว่างความต้องการของตัวบุคคลและองค์กร

องค์กรหลายแห่ง มีการอบรมหลายขั้นตอนให้กับบุคลากร การอบรมบางอย่างต้องการอบรมให้บุคลากรทุกคน ในขณะที่การอบรมบางอย่างต้องการอบรมเพียงคนเดียว และผู้บริหารขององค์กรเห็นว่า การอบรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาลักษณะบุคคล เป็นการเรียนรู้ด้านทักษะความรู้ และทัศนคติส่วนบุคคล ที่มีความสำคัญและเสริมสร้างความมั่นใจให้กับบุคลากร ทำให้ประสบความสำเร็จ แต่การพัฒนาบุคลากรไม่ใช่องค์ประกอบเดียวขององค์กรเท่านั้น ยังประกอบไปด้วยสภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาลักษณะบุคคล คือ ลักษณะผู้นำ นโยบายการบริหาร การฝึกปฏิบัติ การปรึกษาและการสื่อสาร การพัฒนาบุคลากรมักจะเป็นลักษณะของการศึกษาแบบต่อเนื่องเพราะเป็นการเรียนรู้ ประสบการณ์ในแต่ละบุคคล

3.1 การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร

روبบิน (Robbin. 1991 : 82-85) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคล ซึ่งศึกษาจากข้อมูลด้านประวัติส่วนตัวเรื่องอายุ เพศ ลักษณะครอบครัว แหล่งกำเนิด พัฒนาการที่ได้รับจากสังคม โรงเรียน ภูมิปัญญา ซึ่งแผนกบุคคลขององค์กรจะนำมาใช้ศึกษาประวัติ ที่มาของความสามารถหรือความชำนาญเพื่อประกอบการพัฒนาทักษะการทำงานในอนาคต ดังนี้

1. อายุ มีผลต่อการศึกษาพัฒนาการ ด้านความสามารถในการทำงานของคน เพราะความรู้เรื่องช่วงอายุของคนช่วยให้เข้าใจสภาพความเจริญวัยและการพัฒนาทางบุคลิกภาพ การรับรู้สภาพร่างกาย จิตใจและอารมณ์ของคนทำงาน ทำให้ทราบว่าอายุคนทำงานมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาความสามารถในการทำงานของคน เช่น การเปลี่ยนอายุลงโดยการเกษียณอายุจาก 60 ปี ลงมาเป็น 55 ปี และยังมี การปรับลักษณะการจ้างงานผู้สูงอายุจากงานที่ใช้แรงงานเป็นงานวางแผนและให้คำปรึกษาแทนด้วย

2. เพศ มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานและบริหารงานทุก ๆ ระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ

3. จำนวนสมาชิกในครอบครัว จะมีผลต่อการลาหยุด การขาดงาน และความเต็มใจในการปฏิบัติงาน

4. ระยะเวลาในการทำงาน ในอดีตเชื่อว่าคนที่ผ่านการทำงานมานานย่อมทำงานได้ดี แต่ในปัจจุบันนี้วิชาการและเทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้คนที่ทำงานใหม่สามารถปฏิบัติงานได้ทัดเทียมกัน

5. วัฒนธรรมการสนับสนุนให้เรียนรู้ และพัฒนาความสามารถขององค์กรในการพัฒนาบุคลากร ให้ปฏิบัติภารกิจในงานที่ได้รับมอบหมาย โดยพัฒนาทักษะตั้งแต่เริ่มทำงานหรือหลังจากได้รับคัดเลือกให้เข้ามาทำงาน ซึ่งผ่านการประเมินความสามารถและความถนัด เมื่อเข้ามาทำงานเขาจะได้รับการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติงาน โดยได้รับมอบหมายภารกิจต่างๆ ในการทำงาน จะช่วยให้บุคคลมีความฉลาด ความรู้และความสามารถในการพัฒนาทักษะการทำงานในระดับต่างกัน

3.2 กระบวนการพัฒนาบุคลากร

เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2543 : 193-194); พะยอม วงศ์สารศรี (2538 : 52-57) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการในการดำเนินงานเสริมสร้าง และเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญ ตลอดจนทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมและบุคลิกภาพของบุคคลในองค์กร โดยจะต้องกระทำต่อเนื่องกันไปตลอดเวลาที่บุคคลนั้นทำงานอยู่ในองค์กร เพื่อมุ่งให้บุคลากรในองค์กร สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการพัฒนาบุคลากรแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินความต้องการ เป็นขั้นตอนในการศึกษาว่าจะดำเนินการพัฒนาบุคลากรในเรื่องอะไรบ้าง ใครบ้างที่ต้องการพัฒนา ต้องการพัฒนาในเรื่องใดเพียงใด ตลอดจนมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการพัฒนาหรือไม่

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กรว่าจะพัฒนาบุคลากรไปเพื่ออะไร หรือเป็นขั้นตอนในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา

3. การกำหนดขอบข่ายในการพัฒนาซึ่งจะเป็นการกำหนดเนื้อหา หรือกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนา หรือควรแบ่งขั้นตอนในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นอย่างไร

4. การกำหนดวิธีการในการพัฒนา ขั้นตอนนี้จะตระหนักถึงการเรียนรู้ของบุคลากร ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนา รวมถึงการจัดลำดับความยากง่ายของการเรียนรู้ในแต่ละวัน การจัดเวลา อุปกรณ์ บรรยากาศต่าง ๆ ตลอดจนคุณสมบัติของวิทยากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารวมถึงงบประมาณ

5. การดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนในการดำเนินการตามโครงการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาบุคลากร

6. ขั้นตอนในการประเมินผล เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการทุกครั้งหลังทำกิจกรรม เพื่อให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาบุคลากร และจุดบกพร่องต่างๆ ที่จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขในการพัฒนาครั้งต่อไป

7. การติดตามผล ซึ่งเป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการปฏิบัติงานภายหลังจากที่มีการพัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว เพื่อวิเคราะห์ดูว่าการพัฒนาดังกล่าวประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด คำนวณค่ากับค่าใช้จ่ายที่ต้องลงทุนไป

3.3 วิธีการพัฒนาบุคลากร

วิธีการในการพัฒนาบุคลากร เป็นวิธีการที่จะช่วยให้บุคลากรในหน่วยงานได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องเกิดประโยชน์กับหน่วยงาน ซึ่งมีวิธีการอยู่หลายวิธีด้วยกัน

เกรียงศักดิ์ เขียวขำ (2543 : 168-180) ได้จำแนกวิธีการพัฒนาบุคลากรออกเป็น 8 วิธี ดังนี้

3.3.1 การฝึกอบรม เป็นกระบวนการที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถของพนักงาน เพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติได้ดีขึ้น ความมุ่งหมายแรกของการฝึกอบรม ก็เพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคล การฝึกอบรมจะช่วยให้บุคลากรที่ทำงานในปัจจุบัน สามารถพัฒนาตนเองให้เกิดประโยชน์ในวิชาชีพ และช่วยให้พนักงานมีความรับผิดชอบในอนาคต

3.3.2 การประชุมแบบฝึกปฏิบัติ เป็นเทคนิคหรือวิธีการที่ใช้ในการฝึกอบรม เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การสัมมนาเทคนิคเหล่านี้จะเน้นทางด้านวิชาการ หรือด้านทฤษฎี และด้านการปฏิบัติ จะมีส่วนช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำสิ่งที่ตนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติภาระงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3.3 การสัมมนาทางวิชาการ เป็นการประชุมร่วมมือเพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจจะแบ่งเป็นกลุ่มศึกษาที่กำหนด และทำผลการศึกษาเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อหาข้อสรุปมาพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงาน การประชุมสัมมนาจึงเป็นการพัฒนาบุคลากรอย่างยิ่ง ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาได้รับความรู้ และประสบการณ์แปลกใหม่และกำลังเป็นที่นิยมในตอนนี้

3.3.4 การเผยแพร่ข่าวสารทางวิชาการ เป็นวิธีการรับเอกสาร วารสารหรือการจัดพิมพ์เผยแพร่ข่าวสารออกไป ถ้ามองในลักษณะของการแนะนำ การเผยแพร่ข่าวสารจัดเป็นงานบริการสารสนเทศ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรสามารถรับข่าวสารได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างกว้างขวางในหมู่บุคลากรขององค์กรด้วยกันซึ่งรวมถึง การเข้าใจตรงกันในวัตถุประสงค์ นโยบาย เทคนิค วิธีการในการดำเนินงานซึ่งจะช่วยให้เพิ่มผลผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้สูงขึ้นและนอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้พนักงาน

แสดงความคิดเห็นหรือส่งบทความต่าง ๆ ลงในเอกสารที่ใช้เผยแพร่ ก็จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของพนักงาน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้กับองค์กร

3.3.5 การนิเทศงาน คือ ความพยายามทุกอย่างของผู้บริหารในการและนำให้บุคลากรในหน่วยงาน ใ้รู้ถึงวิธีการปรับปรุงงาน การปรับปรุงตนเองให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานในหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสำคัญที่จะต้องจัดให้มีในหน่วยงาน เพราะนอกจากจะเป็นการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ยังเป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่ดีวิธีหนึ่ง ซึ่งการพัฒนาบุคลากรโดยวิธีการนิเทศงาน จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านวิชาการ และเทคนิคในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

3.3.6 การศึกษาต่อหรือการดูงานเพิ่มเติม เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรที่เป็นการเพิ่มวุฒิของบุคลากรให้มีความรู้ขึ้น การส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีโอกาสศึกษาต่อนับเป็นกิจกรรมที่สำคัญประการหนึ่งในการบริหารงานสมัยใหม่ โดยเฉพาะบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริการหรือบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และการให้โอกาสบุคลากรศึกษาต่อ จะทำให้บุคลากรมีการเพิ่มพูนความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานและเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กรมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษายังเป็นประโยชน์แก่บุคลากรในด้านความเชื่อมั่นในตนเอง การเข้าใจจุดมุ่งหมายในการทำงาน

3.3.7 การทัศนศึกษาดูงานและสังเกตวิธีการทำงาน และการพัฒนาบุคลากรนั้นมุ่งเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและประสบการณ์เพื่อให้บุคลากรในองค์กรสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอยู่ให้ดียิ่งขึ้น การศึกษาดูงานและการสังเกตวิธีการทำงานจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานและตัวบุคคลคู่กันไป กล่าวคือ ทำให้องค์กรมีบุคลากรที่มีคุณภาพเหมาะสมกับงาน ในขณะที่ขบวนการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์บุคลากรจะเกิดขวัญและกำลังใจเนื่องจากได้เรียนรู้เทคนิคและวิธีการในการดำเนินงานใหม่ ๆ

3.3.8 การแต่งตั้งโยกย้ายหรือการสับเปลี่ยนหน้าที่การงาน ถือว่าเป็นการคัดเลือกบุคคลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่งานและเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำงาน และทำให้บุคคลรู้สึกว่าเป็นการย้ายเพื่อโอกาสที่จะก้าวหน้าในวิชาชีพเพราะถ้าหากเขารู้สึกว่า การย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่เป็นการถูกลงโทษจะเป็นการทำลายขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานในองค์กรในที่สุด

4. กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อรรถพงษ์ ฉันทานุมัติ, 2555 : 3-5)

4.1 กรมชลประทาน ปฏิบัติงานตามกฎหมายกระทรวงการแบ่งส่วนราชการ พ.ศ. 2554

มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งน้ำตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เพียงพอ โดยการจัดสรรน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภท เพื่อให้ผู้ใช้น้ำได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินการจัดให้ได้มาซึ่งน้ำ หรือกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือแบ่งน้ำ เพื่อเกษตรกรรม การพลังงาน การสาธารณสุข โภคหรือการอุตสาหกรรม

(2) ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันความเสียหายอันเกิดจากน้ำ ความปลอดภัยของเขื่อนและอาคารประกอบ และการคมนาคมทางน้ำซึ่งอยู่ในเขตชลประทาน ตลอดจนดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมพิเศษต่างๆ ที่ไม่ได้เป็นแผนงานประจำปีของกรมชลประทาน

(3) จัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(4) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมชลประทาน หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

วิสัยทัศน์ “ กรมชลประทานเป็นองค์กรนำด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ให้มีพื้นที่ชลประทาน อยู่ในลำดับ 1 ใน 10 ของโลก ”

พันธกิจ

1. พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล
2. บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ทั่วถึง และเป็นธรรม
3. ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม
4. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ

4.3 ห้องสมุดกรมชลประทาน

ประวัติความเป็นมา

- พ.ศ. 2497 ก่อตั้ง เป็นแผนกเผยแพร่และห้องสมุด สังกัดสำนักงานเลขานุการกรมชลประทาน มีนโยบายที่จะขยายงานด้านห้องสมุดให้กว้างขวางและสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า จึงได้แยกงานห้องสมุดออกจากแผนกเผยแพร่และห้องสมุด มาสังกัดแผนกวิเคราะห์วิจัย กองวิชาการเป็นการภายใน โดยกำหนดให้เป็นหมวดห้องสมุด (ชารา กนกมณี , 2540 : 2)
- ธันวาคม พ.ศ.2504 มีพระราชกฤษฎีกาตั้งกองแผนงานขึ้น เป็นกองใหม่ จึงได้โอนมาเป็นแผนกห้องสมุด ขึ้นกับกองแผนงาน
- พ.ศ. 2528 โอนขึ้นกับสำนักงานเลขานุการ
- 28 เมษายน พ.ศ. 2531 โอนงานห้องสมุดมาขึ้นกับกองฝึกอบรม ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- พ.ศ. 2542 เปลี่ยนชื่องานห้องสมุดเป็นงานวิทยบริการ ฝ่ายวิชาการ กองฝึกอบรม ต่อมาได้มีการปรับปรุงโครงสร้างกรมฯใหม่ เปลี่ยนชื่อฝ่ายวิชาการเป็นฝ่ายวางแผนและประเมินผล ส่วนฝึกอบรม สำนักพัฒนาโครงสร้างและระบบบริหารงานบุคคล จนถึงปัจจุบัน

เวลาทำการ จันทร์ – ศุกร์ เวลา 08:30 – 16:30 น. เว้นวันหยุดราชการและนักชัตฤกษ์

นโยบาย พัฒนาห้องสมุดกรมชลประทานเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการชลประทานที่สมบูรณ์

วิสัยทัศน์ “มุ่งมั่นพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ”

บุคลากร จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ข้าราชการ 3 คน พนักงานราชการ 1 คน ดังนี้

1. นายถาวร พาพรหม ตำแหน่งบรรณารักษ์ชำนาญการ (ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่ที่สถาบันพัฒนาการชลประทาน ปากเกร็ด)
2. นางอิสรา ธัญญารมย์ ตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ
3. นางปสุตา อุทัยธรรม ตำแหน่งเจ้าพนักงานห้องสมุดปฏิบัติงาน
4. นางสาวชุติมา สง่าเมือง ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล (พนักงานราชการ)

ทรัพยากรสารสนเทศที่มีในฐานข้อมูลห้องสมุด แบ่งเป็น 4 ประเภท รวมทั้งสิ้น 14,980 เล่ม มีดังนี้

1. สารสนเทศประเภทหนังสือของกรมชลประทาน ภาษาไทย 3,900 เล่ม ภาษาอังกฤษ 2,800 เล่ม
2. สารสนเทศประเภทหนังสือทั่วไป(จัดหาเข้ามา) ภาษาไทย 4,200 เล่ม ภาษาอังกฤษ 2,100 เล่ม

3. สารสนเทศประเภทหนังสืออ้างอิง ภาษาไทย 600 เล่ม ภาษาอังกฤษ 400 เล่ม
4. ผลงานวิชาการประกอบด้วย วิจัย จำนวน 400 เล่ม วิทยานิพนธ์ 460 เล่ม เอกสารประเมินผลงานวิชาการของบุคลากรภายในกรมชลประทาน จำนวน 120 เล่ม

เว็บไซต์ห้องสมุดกรมชลประทาน (<http://information.rid.go.th/library/>)

ห้องสมุด กรมชลประทาน ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 0-2243-1043 ภายใน 2252

แนะนำห้องสมุด

- ประวัติ
- แผนผังห้องสมุด
- ระเบียบการใช้ห้องสมุด
- ระเบียบการยืม - คืนหนังสือ
- บุคลากร
- กิจกรรม

บริการห้องสมุด

- บริการในห้องสมุด
- สืบค้นหนังสือ
- แจ้งหนังสือที่ต้องการที่ซื้อ

สถิติห้องสมุด

- สถิติห้องสมุด

เว็บไซต์

- ห้องสมุดในกระทรวงเกษตรฯ
- ห้องสมุดทั่วไป
- หนังสือพิมพ์/สำนักข่าว
- กลับหน้าแรก

ข่าวประชาสัมพันธ์

- ห้องสมุดกรมชลประทาน บริการฉายวีดิทัศน์เต็มจอให้ชมฟรี ในช่วงพักกลางวัน ผู้สนใจเข้าชมได้ที่ห้องฉายวีดิทัศน์ ชั้น 1 ตึกศูนย์วิศวกรรมกรมชลประทาน (ตารางกำหนดการฉายวีดิทัศน์) **News**
- บริการหนังสือใหม่ (รายชื่อหนังสือใหม่) **News**
- บริการเครื่องเล่นวีดิทัศน์พร้อมชุดฟังแบบส่วนตัว ผู้สนใจใช้บริการ ติดต่อเจ้าหน้าที่เคาน์เตอร์ห้องสมุด ชั้น 1 **News**
- บริการกาน้ำและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ **News**
- บริการโทรศัพท์ผ่านดาวเทียม เพื่อติดตามข่าวสารทันสมัย **News**

แนะนำหนังสือใหม่

พจนานุกรมศัพท์ภูมิศาสตร์

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็นพจนานุกรมสองภาษา เรียงตามตัวอักษร A-Z และอธิบายเป็นภาษาไทยโดยละเอียด เพิ่มเติมศัพท์คำอธิบายศัพท์ภูมิศาสตร์ให้ทันสมัย และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น พร้อมภาพประกอบคำอธิบาย

FLAT PLATES แผ่นพื้นท้องเรียบ

กล่าวถึงความรู้ทั่วไปและชนิดของแผ่นพื้นคอนกรีต การวิเคราะห์แรงคานชนิดต่าง ๆ การวิเคราะห์แรงเสี้ยน แนวทางการออกแบบและการทดสอบประเมินแผ่นพื้นคอนกรีตชนิดต่าง ๆ การออกแบบแผ่นพื้นเรียบ ฯลฯ

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ลำดับที่	ชื่อหนังสือ	ดาวน์โหลด

หนังสือเจ้าใหม่

- รายชื่อหนังสือใหม่ ปี 53 **News**
- รายชื่อหนังสือใหม่

เสนอแนะเพื่อการจัดหา

- แบบฟอร์มสำรวจความต้องการทรัพยากรสารปี 54 **News**
- ศูนย์หนังสือ
- แบบฟอร์มแจ้งความต้องการหนังสือใหม่
- ติดต่อห้องสมุด

งานข้อมูลสืบค้นข้อมูล

Catalog วิเคราะห์หมวดหมู่ (สำหรับกานวทศ)

ภาพที่ 4.5 เว็บไซต์ห้องสมุดกรมชลประทาน

4.4 หลักสูตรการฝึกอบรมของกรมชลประทาน ปัจจุบันมี 2 หน่วยงานที่ให้บริการ คือ ส่วนฝึกอบรม สังกัดสำนักบริหารทรัพยากรบุคคล และสถาบันพัฒนาการชลประทาน สังกัดสำนักวิจัยและพัฒนา มีดังนี้

4.4.1 หลักสูตรฝึกอบรมของส่วนฝึกอบรม สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ประจำปีงบประมาณ 2555 มีดังนี้

- 1) สัมมนาเชิงปฏิบัติการหลักสูตร การพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่อยู่ระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ
- 2) สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาบุคลากรของกรมชลประทาน
- 3) อภิปราย เรื่อง "ความเข้าใจและการเตรียมความพร้อมของ ข้าราชการกรมชลประทานสู่ประชาคมอาเซียน"
- 4) บรรยายพิเศษ เรื่อง การประชาสัมพันธ์งานชลประทานภายใต้ภาวะวิกฤต
- 5) ฝึกอบรมหลักสูตรคุณธรรมนำทางสร้างความสำเร็จ
 - คุณธรรมนำชีวิต : งานสัมฤทธิ์จิตสำราญ
 - ความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กร
 - งานได้ผล คนเป็นสุข
- 6) สัมมนาเชิงปฏิบัติการและศึกษาดูงาน แนวทางการบริหารจัดการน้ำ ในเขตพื้นที่ชลประทาน สำหรับข้าราชการผู้มีความรู้สูงของกรมชลประทาน
- 7) สัมมนาเชิงปฏิบัติการ การคำนวณราคากลางงานก่อสร้างตามหลักเกณฑ์ ที่ปรับปรุงใหม่และแนวทางการจัดทำร่างขอบเขตของงาน (TOR)
- 8) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร การพัฒนาระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e - GP) และการบริหารสัญญา
- 9) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญ ที่อยู่ระหว่างทดลองปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2555
- 10) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร การพัฒนาทักษะการจดบันทึก เพื่อต่อยอดความรู้สู่การปฏิบัติ
โครงการบรรยายพิเศษ เรื่อง การจัดการความเครียดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน
- 11) สัมมนาเชิงปฏิบัติการหลักสูตร การเตรียมความพร้อมงานก่อสร้าง
โครงการชลประทานขนาดกลาง
ณ สถาบันพัฒนาการชลประทาน กรมชลประทาน ปากเกร็ด จ.นนทบุรี

- 12) ศึกษาคุณงานด้านการจัดการความรู้ (KM Best Practice)
- 13) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตร การบริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน
- 14) เรื่องการจัดทำดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร (Key Performance Indicators for Organization Effectiveness)
- 15) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และแผนที่ภาพถ่ายเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงพื้นที่ชลประทาน
- 16) โครงการฝึกอบรม หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน
- 17) โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก "สุดยอดนักพัฒนาทรัพยากรบุคคล"
โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร Advance Coaching &
- 18) โครงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมสร้างขวัญกำลังใจสำหรับบุคคลและหน่วยงานที่มีผลงานด้านการจัดการความรู้ดีเด่น
- 19) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรการเลือกเครื่องมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์กร
- 20) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรการใช้เครื่องมือเพื่อพัฒนาฐานความรู้ (K-Based Technology)
- 21) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรการคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรม (Creative for Innovation)
- 22) สัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการทบทวนผลการดำเนินงานและสรุปบทเรียนตามแผนการจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์กรมชลประทาน

4.4.2 หลักสูตรฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาการชลประทาน สำนักวิจัยและพัฒนา ประจำปีงบประมาณ 2555 มีดังนี้

- 1) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา โครงการชลประทานและฝายส่งน้ำและบำรุงรักษา

- 1.1 โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ โครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษา โครงการชลประทาน และฝายส่งน้ำและบำรุงรักษา
- 1.2 โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำเอกสารการประเมินฝายส่งน้ำและบำรุงรักษา
- 1.3 โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวหน้าฝายส่งน้ำและบำรุงรักษาระดับสำนักชลประทาน
- 2) โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ กรมชลประทาน (จำนวน 6 ครั้ง)
- 3) โครงการพัฒนางานทดสอบและวิเคราะห์คุณภาพวัสดุเพื่อควบคุมคุณภาพงานก่อสร้างในสนาม
- 4) โครงการพัฒนาระบบบริหารงานวิจัย
 - 4.1 ระบบบริหารงานวิจัยของกรมชลประทาน
 - 4.2 การสรรหาหัวข้อวิจัย
- 5) โครงการฝึกอบรม หลักสูตร เทคโนโลยีเพื่อการออกแบบโครงการชลประทาน
- 6) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สำหรับการปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการโครงการชลประทาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการสารสนเทศ มีดังนี้

จากรัตน์ บุญประเสริฐ (2535) ศึกษาเรื่องความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสารสนเทศในด้านรูปแบบ ภาษา และลักษณะการนำเสนอสารสนเทศ ความต้องการบริการสารสนเทศ และปัญหาในการใช้สารสนเทศโดยศึกษาจากอาจารย์วิทยาลัยการพยาบาล จำนวน 121 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์มีความต้องการสารสนเทศ และบริการสารสนเทศไม่แตกต่างกัน ด้านวัตถุประสงค์เพื่อการสอนและเพื่อผลิตผลงานทางวิชาการ อาจารย์มีความต้องการหนังสือตำราภาษาไทย และบริการสารสนเทศที่ทันสมัยมากที่สุด ส่วนด้านวัตถุประสงค์เพื่อนันทนาการ อาจารย์มีความต้องการหนังสือพิมพ์มากที่สุด

ผลการวิจัยในด้านลักษณะเฉพาะบุคคลพบว่า อาจารย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการสารสนเทศ และบริการสารสนเทศแตกต่างกัน ปัญหาที่อาจารย์ประสบมากที่สุดในการใช้สารสนเทศ คือ สารสนเทศมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่วนเนื้อหาสารสนเทศที่อาจารย์ต้องการมากที่สุด คือ ความก้าวหน้าในสาขาที่เกี่ยวข้อง

ลำพึง พ่วงบางโพ (2537) ศึกษาเรื่องความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจในมหาวิทยาลัยเอกชน พบว่าสารสนเทศมีไม่เพียงพอ เก่า และล้าสมัย ระบบการจัดเก็บทรัพยากรของห้องสมุดไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ยากแก่การค้นหา ปัญหาที่พบคือ ผู้ใช้ไม่มีสารสนเทศที่ต้องการ เพราะมีผู้ยืมหรือหายไป อาจารย์ใช้บริการยืมคืน ในขณะที่นักศึกษาใช้การอ่านในห้องสมุดเป็นหลัก

วิภาวรรณ กุรุรัตน์ชัยกุล (2538) ศึกษาความต้องการสารสนเทศของวิศวกรและช่างเทคนิค บริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่อ การศึกษาเพิ่มเติม สนองความต้องการส่วนตัว ถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นและเพื่อการวิจัยในระดับมาก ต้องการสารสนเทศพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ในระดับมาก ขณะที่ต้องการด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมในระดับมากที่สุด ส่วนรูปแบบสารสนเทศที่ต้องการมีระดับมากที่สุดคือ คู่มือการปฏิบัติงาน ต้องการวิทยานิพนธ์ในระดับน้อย ภาษาที่ต้องการคือภาษาไทยในระดับมากที่สุด ส่วนภาษาอังกฤษต้องการรองลงมาคือระดับมาก มีความต้องการสารสนเทศใหม่ล่าสุดไม่เกิน 1 ปีในระดับมากที่สุด ต้องการสารสนเทศที่มีอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปในระดับน้อย มีความต้องการแหล่งสารสนเทศ เช่น สอบถามเพื่อนร่วมงาน ผู้เชี่ยวชาญ ที่ปรึกษาของบริษัท แหล่งข้อมูลส่วนตัว ฐานหนังสือในระดับมาก ในขณะที่ต้องการแหล่งที่เป็นสมาคมวิชาชีพในระดับน้อย

พัชรินทร์ พรหมสา (2541) ศึกษาความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองร้อยเอ็ด จำกัด พบว่า มีความต้องการรายชื่อในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้านดังนี้ ด้านรูปแบบมีความต้องการความรู้จากโทรทัศน์ วิทยุ และการสนทนากับเพื่อนบ้าน ด้านแหล่งสารสนเทศมีความต้องการความรู้จากหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านและจากสภาตำบล และด้านเนื้อหาที่ต้องการความรู้เรื่องการค้าจัดขยะ น้ำสะอาดเพื่อดื่มและใช้สอยตลอดปี ส่วนลำดับที่สามมีต้องการเท่ากันคือความรู้เรื่องการค้าจัดศัตรูพืชและการจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะ

อัญชนา วงศ์สมศักดิ์(2541) ศึกษาเรื่อง ความต้องการสารสนเทศของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการศึกษาความต้องการสารสนเทศของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลในจังหวัดมหาสารคาม ปี 2541 ใน

ด้านเนื้อหา รูปแบบ ภาษา การนำเสนอ และอายุของสารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จำนวน 82 คน ได้มาจากประชากร จำนวน 102 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ในจังหวัดมหาสารคาม มีความต้องการ สารสนเทศ ในด้านเนื้อหาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความต้องการสารสนเทศเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตและการขยายพันธุ์พืชอยู่ในระดับมาก ที่สุด ด้านรูปแบบของสารสนเทศมีความต้องการคู่มือการปฏิบัติงานในระดับมาก รองลงมาคือ ตำรา ไปสเตอร์และแผ่นปลิว ด้านภาษาของสารสนเทศที่มีความต้องการ สารสนเทศภาษาไทยในระดับ มากที่สุดและมีความต้องการสารสนเทศภาษาอังกฤษในระดับมาก ด้านการนำเสนอสารสนเทศ มีความต้องการสารสนเทศอย่างละเอียดในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สารสนเทศโดยย่อ ในรูปของบทสรุปและบทแนะนำตามลำดับ ด้านอายุของสารสนเทศมีความ ต้องการสารสนเทศใหม่ ะลาสุดอายุไม่เกิน 3 เดือนในระดับมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สารสนเทศที่มีอายุ 4-6 เดือน และสารสนเทศที่มีอายุมากกว่า 6 เดือนแต่ไม่เกิน 1 ปีตามลำดับ

รัชณี สำราญอินทร์ (2542) ศึกษาเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาการ สอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า 1.ใน ภาพรวมทั้งสามด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ ด้านแหล่งสารสนเทศ มีความต้องการเพื่อ พัฒนาการสอนอยู่ในระดับมาก และพิจารณาแต่ละด้านเรียงจากน้อยไปหามากดังนี้ ด้านเนื้อหา มีความต้องการนโยบายการศึกษา หลักสูตร บทบาทและหน้าที่ของครูประถมศึกษา ความรู้เกี่ยวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ส่วนงานวิจัยและสถิติทางการศึกษามีความต้องการ เท่ากันตามลำดับ ด้านรูปแบบสารสนเทศมีความต้องการวัสดุไม่ตีพิมพ์ วัสดุตีพิมพ์ตามลำดับ ด้าน แหล่งสารสนเทศมีความต้องการแหล่งที่เป็นสถาบัน แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลตามลำดับ 2.ครู ประถมศึกษาที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาการสอนในภาพรวม และรายด้านมากกว่าครูที่มีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.ครูที่มี ประสบการณ์สอนต่างกัน มีความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาการสอนไม่ต่างกันทั้งโดยรวมและ รายด้าน

นิชวดี ทาเวียง (2543) ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการสารสนเทศ ค้นพบและ นำเสนอองค์ประกอบ 4 อย่าง เพื่อประเมินความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้บริการในสถาบัน บริการสารสนเทศ ได้แก่ ผู้รับผิดชอบข้อมูลที่จะศึกษา วิธีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการประเมินความต้องการสารสนเทศเพื่อนำไปวางแผนกำหนดนโยบายการพัฒนาทรัพยากร สารสนเทศให้การบริการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยใช้หลักการตลาดในงานสารสนเทศ เช่น ตอบ คำถาม 5WIHเพื่อให้รู้เขารู้เรา เป็นต้น

สายสุดา ปั้นตระกูล (2544) ศึกษา 2 ประเด็น คือ ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความต้องการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรบริษัทยู ไนเต็ด อินฟอร์เมชั่น ไฮเวย์ จำกัด ประเด็นที่ 1. พบว่า บุคลากรมีความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านแหล่งสารสนเทศและด้านรูปแบบสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ระดับมากที่สุด คือ สื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบวารสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินเทอร์เน็ต และความต้องการในระดับมาก คือ ด้านการสื่อสารโทรคมนาคมและแหล่งที่เป็นเหตุการณ์ประเภทการประชุม/สัมมนา การฝึกอบรม/ดูงาน ประเด็นที่ 2. ความคิดเห็นของผู้บริหาร พบว่า ด้านเนื้อหาสารสนเทศควรจัดให้มีบริการสารสนเทศเพิ่มคุณค่า (Value-added Information Service) แก่บุคลากร โดยเน้นให้เกิดความสอดคล้องของบริการกับทิศทางการดำเนินงานและเป้าหมายของบริษัทให้มากที่สุด ด้านรูปแบบสารสนเทศเห็นว่า ควรบอกรับวารสารเพิ่มเติมให้ทันสมัยมากขึ้น โดยเลือกวารสารที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ ครบถ้วนและครอบคลุมทุกฝ่ายงาน และด้านแหล่งสารสนเทศ เห็นว่าควรจัดการประชุม/สัมมนาระหว่างหน่วยงานในวงการเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างหน่วยงาน

อนเนกพล เกื้อมา และคนอื่นๆ (2547) ศึกษาเรื่องความต้องการด้านสารสนเทศของประชาชนในการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการด้านสารสนเทศของประชาชนในการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค 2) ศึกษาช่องทางการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชนต่อการดูแลสุขภาพและป้องกันโรค และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการสารสนเทศในการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค โดยศึกษาภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ในกรณีศึกษา 4 แห่ง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 นั้น มีความต้องการสารสนเทศดังนี้ 1) สารสนเทศที่ตอบสนองปัญหาสุขภาพที่เผชิญ 2) ความต้องการสารสนเทศอันเนื่องมาจากแรงกระตุ้นจากภายนอก และ 3) ความต้องการให้มีภาคผลิตซ้ำ สารสนเทศตามประเด็นความต้องการเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการสารสนเทศที่เข้าถึงได้ง่าย ไม่ต้องแสวงหาด้วยตนเอง รับสารได้ง่าย ไม่เป็นวิชาการมากเกินไป เข้าใจง่าย โดยมีเนื้อหาสาระกับความบันเทิงควบคู่กันไป เนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เนื้อหาใกล้ตัว เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประจำวัน รูปแบบการนำเสนอน่าสนใจ และมีลักษณะเป็นสื่อสองทาง

ระพีพรรณ ทิวสระแก้ว (2554) ศึกษาความต้องการความต้องการและบริการสารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง อาศัยแนวคิดเรื่องความต้องการสารสนเทศของทอมัส ดี. วิลสัน (Thomas D. Wilson) ที่ว่ามนุษย์มีปัจจัยสำคัญผลักดันให้เกิดความต้องการ 3 ประการ คือ ความต้องการส่วนบุคคล หน้าที่การทำงาน และสภาพแวดล้อม ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้ห้องสมุดและบุคลากรของสถาบันฯ จำนวน 44 คน พบว่า ผู้ใช้บริการห้องสมุดต้องการสารสนเทศตามบทบาทหน้าที่การทำงานสอดคล้องกับแนวคิดของทอมัส ดี. วิลสัน และใช้ติดตามข่าวสาร ประดับความรู้ ความบันเทิงและพักผ่อน จะแสวงหาเมื่อเกิดความต้องการ ที่มีระดับมากที่สุดคือ ข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ ความทันสมัยของสารสนเทศนั้นผู้ใช้ไม่ได้พิจารณาที่อายุหรือปีที่จัดพิมพ์ แต่พิจารณาที่เนื้อหาเป็นหลัก ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก รองลงมาคือภาษาอังกฤษ นอกจากห้องสมุดแล้วผู้บริกรยังใช้แหล่งสารสนเทศอื่น ได้แก่ อินเทอร์เน็ต หน่วยงาน องค์กร และห้องสมุดเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารสนเทศที่ต้องการ ส่วนความต้องการรับบริการสารสนเทศจากห้องสมุดนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่าบริการยืมคืน บริการอ่าน บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้าที่จัดไว้ นั้นเพียงพอและเหมาะสมแล้ว ปัญหาอุปสรรคส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีในการใช้บริการห้องสมุด ข้อเสนอแนะที่ได้คือ ห้องสมุดควรเพิ่มจำนวนทรัพยากรสารสนเทศให้มากกว่าหลาย จัดบริการอื่นๆ เพิ่มตามความต้องการของผู้ใช้ ให้ประชาสัมพันธ์ห้องสมุดมากขึ้น การพัฒนาบุคลากรของห้องสมุดตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับห้องสมุดเฉพาะที่ให้บริการเนื้อหาใกล้เคียงกัน

5.2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีดังนี้

เฉลิมศักดิ์ ชูปวา (2541) ศึกษาศักยภาพและแนวทางพัฒนาศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรห้องสมุดที่เป็นสมาชิกข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค พบว่า บุคลากรได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีจากห้องสมุดจัดขึ้น โดยเข้าร่วมฟังบรรยาย คุยงานในประเทศ ศึกษาด้วยตนเอง ปัญหาคือติดภารกิจในงานประจำจึงไม่มีเวลาศึกษา ขาดงบประมาณ ขาดเครื่องคอมพิวเตอร์และโปรแกรมที่ใช้ฝึกทักษะ มีระดับความสามารถด้านเทคโนโลยีระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตสูงสุด รองลงมาคือด้านระบบห้องสมุดอัตโนมัติ และระหว่างผู้บริหารกับบรรณารักษ์มีความสามารถไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บุคลากรส่วนใหญ่เสนอให้ใช้วิธีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนด้านระบบห้องสมุดอัตโนมัติควรใช้วิธีสัมมนาร่วมกันในกลุ่มที่ใช้ระบบเดียวกันพร้อมกับการศึกษาดูงาน

สุกัญญา เจริญวัฒนะ (2548) ศึกษาโครงสร้างพื้นฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงาน พบว่า โครงสร้างพื้นฐาน 5 ด้านมีผลต่อการพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรดังนี้ 1. ด้านทรัพยากรบุคคลและวัตถุ เมื่อมีการนำองค์กรและการบริหารที่มี นโยบายเอื้อต่อศักยภาพของบุคลากรสามารถทำให้เพิ่มคุณค่าและมีความสุขในการทำงาน เกิดการทำงานเป็นทีม ยึดถือเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กรและมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ 2. ด้าน โครงสร้างองค์กร พบว่า โครงสร้างที่เป็นระบบและระบุผู้รับผิดชอบชัดเจนทำให้เกิดการพัฒนา ศักยภาพในการทำงานเป็นทีม ผู้ปฏิบัติงานรับผิดชอบต่อวิชาชีพ เช่น การตัดสินใจบนพื้นฐานของ จริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพ เกิดความคล่องตัว สบายใจ 3. ด้านการบริหารจากการจัดทำ แผนพัฒนาบุคลากรระดับบริหาร ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารระดับกลาง นำองค์กร ความรู้ด้านการบริหารจัดการไปเพิ่มศักยภาพและสร้างคุณค่า ช่วยในการตัดสินใจที่ต้องรวดเร็ว 4. ด้านนโยบาย ต้องชัดเจนไม่มุงระบบงานเทคนิคกลไกมากกว่างานเชิงระบบปรัชญา สามารถเอื้อให้ เกิดศักยภาพของบุคลากรรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง มีความสุขในการทำงานอย่างยั่งยืน 5. ภาวะเบียบ และสิ่งจูงใจจากกระบวนการบริหาร กลไกกำกับดูแล ติดตาม ประเมินผล สามารถส่งผลกับ ศักยภาพของบุคลากร การเพิ่มคุณค่าในตนเอง ให้เกิดการตอบสนองการทำงานระหว่างผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติ ดังนั้น โรงพยาบาลควรมีการปรับโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของการเป็น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเพื่อการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนองค์กรต่อไป

ศิลปานันต์ ลำกุล (2550) ศึกษาสภาพความรู้ความเข้าใจการพัฒนากุศลกรด้านการ พัฒนาของกองพลพัฒนาที่ 3 และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการพัฒนา ของพลพัฒนาที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรของกองพลพัฒนาที่ 3 ปฏิบัติหน้าที่โครงการ พระราชดำริ โครงการพัฒนาเพื่อความมั่นคง โครงการหมู่บ้านยามชายแดน และโครงการหมู่บ้าน ป้องกันตนเองชายแดน ทั้งข้าราชการ นายทหาร ในจังหวัดเชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน พบว่า การ พัฒนากุศลกรในปัจจุบัน มีขั้นตอนตั้งแต่การสรรหากุศลกร การพัฒนากุศลกร ปฐมนิเทศ ส่ง บุคลากรเข้าอบรม เป็นไปตามหลักการการพัฒนากุศลกรโดยทั่วไป แต่เมื่อมองถึงเรื่องการเพิ่ม ศักยภาพให้บุคลากรให้มีความสามารถ ทักษะและความรู้เพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานยังไม่ เพียงพอ ผู้วิจัยจึงนำเสนอรูปแบบการพัฒนา ประกอบด้วย การปฐมนิเทศและการฝึกอบรมก่อนการ ปฏิบัติงาน 7 วัน เกี่ยวกับโครงการที่ปฏิบัติ สายการบังคับบัญชา หลักการปฏิบัติงานในฐานะ เจ้าหน้าที่ด้านการพัฒนาของกองทัพบก แผนปฏิบัติงานรอบปีงบประมาณ การพัฒนาชุมชน

จารุนันท์ อภิชาติวิชย์ (2551) ศึกษาความรู้ ทักษะและคุณลักษณะส่วนบุคคลของ บุคลากรทางการท่องเที่ยว พบว่า ควรพัฒนา 4 บทบาท ดังนี้ 1. บทบาทเชิงดำเนินการโดยการจัดทำ แผนแม่บทด้านการท่องเที่ยว 2. บทบาทการพัฒนากุศลกร โดยการฝึกอบรมตามความจำเป็น

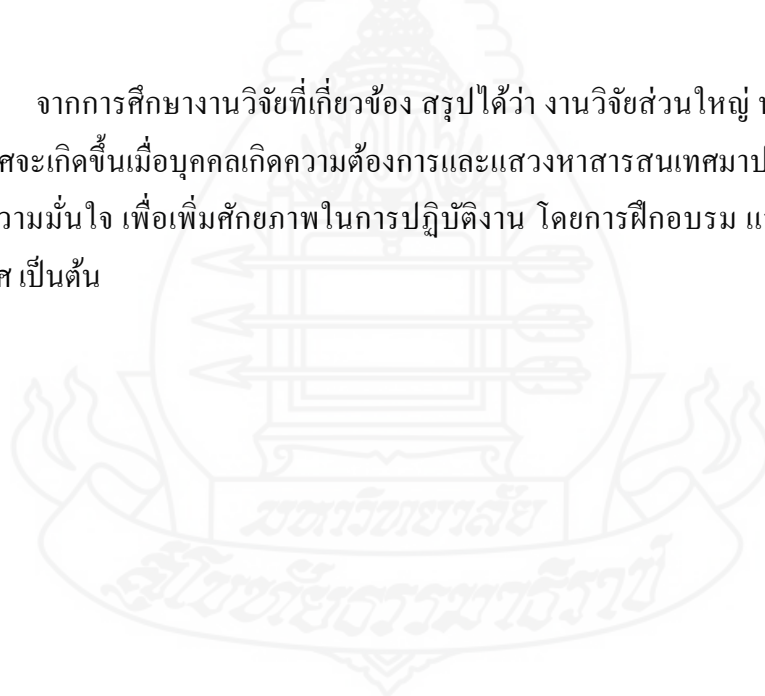
เร่งด่วน เช่น ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษแบ่งเป็นงานบริการ โรงแรม ร้านอาหาร พนักงานขับรถสองแถว ผู้ให้ข้อมูลและความรู้ด้านการท่องเที่ยว การต้อนรับและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การศึกษาดูงาน นิเทศงานแก่บุคลากรในหน่วยงาน 3. บทบาทเชิงส่งเสริม ควรส่งเสริมมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น ความเข้าใจเรื่องแหล่งท่องเที่ยวให้ประชาชน นักเรียน นิสิต เจ้าอาวาสหรือคณะสงฆ์ สามารถเป็นอาสาสมัครนำเที่ยว ให้บุคลากรในหน่วยงานเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม ดูงานร่วมกับหน่วยงานอื่น 4. บทบาทเชิงการประสาน ควรร่วมกับหน่วยงานอื่น ในการจัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน นิเทศงานเพื่อเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรภายนอก บทบาทเชิงการสนับสนุนนี้ ควรสนับสนุนงบประมาณ เอกสารฝึกอบรม สถานที่จัด ส่วนด้านแนวทางการพัฒนา พบว่า ทุกหน่วยงานควรรับผิดชอบต่อการพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐ เอกชน ทุกภาคส่วนไปพร้อม ๆ กัน โดยพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องตามแผนแม่บทที่วางไว้ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ มีใจรักการบริการ

มัญฑิตา นิลยา (2551) ได้ประเมินความรู้ ความเข้าใจของบุคลากรผู้มีหน้าที่จัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า อยู่ในระดับดี ด้านความต้องการพัฒนาศักยภาพ พบว่า ต้องการวิธีฝึกอบรมมากที่สุด ต้องการเทคนิคในการแก้ไขปัญหามากที่สุด ช่วงเดือนตุลาคมถึงธันวาคมและมีระยะเวลาต่ำกว่า 3 วันที่ต้องการเข้าฝึกอบรมมากที่สุด ปัญหาข้อเสนอแนะที่พบมากที่สุด คือ นักการเมืองท้องถิ่นใช้อำนาจมิให้เก็บภาษีตนและพวกพ้องหรือให้เก็บในจำนวนเงินที่ต่ำ ข้อเสนอแนะที่ต้องการมากที่สุด คือ ให้เร่งรัดหนังสือสั่งการเรื่องที่เร่งด่วนให้มีความรวดเร็ว กระบวนการพัฒนาชุมชน การศึกษาชุมชน การประชาสัมพันธ์ ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง หลักการแนวคิดในการพัฒนา วิทยากรกระบวนการ การจัดเวทีประชาคม และการลงฝึกปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ ตลอดจนการทำการประเมินผล และสรุปผลการฝึกอบรม หลังจากนั้นชุดปฏิบัติการจะลงสู่พื้นที่รับผิดชอบและปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยเมื่อปฏิบัติงานทุก 3 เดือน ชุดปฏิบัติการจะกลับเข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ 3 วัน เพื่อแสดงผลและวิเคราะห์การปฏิบัติงานที่ผ่านมา

ปริณดา รุ่งเรือง (2552) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการจัดการระบบสารสนเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า บุคลากรในการจัดระบบสารสนเทศ มีศักยภาพตามความรู้ ความเข้าใจ คือ มีการเรียนรู้ นำไปใช้ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน มีประสบการณ์สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ ส่วนปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการระบบสารสนเทศ และไม่มีทักษะและขาดความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพ คือ ส่งเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด สร้างแรงจูงใจ และหาผู้เชี่ยวชาญเข้ามาแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้มีความสามารถยิ่งขึ้น

สุวิทย์ สองห้อง (2553) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร กองช่าง ปัญหาอุปสรรค แนวทางการพัฒนา พบว่า บุคลากรมีความต้องการพัฒนาตนเองด้าน คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้ทันกระแสโลกทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ บ้านเกิด ด้านการ พัฒนาบุคลากรมีความต้องการสถานที่เล่นกีฬา ออกกำลังกาย กิจกรรมเข้าจังหวะ ด้านการบริหาร จัดการบุคลากรพบว่า มีการนำสมรรถนะและการทำงานเป็นทีมมาใช้และ เป็นประโยชน์ต่อองค์กร บุคลากรต้องการศึกษาต่อหรือเรียนรู้ข้ามหน่วยงานทั้งรัฐ เอกชน เพื่อพัฒนาบริการให้ดียิ่งขึ้น ด้าน ปัญหาอุปสรรคเช่น บุคลากรขาดความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ขาดความสามัคคี ขาดการบูรณาการ ร่วมกัน เครื่องมือประกอบการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ขาดเทคโนโลยีใหม่ แนวทางการพัฒนาต้อง ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย เริ่มจากผู้บริหารต้องใส่ใจ เห็นความสำคัญเพราะบุคลากรเป็น ทรัพยากรหลักในการขับเคลื่อน การกำหนดนโยบายต้องให้ทำได้จริงเชิงประจักษ์ เช่นทำงานได้เร็ว งานไม่ค้าง ประหยัด มีประสิทธิภาพประสิทธิผล บุคลากรต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน ใน การเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเลิศ ต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ พบว่า ความต้องการ สาารสนเทศจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเกิดความต้องการและแสวงหาสารสนเทศมาประกอบความรู้ หรือ เพิ่มเพื่อความมั่นใจ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยการฝึกอบรม และการพัฒนาระบบ สาารสนเทศ เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เรื่องความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน กำหนดวิธีการวิจัยไว้ ประกอบด้วย ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการของกรมชลประทาน จำนวน 27,815 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ จากตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครสเซีและมอร์แกน

2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีกระบวนการสร้าง ตั้งแต่ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎี รายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และความต้องการสารสนเทศ เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับความสนใจในเรื่องที่ทำการศึกษา เพื่อให้เนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบตามความเป็นจริง ซึ่งจะถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพทั่วไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเภทมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้ข้อคำถามเกี่ยวกับความต้องการสารสนเทศ แบ่งเป็นด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ และด้านแหล่งสารสนเทศ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับคะแนน 5	หมายถึง มีความต้องการมากที่สุด
ระดับคะแนน 4	หมายถึง มีความต้องการมาก
ระดับคะแนน 3	หมายถึง มีความต้องการปานกลาง
ระดับคะแนน 2	หมายถึง มีความต้องการน้อย
ระดับคะแนน 1	หมายถึง มีความต้องการน้อยที่สุด

ข้อคำถามย่อย ยังมีคำถามแบบปลายเปิดแทรกอยู่ตอนท้าย ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเติมและประมาณค่าได้เอง ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลความคิด ความต้องการและสรุปผล

2.3 นำแบบสอบถามมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเพื่อตรวจพิจารณา แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขและปรับปรุงไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความถูกต้องของขอบเขตเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้สำนวนภาษา ถ้อยคำและความชัดเจนของข้อคำถาม เพื่อหาค่าความตรง(Validity) แล้วผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขตามที่เสนอแนะ ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ดังรายนามต่อไปนี้

2.4.1 นายศุภชัย รุ่งศรี ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา ผู้อำนวยการเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ผู้อำนวยการสูง

2.4.2 นายปริญญา กมลสินธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมชลประทาน(ด้านวิศวกรรมชลศาสตร์) วิศวกรชลประทานเชี่ยวชาญ

2.4.3 นางสาวอัญชลี สงวนพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักบริหารงานบุคคล ผู้อำนวยการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) ด้วยวิธีการ IOC (Index of item Object Congruence) พิจารณาเลือกเฉพาะข้อคำถามที่ได้คะแนน IOC ตั้งแต่ .6 ขึ้นไป

2.5 นำแบบสอบถามมาแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.6 นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วไปทดลองใช้ (try out) เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา หาความเที่ยงของแบบสอบถาม ความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา และความชัดเจนของข้อความ

2.7 คำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม

สำเร็จรูปด้านสถิติ ได้ค่าความเที่ยงรวมทั้งฉบับ=0.984 ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาสูงกว่า 0.75 ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยได้ต่อไป

2.8 นำผลการหาความเที่ยง เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา ได้รับอนุญาตให้

ดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำสำเนาแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างข้างต้น (ตัวอย่างของแบบสอบถาม ได้แนบไว้ในภาคผนวก)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ โดยเริ่มส่งแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 11 มิถุนายน 2555 และติดตามรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเองระหว่างวันที่ 18 มิถุนายน 2555 ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมด 400 ฉบับ เมื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์พบว่า แบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์มีจำนวนมีจำนวน 379 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Method) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ให้คะแนนคำตอบตามเกณฑ์ ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ผู้วิจัยดำเนินการประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้านสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ใช้ค่าร้อยละ วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

4.2 ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ภาพรวมของแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นเรื่องความต้องการสารสนเทศในด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ สารสนเทศของข้าราชการ ลูกจ้างประจำและพนักงานราชการกรมชลประทาน

เมื่อรวบรวมข้อมูลแจกแจงความถี่แล้วจะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้ค่าสถิติคะแนนเฉลี่ยเลขคณิตกำหนดช่วงการวัด โดยกำหนดให้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายความว่า มีความต้องการใช้ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายความว่า มีความต้องการใช้ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายความว่า มีความต้องการใช้ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายความว่า มีความต้องการใช้ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายความว่า มีความต้องการใช้ น้อยที่สุด หรือไม่มีเลย

4.3 ใช้สถิติ t- test เปรียบเทียบระหว่าง เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และใช้สถิติ F-test เปรียบเทียบช่วงอายุ กรณีที่พบความแตกต่างจะตรวจสอบรายคู่โดยใช้ Saffe ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศเพื่อนำไปพัฒนาสารสนเทศและพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษาและตำแหน่งงาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทานการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N หมายถึง จำนวนบุคลากรกรมชลประทานที่ใช้ในการวิจัย

\bar{X} หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

t หมายถึง ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แจกแจงแบบt-distributionมีตัวแปรต้น 2 กลุ่ม เป็นอิสระต่อกัน จำนวนกลุ่มประชากรใกล้เคียงกัน การวิจัยนี้ใช้กับเพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง หากค่ามากกว่า 1.96 ถือว่าแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ค่าเบวทหรือลบ บวก หมายถึงตัวหน้ามากกว่า ติดลบหมายถึงตัวเปรียบเทียบหลังมากกว่า

F หมายถึง ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แจกแจงแบบF-distribution

* หมายถึง Sig.(Significant)ความมีนัยสำคัญทางสถิติ

^a หมายถึง ค่าความต่างรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 มีค่ามากกว่า^b

^b หมายถึง ค่าความต่างรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 มีค่าน้อยกว่า^a

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น

3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศ

2.1 ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

2.2 ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
ด้านรูปแบบ จำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน มี 8 ข้อ ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
จำแนกตามเพศ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ
จำแนกตามเพศ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
จำแนกตามช่วงอายุด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า F-distribution

3.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ
จำแนกตามช่วงอายุด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า F-distribution

3.5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution

3.6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ
จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution

3.7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
จำแนกตามตำแหน่งงาน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution

3.8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ
จำแนกตามตำแหน่งงาน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน
379 คน ข้อมูลประกอบด้วย เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ดังแสดงในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	211	55.7
	หญิง	168	44.3
	รวม	379	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

	ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวนคน	ร้อยละ
ช่วงอายุ	ไม่เกิน 30 ปี	39	10.3
	31 - 40 ปี	94	24.8
	41 - 50 ปี	118	31.1
	51 - 60 ปี	128	33.8
	รวม	379	100
ระดับการศึกษาสูงสุด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	90	23.1
	ปริญญาตรีขึ้นไป	289	76.3
	รวม	379	100
ตำแหน่งงาน	สายงานหลัก	123	32.5
	สายงานสนับสนุน	256	67.5
	รวม	379	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้าราชการ ลูกจ้างประจำและพนักงานราชการกรมชลประทาน ประกอบด้วยเพศชาย จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 55.7 เพศหญิง จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 ส่วนคุณลักษณะอื่น ๆ มีดังนี้

อายุ พบว่า ช่วงอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 และรองลงไปคือ ช่วงอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 118 คนคิดเป็นร้อยละ 31.1 ช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 94 คน และมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ช่วงอายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3

การศึกษา พบว่า มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจำนวน 289 คน คิดเป็นร้อยละ 76.3 และจบต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีเพียง 90 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1

ตำแหน่ง พบว่า สายงานหลัก(ชลประทาน/โยธา/ทรัพยากรน้ำ)จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 สายงานสนับสนุน(ข้าราชการสายสนับสนุน ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ) จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 67.5

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศ แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ ดังนี้

2.1 ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

2.2 ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ

2.1 ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาที่มีดังนี้

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	\bar{X}	SD	แปลผล
การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล			
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์	3.64	0.88	มาก
2. การติดตามและประเมินโครงการ	3.61	0.85	มาก
3. การบริหารงานบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.68	0.87	มาก
4. การทำงานเป็นทีม	3.82	0.79	มาก
5. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์	3.65	0.91	มาก
6. จิตวิทยาในการทำงาน	3.75	0.83	มาก
7. การบริหารงบประมาณ วิธีการทางการเงิน	3.69	0.91	มาก
8. การบริหารสถานที่ทำงาน	3.54	0.85	มาก
9. การบริหารพัสดุ วิธีการทางพัสดุ	3.54	0.91	มาก
10. การบริหารงานสารบรรณ ชุรการ	3.44	0.91	ปานกลาง
11. การจัดตั้งกองทุน การจัดสวัสดิการ	3.36	0.90	ปานกลาง
12. การบริหารจัดการห้องสมุด	3.29	0.92	ปานกลาง
13. การงานประชาสัมพันธ์ช่างภาพ ช่างศิลป์ ช่างพิมพ์	3.02	0.86	ปานกลาง
14. การบริหารการเงิน บัญชี และเศรษฐกิจ	3.27	0.92	ปานกลาง
15. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการ	3.35	0.85	ปานกลาง
ภาพรวมด้านการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.51	0.59	มาก
บุคลากร			
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์			
1. คณิตศาสตร์ สถิติ	3.28	1.01	ปานกลาง
2. ฟิสิกส์	2.86	1.05	ปานกลาง

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	\bar{X}	SD	แปลผล
3. เคมี	2.74	1.01	ปานกลาง
4. การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อม	3.63	1.02	มาก
5. ธรณีวิทยา ปถพีวิทยา	3.26	1.12	ปานกลาง
6. อุทกวิทยา	3.41	1.12	ปานกลาง
7. เกษตรชลประทาน	3.37	1.05	ปานกลาง
8. การวาดแบบทางวิศวกรรม การเขียนแบบ	3.08	1.10	ปานกลาง
9. ภูมิสถาปัตยกรรม มัณฑนากร	2.88	1.03	ปานกลาง
10. การประมาณการราคางาน	3.21	1.10	ปานกลาง
11. วิศวกรรมสำรวจ แผนที่ภาพถ่าย	3.16	1.11	ปานกลาง
12. โลหะการ	2.67	1.01	ปานกลาง
13. วิศวกรรมชลประทาน	3.30	1.12	ปานกลาง
14. การบริหารงานก่อสร้าง	3.21	1.15	ปานกลาง
15. วิศวกรรมโยธา	3.20	1.17	ปานกลาง
16. วิศวกรรมเครื่องกล	2.91	1.08	ปานกลาง
17. วิศวกรรมระบบควบคุม	2.88	1.06	ปานกลาง
18. วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน	3.21	1.02	ปานกลาง
ภาพรวมด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์	3.13	0.86	ปานกลาง
เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์			
1. ความรู้ทั่วไปด้านการสื่อสารในปัจจุบัน	3.80	0.79	มาก
2. วิศวกรรมไฟฟ้า และการสื่อสาร	3.03	0.97	ปานกลาง
3. โครงข่ายโทรศัพท์	3.18	0.97	ปานกลาง
4. ระบบเครื่องชุมสาย	3.06	0.99	ปานกลาง
5. การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ	3.08	1.03	ปานกลาง
6. การให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน	3.65	0.96	มาก
7. การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต)	3.77	0.91	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	\bar{X}	SD	แปลผล
การเมืองและกฎหมาย			
1. ระบอบการปกครองของไทย	3.26	0.87	ปานกลาง
2. คณะรัฐบาลของไทย	3.15	0.89	ปานกลาง
3. พรรคการเมือง	2.96	0.93	ปานกลาง
4. การเลือกตั้ง	3.10	0.90	ปานกลาง
5. สิทธิทางการเมืองของข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐ	3.49	0.92	ปานกลาง
6. รัฐธรรมนูญไทยและ แบบอย่างที่ดีในต่างประเทศ	3.31	0.96	ปานกลาง
7. กฎหมายในชีวิตประจำวัน	3.79	0.87	มาก
8. กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การ ตรวจสอบภายใน และวินัยข้าราชการ	3.69	0.96	มาก
ภาพรวมด้านการเมืองและกฎหมาย	3.34	0.71	ปานกลาง
สาธารณสุข			
1. โรคและภาวะเจ็บป่วยจากการทำงาน	3.76	0.88	มาก
2. การป้องกันโรค	3.82	0.84	มาก
3. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น	3.79	0.85	มาก
ภาพรวมด้านสาธารณสุข	3.79	0.79	มาก
ศิลปะบันเทิงและนันทนาการ			
1. ศิลปะ	3.18	0.90	ปานกลาง
2. ดนตรี	3.37	0.88	ปานกลาง
3. กีฬา	3.47	0.97	ปานกลาง
4. พระเครื่อง	2.70	1.08	ปานกลาง
ภาพรวมด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ	3.18	0.77	ปานกลาง

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	\bar{X}	SD	แปลผล
สังคม			
1. ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม	3.51	0.81	มาก
2. คุณธรรม จริยธรรม	3.73	0.86	มาก
3. หลักธรรม คำสอนของศาสนา	3.68	0.90	มาก
ภาพรวมด้านสังคม	3.64	0.78	มาก
โดยภาพรวมความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	3.36	0.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.36$) และมีความต้องการด้านเนื้อหาในลำดับแรกคือ เนื้อหาเกี่ยวกับสาธารณสุข ในระดับมาก($\bar{X}=3.79$) รองลงมาคือ เนื้อหาเกี่ยวกับสังคม ในระดับมาก($\bar{X}=3.64$) ลำดับที่สามคือเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ในระดับมาก($\bar{X}=3.51$) ต้องการในลำดับที่สี่คือเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ระดับปานกลาง($\bar{X}=3.47$)ความต้องการลำดับที่ห้าคือเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองและกฎหมาย ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.34$) ความต้องการลำดับที่หกคือ เนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะบันเทิงและนันทนาการ ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.18$) และความต้องการลำดับท้ายสุดหรือน้อยสุดคือ เนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ระดับปานกลาง($\bar{X}=3.13$)

2.2 ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ มีดังนี้

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	\bar{X}	SD	แปลผล
วัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์			
1. หนังสือ และตำรา	3.80	0.78	มาก
2. หนังสืออ้างอิงในสายงานและทั่วไป	3.78	0.80	มาก
3. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน	3.95	0.82	มาก
4. รายงานการประชุม สัมมนา	3.42	0.76	ปานกลาง
5. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการงาน ผลงานวิชาการ	3.41	0.87	ปานกลาง
6. วารสารในสายงานและวารสารทั่วไป	3.49	0.81	มาก
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	3.44	0.86	ปานกลาง
8. หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ	3.00	1.01	ปานกลาง
9. จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค)	3.05	0.91	ปานกลาง
ภาพรวมวัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์	3.48	0.60	ปานกลาง
วัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์			
1. แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย เป็นต้น (Model of Dam)	3.27	1.10	ปานกลาง
2. แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก	3.45	1.11	ปานกลาง
3. หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person)	2.70	1.05	ปานกลาง
4. การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร	3.07	1.02	ปานกลาง
ภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์	3.12	0.92	ปานกลาง
สื่ออิเล็กทรอนิกส์			
1. ชุดเทปเสียง	3.02	0.94	ปานกลาง
2. ชุดวีดีโอเทป	3.17	1.01	ปานกลาง
3. ซีดี-รอม	3.47	0.96	ปานกลาง
4. วิทยุ	3.19	0.91	ปานกลาง
5. โทรทัศน์	3.48	0.90	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	\bar{X}	SD	แปลผล
6. ชุดเรียนรู้สำเร็จรูป ด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย	3.77	0.96	มาก
7. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต	3.96	0.95	มาก
ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.44	0.72	ปานกลาง
โดยภาพรวมความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	3.40	0.60	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่รายข้อพบว่ามีความต้องการในระดับมาก เรียงตามคะแนนค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}=3.96$) คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.95$) หนังสือ/ตำรา ($\bar{X}=3.80$) หนังสืออ้างอิงในสายงาน ($\bar{X}=3.78$) ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย ($\bar{X}=3.77$) และวารสารในสายงาน ($\bar{X}=3.49$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา ด้าน

รูปแบบจำแนกตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน แบ่งเป็น 8 ข้อย่อย
ดังนี้

3.1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

จำแนกตามเพศ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution
ดังแสดงในตารางที่ 4.4 ดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการเปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามเพศ

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ชาย (n=211)		หญิง (n=168)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล					
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์	3.73	0.90	3.51	0.85	2.45*
2. การติดตามและประเมิน โครงการ	3.66	0.88	3.54	0.81	1.39
3. การบริหารงานบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.64	0.90	3.71	0.83	-0.77
4. การทำงานเป็นทีม	3.82	0.80	3.82	0.79	0.05
5. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์	3.66	0.92	3.64	0.90	0.22
6. จิตวิทยาในการทำงาน	3.67	0.87	3.86	0.78	-2.20*
7. การบริหารงบประมาณ วิธีการทางการเงิน	3.66	0.91	3.72	0.91	-0.65
8. การบริหารสถานที่ทำงาน	3.48	0.89	3.61	0.80	-1.48
9. การบริหารพัสดุ วิธีการทางพัสดุ	3.53	0.98	3.55	0.81	-0.23
10. การบริหารงานสารบรรณ ชุรการ	3.31	0.89	3.61	0.92	-3.27*
11. การจัดตั้งกองทุน การจัดสวัสดิการ	3.31	0.93	3.41	0.86	-1.05
12. การบริหารจัดการห้องสมุด	3.24	0.97	3.35	0.85	-1.21
13. การงานประชาสัมพันธ์ช่างภาพ ช่างศิลป์ ช่างพิมพ์	2.99	0.87	3.07	0.86	-0.89
14. การบริหารการเงิน บัญชี และเศรษฐกิจ	3.18	0.94	3.38	0.90	-2.06*
15. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการ	3.32	0.87	3.40	0.82	-0.93
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ	3.48	0.61	3.55	0.56	-1.07
การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล					

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ชาย (n=211)		หญิง (n=168)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์					
1. คณิตศาสตร์ สถิติ	3.45	0.99	3.08	1.01	3.61*
2. ฟิสิกส์	3.10	1.06	2.57	0.96	5.06*
3. เคมี	2.85	0.99	2.60	1.02	2.44*
4. การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อม	3.83	0.92	3.38	1.08	4.42*
5. ธรณีวิทยา ปถพีวิทยา	3.53	1.06	2.92	1.11	5.45*
6. อุทกวิทยา	3.67	1.06	3.09	1.10	5.24*
7. เกษตรชลประทาน	3.51	1.00	3.18	1.09	3.04*
8. การวาดแบบทางวิศวกรรม การเขียนแบบ	3.41	1.00	2.67	1.08	6.87*
9. ภูมิสถาปัตยกรรม มัณฑนากร	3.07	0.95	2.65	1.08	4.05*
10. การประมาณการราคางาน	3.50	1.00	2.83	1.12	6.14*
11. วิศวกรรมสำรวจ แผนที่ภาพถ่าย	3.44	1.00	2.81	1.13	5.70*
12. โลหะการ	2.85	0.97	2.45	1.02	3.97*
13. วิศวกรรมชลประทาน	3.63	1.05	2.88	1.07	6.89*
14. การบริหารงานก่อสร้าง	3.58	1.05	2.75	1.10	7.48*
15. วิศวกรรมโยธา	3.62	1.10	2.67	1.05	8.48*
16. วิศวกรรมเครื่องกล	3.15	1.06	2.60	1.03	5.04*
17. วิศวกรรมระบบควบคุม	3.08	1.05	2.63	1.02	4.19*
18. วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน	3.42	0.96	2.95	1.04	4.57*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ	3.37	0.76	2.82	0.88	6.59*
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์					

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ชาย (n=211)		หญิง (n=168)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์					
1. ความรู้ทั่วไปด้านการสื่อสารในปัจจุบัน	3.79	0.82	3.82	0.76	-0.37
2. วิศวกรรมไฟฟ้า และการสื่อสาร	3.14	0.91	2.89	1.02	2.51*
3. โครงข่ายโทรศัพท์	3.23	0.93	3.11	1.01	1.25
4. ระบบเครื่องชุมสาย	3.13	0.92	2.97	1.08	1.58
5. การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ	3.24	1.00	2.89	1.05	3.37*
6. บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน	3.62	0.92	3.70	1.01	-0.81
7. การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต)	3.75	0.90	3.79	0.93	-0.45
8. โปรแกรมคอมพิวเตอร์	3.86	0.84	3.80	0.89	0.73
9. โลกของอินเทอร์เน็ต	3.77	0.84	3.80	0.88	-0.35
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยี	3.50	0.68	3.42	0.73	1.18
สารสนเทศและคอมพิวเตอร์					
ด้านการเมือง และกฎหมาย					
1. ระบอบการปกครองของไทย	3.30	0.89	3.20	0.85	1.07
2. คณะรัฐบาลของไทย	3.18	0.89	3.10	0.89	0.91
3. พรรคการเมือง	2.96	0.93	2.96	0.93	-0.07
4. การเลือกตั้ง	3.11	0.92	3.08	0.86	0.33
5. สิทธิทางการเมืองของข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐ	3.54	0.90	3.44	0.94	1.00
6. รัฐธรรมนูญไทยและ แบบอย่างที่ดีในต่างประเทศ	3.33	0.96	3.29	0.96	0.40
7. กฎหมายในชีวิตประจำวัน	3.78	0.90	3.80	0.85	-0.29
8. กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การ	3.77	0.99	3.60	0.92	1.79
ตรวจสอบภายใน และวินัยข้าราชการ					
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการเมือง	3.37	0.72	3.31	0.70	0.83
และกฎหมาย					

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ชาย (n=211)		หญิง (n=168)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ด้านสาธารณสุข					
1. โรคและภาวะเจ็บป่วยจากการทำงาน	3.77	0.88	3.74	0.87	0.26
2. การป้องกันโรค	3.84	0.81	3.79	0.88	0.61
3. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น	3.81	0.83	3.78	0.89	0.29
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับสาธารณสุข	3.80	0.77	3.77	0.81	0.42
ด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ					
1. ศิลปะ	3.20	0.92	3.16	0.87	0.46
2. ดนตรี	3.37	0.89	3.37	0.87	0.06
3. กีฬา	3.57	0.98	3.35	0.95	2.24*
4. พระเครื่อง	2.91	1.09	2.45	1.00	4.25*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ บันเทิงและนันทนาการ	3.26	0.76	3.08	0.77	2.32*
สังคม					
1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม	3.52	0.83	3.51	0.79	0.18
2. คุณธรรม จริยธรรม	3.66	0.88	3.82	0.83	-1.71
3. หลักธรรม คำสอนของศาสนา	3.63	0.95	3.76	0.84	-1.40
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม	3.60	0.81	3.69	0.75	-1.10
โดยภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหา	3.44	0.54	3.26	0.56	3.18*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามเพศ โดยภาพรวม พบว่า เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและพบอีกว่า ภาพรวม เพศชายมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติรองลงมาคือเพศชายมีความต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะบันเทิงและนันทนาการมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเนื้อหาอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน

3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ

จำแนกตามเพศ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution
 ดังแสดงในตารางที่ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการเปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบจำแนกตามเพศ

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	ชาย (n=211)		หญิง (n=168)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
วัสดุสิ่งพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์					
1. หนังสือ และตำรา	3.84	0.76	3.75	0.80	1.17
2. หนังสืออ้างอิงในสายงานของท่าน และทั่วไป	3.83	0.77	3.72	0.83	1.38
3. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน	3.97	0.82	3.92	0.82	0.58
4. รายงานการประชุม สัมมนา	3.44	0.74	3.39	0.79	0.55
5. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการงาน ผลงานวิชาการ	3.46	0.86	3.36	0.88	1.14
6. วารสารในสายงานของท่าน และวารสารทั่วไป	3.48	0.82	3.51	0.80	-0.27
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	3.38	0.88	3.50	0.83	-1.31
8. หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ	3.00	0.96	3.01	1.06	-0.16
9. จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค)	2.97	0.86	3.14	0.96	-1.83
ภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์	3.49	0.58	3.48	0.63	0.13
วัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์					
1. แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย(Model)	3.49	1.06	3.00	1.10	4.39*
2. แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก	3.67	1.06	3.18	1.11	4.37*
3. หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person)	2.71	1.06	2.70	1.04	0.09
4. การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร	3.11	0.98	3.03	1.07	0.75
ภาพรวมความต้องการรูปแบบสิ่งไม่ตีพิมพ์	3.24	0.86	2.98	0.98	2.81*
สื่ออิเล็กทรอนิกส์					
1. ชุดเทปเสียง	2.97	0.98	3.07	0.90	-1.02
2. ชุดวีดีโอเทป	3.14	1.04	3.22	0.97	-0.80
3. ซีดี-รอม	3.57	0.96	3.34	0.95	2.37*
4. วิทยู	3.17	0.92	3.21	0.89	-0.40
5. โทรทัศน์	3.52	0.90	3.42	0.89	1.06

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	ชาย (n=211)		หญิง (n=168)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
6. ชุดเรียนรู้สำเร็จรูป ด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย	3.82	0.94	3.70	0.97	1.24
7. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต	4.03	0.95	3.88	0.96	1.50
ภาพรวมความต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.46	0.68	3.41	0.77	0.73
โดยภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบ	3.43	0.56	3.35	0.65	1.23

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์เพศกับการความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามเพศโดยภาพรวม พบว่า เพศชายกับเพศหญิงมีความต้องการไม่แตกต่างกัน รายภาพรวม พบว่าเพศชายมีความต้องการสิ่งไม่ตีพิมพ์มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อย ดังนี้ แบบจำลองเขื่อนอ่างฝาย แผนที่การชลประทานและแผนที่โลกและซีดี-รอมตามลำดับ ส่วนรูปแบบอื่น ๆ มีความต้องการไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
จำแนกตามช่วงอายุ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
ค่า F-distribution ดังแสดงในตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามช่วงอายุ มีดังนี้

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี.	41-50 ปี	51-60 ปี	F
	(n=39)	(n=94)	(n=118)	(n=128)	
การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล					
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์	3.56	3.81 ^a	3.42 ^b	3.73	4.09*
2. การติดตามและประเมินโครงการ	3.59	3.79 ^a	3.35 ^b	3.73	6.14*
3. การบริหารงานบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.69	3.80	3.57	3.68	1.23
4. การทำงานเป็นทีม	3.79	3.91 ^a	3.65 ^b	3.91 ^a	2.75*
5. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์	3.67	3.76	3.47	3.75	2.57
6. จิตวิทยาในการทำงาน	3.74	3.88	3.64	3.77	1.56
7. การบริหารงบประมาณ วิธีการทางการเงิน	3.87	3.71	3.55	3.73	1.57
8. การบริหารสถานที่ทำงาน	3.46	3.56	3.52	3.57	0.22
9. การบริหารพัสดุ วิธีการทางพัสดุ	3.51	3.63	3.39	3.61	1.63
10. การบริหารงานสารบรรณ ชุรการ	3.64	3.38	3.45	3.42	0.77
11. การจัดตั้งกองทุน การจัดสวัสดิการ	3.44	3.29	3.39	3.35	0.34
12. การบริหารจัดการห้องสมุด	3.46	3.44	3.19	3.21	2.01
13. การงานประชาสัมพันธ์ช่างภาพ ช่างศิลป์ ช่างพิมพ์	3.21	3.04	2.97	3.00	0.79
14. การบริหารการเงิน บัญชีและเศรษฐกิจ	3.62 ^a	3.13 ^b	3.21	3.33	2.93*
15. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการ	3.67 ^a	3.33	3.21 ^b	3.41	3.13*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการ	3.59	3.56	3.40	3.55	2.14
บริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล					

^a หมายถึง ค่าความต่างกันรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่ามากกว่า ^b

^b หมายถึง ค่าความต่างกันรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ^a

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	F
	(n=39)	(n=94)	(n=118)	(n=128)	
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์					
1. คณิตศาสตร์ สถิติ	3.72 ^a	3.44	3.12 ^b	3.20	4.58*
2. ฟิสิกส์	3.21	2.91	2.74	2.84	2.06
3. เคมี	2.92	2.79	2.61	2.76	1.16
4. การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อม	3.74	3.74	3.51	3.63	1.13
5. ธรณีวิทยา ภูมิวิทยา	3.41	3.36	3.06	3.31	1.85
6. อุทกวิทยา	3.74 ^a	3.61	3.25 ^b	3.32	3.23*
7. เกษตรชลประทาน	3.72 ^a	3.48	3.20 ^b	3.33	2.85*
8. การวาดแบบทางวิศวกรรม การเขียนแบบ	3.54 ^a	3.12	2.97 ^b	3.02	2.86*
9. ภูมิสถาปัตยกรรม มัณฑนากร	3.23	2.93	2.83	2.80	1.95
10. การประมาณการราคางาน	3.67 ^a	3.41	3.02 ^b	3.09	5.22*
11. วิศวกรรมสำรวจ แผนที่ภาพถ่าย	3.38	3.14	3.18	3.09	0.75
12. โลหะการ	3.00	2.55	2.64	2.69	1.86
13. วิศวกรรมชลประทาน	3.59	3.41	3.22	3.19	1.83
14. การบริหารงานก่อสร้าง	3.51	3.34	3.08	3.16	1.94
15. วิศวกรรมโยธา	3.54	3.30	3.11	3.10	1.84
16. วิศวกรรมเครื่องกล	3.18	2.89	2.72	3.00	2.35
17. วิศวกรรมระบบควบคุม	3.21	2.82	2.80	2.89	1.57
18. วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน	3.54 ^a	3.39	3.03 ^b	3.14	3.73*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ	3.44^a	3.20	3.01^b	3.09	2.85*
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์					
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์					
1. ความรู้ทั่วไปด้านการสื่อสารในปัจจุบัน	3.79	3.90	3.77	3.77	0.67
2. วิศวกรรมไฟฟ้า และการสื่อสาร	3.15	3.06	3.04	2.96	0.47
3. โครงข่ายโทรศัพท์	3.33	3.22	3.10	3.16	0.66
4. ระบบเครื่องชุมสาย	3.21	3.15	2.99	3.02	0.80

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี.	41-50 ปี	51-60 ปี	F
	(n=39)	(n=94)	(n=118)	(n=128)	
5. การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ	3.36	3.19	2.96	3.04	1.94
6. การให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน	3.85	3.68	3.62	3.60	0.73
7. การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต)	3.92	3.89	3.69	3.70	1.50
8. โปรแกรมคอมพิวเตอร์	4.05 ^a	4.04	3.69 ^b	3.74	4.28*
9. โลกของอินเทอร์เน็ต	3.97	3.83	3.74	3.74	0.95
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์	3.63	3.55	3.40	3.41	1.75
ด้านการเมือง และกฎหมาย					
1. ระบอบการปกครองของไทย	3.56	3.24	3.17	3.25	2.03
2. คณะรัฐบาลของไทย	3.36	3.14	3.15	3.09	0.95
3. พรรคการเมือง	3.10	2.95	2.94	2.95	0.34
4. การเลือกตั้ง	3.41	3.06	3.02	3.11	1.96
5. สิทธิทางการเมืองของข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐ	3.79	3.52	3.36	3.50	2.23
6. รัฐธรรมนูญไทยและ แบบอย่างที่ดีในต่างประเทศ	3.56	3.22	3.27	3.34	1.29
7. กฎหมายในชีวิตประจำวัน	3.79	3.76	3.81	3.80	0.06
8. กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การตรวจสอบภายใน และวินัยข้าราชการ	3.74	3.80	3.60	3.69	0.77
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองและกฎหมาย	3.54	3.34	3.29	3.34	1.23
ด้านสาธารณสุข					
1. โรคและภาวะเจ็บป่วยจากการทำงาน	3.74	3.71	3.82	3.73	0.33
2. การป้องกันโรค	3.74	3.70	3.92	3.83	1.23
3. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น	3.85	3.76	3.83	3.77	0.21
ภาพรวมด้านเนื้อหาเกี่ยวกับสาธารณสุข	3.78	3.72	3.86	3.78	0.51

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี.	41-50 ปี	51-60 ปี	F
	(n=39)	(n=94)	(n=118)	(n=128)	
ด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ					
1. ศิลปะ	3.36 ^a	3.31	3.22	3.01 ^b	2.86*
2. ดนตรี	3.67 ^a	3.52	3.30	3.24 ^b	3.63*
3. กีฬา	3.92 ^a	3.57	3.47	3.26 ^b	5.45*
4. พระเครื่อง	2.82	2.60	2.76	2.70	0.59
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะบันเทิง	3.44^a	3.25	3.19	3.05^b	3.02*
และนันทนาการ					
สังคม					
1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม	3.69	3.38	3.51	3.56	1.61
2. คุณธรรม จริยธรรม	3.82	3.59	3.72	3.82	1.51
3. หลักธรรม คำสอนของศาสนา	3.74	3.52	3.69	3.78	1.58
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม	3.75	3.50	3.64	3.72	1.79
โดยภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหา	3.55	3.41	3.29	3.35	2.49

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .05

จากตารางที่ 4.6พบว่า ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาโดยภาพรวม มีความต้องการทุกช่วงอายุไม่แตกต่างกัน แต่รายภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อย มี 2 ภาพรวมหัวข้อใหญ่ ดังนี้

1. ภาพรวมความต้องการสารสนเทศด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ พบว่าช่วงอายุไม่เกิน 30 ปีมีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 50-60 มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ และพบ 3 ข้อมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อย ดังนี้ กีฬา ดนตรี ศิลปะ

2. ภาพรวมความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พบว่าช่วงอายุไม่เกิน 30 ปีมีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบ 6 ข้อมีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อยดังนี้ การประมาณการราคางาน คณิตศาสตร์และสถิติ

วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน อุทกวิทยา การวาดแบบทางวิศวกรรมและเขียนแบบ และเกษตร
ชลประทาน

และที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม แต่พบความแตกต่าง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในรายชื่อมี 2 ภาพรวม ดังนี้

1. การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พบ 5 ข้อเรียงตามค่า F จากมากไป
หาน้อย ดังนี้

1.1 การติดตามและประเมินโครงการ (ช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศ
มากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

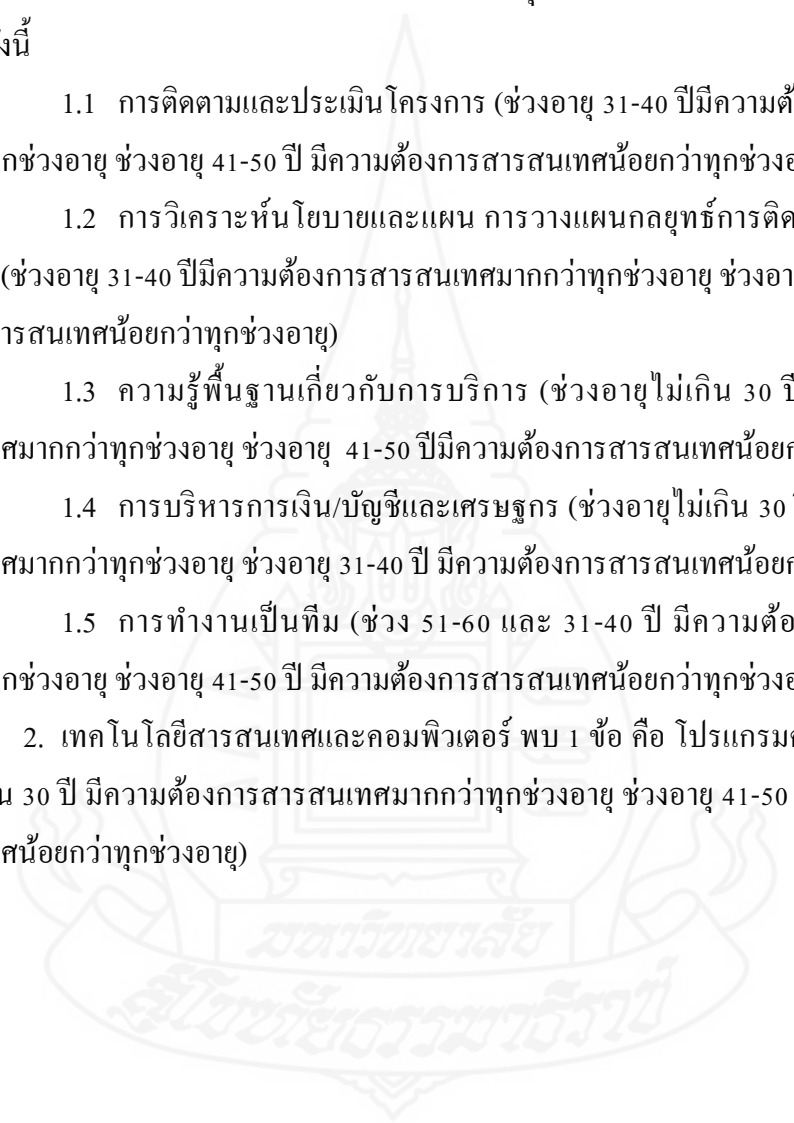
1.2 การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์การติดตามและประเมิน
โครงการ (ช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความ
ต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

1.3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริการ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการ
สารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

1.4 การบริหารการเงิน/บัญชีและเศรษฐกิจ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการ
สารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

1.5 การทำงานเป็นทีม (ช่วง 51-60 และ 31-40 ปี มีความต้องการสารสนเทศ
มากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

2. เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ พบ 1 ข้อ คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (ช่วง
อายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการ
สารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

3.4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบจำแนกตามช่วงอายุ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-distribution ดังแสดงในตารางที่ 4.7 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการเปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามช่วงอายุ

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	F
	(n=39)	(n=94)	(n=118)	(n=128)	
สื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์					
1. หนังสือ และตำรา	3.92	3.87	3.73	3.78	0.95
2. หนังสืออ้างอิงในสายงานของท่าน และทั่วไป	3.92	3.85	3.78	3.70	1.14
3. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน	4.15	4.04	3.86	3.90	1.83
4. รายงานการประชุม สัมมนา	3.56	3.44	3.36	3.41	0.75
5. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการ ผลงานวิชาการ	3.62 ^a	3.59	3.30 ^b	3.34	3.00*
6. วารสารในสายงานของท่าน และวารสารทั่วไป	3.64	3.63	3.39	3.45	2.10
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	3.59	3.43	3.42	3.41	0.47
8. หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ	3.21	3.05	2.97	2.94	0.83
9. จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค)	3.31	3.11	2.99	2.98	1.62
ภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์	3.66	3.56	3.42	3.43	2.28
สิ่งไม่ตีพิมพ์					
1. แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย(Model)	3.72 ^a	3.32	3.13 ^b	3.23	2.96*
2. แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก	3.82	3.55	3.36	3.34	2.37
3. หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person)	2.90	2.55	2.69	2.76	1.21
4. การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร	3.46	3.05	2.97	3.07	2.36
ภาพรวมความต้องการรูปแบบสิ่งไม่ตีพิมพ์	3.47	3.12	3.04	3.10	2.25
สื่ออิเล็กทรอนิกส์					
1. ชุดเทปเสียง	3.21 ^a	2.69 ^b	3.11	3.11	5.22*
2. ชุดวีดีโอเทป	3.44 ^a	2.81 ^b	3.19	3.34	6.52*
3. ซีดี-รอม	3.79	3.46	3.34	3.50	2.29
4. วิทยู	3.49 ^a	2.96 ^b	3.25	3.20	3.76*

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	ไม่เกิน 30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	F
	(n=39)	(n=94)	(n=118)	(n=128)	
5. โทรทัศน์	3.77	3.38	3.53	3.41	2.06
6. ชุดเรียนรู้สำเร็จรูป ด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย	4.08 ^a	3.83	3.58 ^b	3.81	3.22*
7. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต	4.31 ^a	4.12	3.79 ^b	3.91	4.09*
ภาพรวมความต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.73^a	3.32^b	3.40	3.47	3.17*
โดยภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบ	3.64	3.39	3.34	3.38	2.68

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.7 พบว่า โดยภาพรวมทุกช่วงอายุมีความต้องการสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่พบ 1 ภาพรวมมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) และมี 5 ข้อที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F มากไปหาน้อย ดังนี้. ชุดวิดีโอเทป (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) 2. ชุดเทปเสียง (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) 3. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) 4. วิทยู (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) 5. ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย งานวิจัยวิทยานิพนธ์ ครงงาน ผลงานวิชาการ

และที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในรายข้อ มีใน 2 ภาพรวม ดังนี้

1. วัสดุสื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์ พบ 1 ข้อ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ครงงาน ผลงานวิชาการ มีค่า $F=3.00$ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

2. วัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบ 1 ข้อ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แบบจำลอง เชื้อน อ่าง ฝาย(Model) มีค่า $F=2.96$ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 41-50 ปีต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

3.5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่า t-distribution ดังแสดงในตารางที่ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ต่ำกว่าป.ตรี (n=90)		ป.ตรีและสูงกว่า (n=289)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล					
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์	3.32	0.95	3.73	0.84	-3.93*
2. การติดตามและประเมินโครงการ	3.30	0.87	3.71	0.82	-4.03*
3. การบริหารงานบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.54	1.02	3.72	0.82	-1.64
4. การทำงานเป็นทีม	3.74	0.82	3.84	0.79	-1.01
5. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์	3.47	1.00	3.71	0.88	-2.25*
6. จิตวิทยาในการทำงาน	3.63	0.87	3.79	0.82	-1.55
7. การบริหารงบประมาณ วิธีการทางการเงิน	3.54	0.88	3.73	0.91	-1.70
8. การบริหารสถานที่ทำงาน	3.51	0.85	3.55	0.85	-0.38
9. การบริหารพัสดุ วิธีการทางพัสดุ	3.31	0.89	3.61	0.90	-2.71*
10. การบริหารงานสารบรรณ ชุรการ	3.32	0.92	3.48	0.91	-1.44
11. การจัดตั้งกองทุน การจัดสวัสดิการ	3.68	0.95	3.26	0.86	3.95*
12. การบริหารจัดการห้องสมุด	3.20	0.84	3.31	0.94	-1.04
13. การงานประชาสัมพันธ์ช่างภาพ ช่างศิลป์ช่างพิมพ์	3.01	0.81	3.02	0.88	-0.13
14. การบริหารการเงิน บัญชี และเศรษฐกิจ	3.37	0.92	3.24	0.93	1.12
15. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการ	3.33	0.85	3.36	0.85	-0.26
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.42	0.66	3.54	0.56	-1.67

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ต่ำกว่าป.ตรี (n=90)		ป.ตรีและสูงกว่า (n=289)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
	วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์				
1. คณิตศาสตร์ สถิติ	3.12	0.88	3.34	1.05	-1.75
2. ฟิสิกส์	2.79	0.93	2.89	1.09	-0.76
3. เคมี	2.67	0.96	2.76	1.03	-0.75
4. การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อม	3.46	1.00	3.69	1.02	-1.91
5. ธรณีวิทยา ธรณีวิทยา	3.10	1.04	3.30	1.14	-1.51
6. อุตภวิทยา	3.19	1.04	3.48	1.13	-2.21*
7. เกษตรชลประทาน	3.24	1.05	3.40	1.05	-1.26
8. การวาดแบบทางวิศวกรรม การเขียนแบบ	2.99	1.07	3.11	1.11	-0.92
9. ภูมิสถาปัตยกรรม มัณฑนากร	2.90	1.04	2.88	1.03	0.17
10. การประมาณการราคางาน	3.09	1.07	3.24	1.11	-1.15
11. วิศวกรรมสำรวจ แผนที่ภาพถ่าย	2.98	1.08	3.21	1.11	-1.78
12. โลหะการ	2.80	1.01	2.63	1.01	1.37
13. วิศวกรรมชลประทาน	3.10	1.07	3.36	1.13	-1.90
14. การบริหารงานก่อสร้าง	3.17	1.15	3.23	1.15	-0.44
15. วิศวกรรมโยธา	3.14	1.18	3.21	1.17	-0.49
16. วิศวกรรมเครื่องกล	2.94	1.12	2.89	1.07	0.40
17. วิศวกรรมระบบควบคุม	2.97	1.01	2.85	1.08	0.93
18. วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน	3.07	1.05	3.25	1.01	-1.52
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ	3.04	0.88	3.15	0.85	-1.08
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์					

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ต่ำกว่าป.ตรี (n=90)		ป.ตรีและสูงกว่า (n=289)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์					
1. ความรู้ทั่วไปด้านการสื่อสารในปัจจุบัน	3.69	0.89	3.84	0.76	-1.59
2. วิศวกรรมไฟฟ้า และการสื่อสาร	3.12	1.05	3.00	0.94	1.02
3. โครงข่ายโทรศัพท์	3.14	1.06	3.19	0.94	-0.36
4. ระบบเครื่องชุมสาย	3.11	1.09	3.04	0.97	0.55
5. การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ	3.08	1.07	3.09	1.02	-0.07
6. การให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน	3.47	1.12	3.71	0.89	-2.11*
7. การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต)	3.59	1.12	3.82	0.83	-2.14*
8. โปรแกรมคอมพิวเตอร์	3.62	0.97	3.90	0.82	-2.69*
9. โลกของอินเทอร์เน็ต	3.57	1.04	3.85	0.78	-2.81*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์	3.38	0.86	3.49	0.64	-1.39
ด้านการเมืองและกฎหมาย					
1. ระบอบการปกครองของไทย	3.28	0.85	3.25	0.88	0.27
2. คณะรัฐบาลของไทย	3.16	0.81	3.15	0.91	0.10
3. พรรคการเมือง	3.04	0.91	2.93	0.93	0.98
4. การเลือกตั้ง	3.16	0.87	3.08	0.91	0.67
5. สิทธิทางการเมืองของข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐ	3.51	0.93	3.49	0.92	0.21
6. รัฐธรรมนูญไทยและแบบอย่างที่ดีในต่างประเทศ	3.36	1.02	3.30	0.94	0.47
7. กฎหมายในชีวิตประจำวัน	3.87	0.85	3.76	0.88	0.97
8. กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การ ตรวจสอบภายใน และวินัยข้าราชการ	3.49	1.04	3.76	0.93	-2.33*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาการเมืองและ กฎหมาย	3.36	0.68	3.34	0.73	0.19

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	ต่ำกว่าป.ตรี (n=90)		ป.ตรีและสูงกว่า (n=289)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
	ด้านสาธารณสุข				
1. โรคและภาวะเจ็บป่วยจากการทำงาน	3.84	0.87	3.73	0.88	1.08
2. การป้องกันโรค	3.90	0.84	3.79	0.84	1.09
3. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น	3.88	0.87	3.77	0.85	1.06
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ	3.87	0.78	3.76	0.79	1.18
สาธารณสุข					
ด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ					
1. ศิลปะ	3.17	0.89	3.19	0.90	-0.22
2. คนตรี	3.33	0.85	3.38	0.89	-0.48
3. กีฬา	3.50	1.02	3.46	0.95	0.34
4. พระเครื่อง	2.97	1.14	2.62	1.05	2.66*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ	3.24	0.79	3.16	0.77	0.83
บันเทิงและนันทนาการ					
สังคม					
1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม	3.58	0.81	3.49	0.81	0.85
2. คุณธรรม จริยธรรม	3.70	0.80	3.74	0.88	-0.39
3. หลักธรรม คำสอนของศาสนา	3.68	0.88	3.69	0.91	-0.07
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับสังคม	3.65	0.75	3.64	0.80	0.12
โดยภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหา	3.31	0.60	3.38	0.54	-1.00

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.8 พบว่า โดยภาพรวมและรายภาพรวมไม่มีความต้องการสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบรายชื่อใน 5 ภาพรวมมีความต้องการสารสนเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1. ภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลพบ 5 ข้อ มีดังนี้

1.1 ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศมากกว่า ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี พบ 4 ข้อ เรียงตามค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ 1. การติดตามและประเมินโครงการ(มีค่า t สูงลำดับที่ 2) 2. การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการวางแผนกลยุทธ์ 3. การบริหารพัสดุและวิธีการทางพัสดุ และ 4. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์

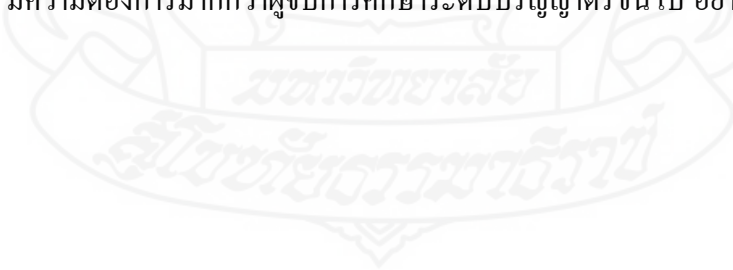
1.2 ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมีความต้องการสารสนเทศมากกว่า ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป พบ 1 ข้อ คือ การจัดตั้งกองทุนและการจัดสวัสดิการ (มีค่า t สูงลำดับแรก)

2. ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์พบ 1 ข้อ คือ อุทกวิทยา กลุ่มผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการมากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์พบ 4 ข้อ ที่กลุ่มผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ โลกของอินเทอร์เน็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต) และการให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน

4. ภาพรวมการเมืองและกฎหมายพบ 1 ข้อคือ กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การตรวจสอบภายในและวินัยข้าราชการ พบว่า ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการมากกว่า ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการพบ 1 ข้อ คือ พระเครื่อง ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความต้องการมากกว่าผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ

จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-distribution ดังแสดงในตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามระดับการศึกษา

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	ต่ำกว่าป.ตรี (n=90)		ป.ตรีและสูงกว่า (n=289)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
	สื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์				
1. หนังสือ และตำรา	3.54	0.75	3.88	0.77	-3.66*
2. หนังสืออ้างอิงในสายงานของท่าน และ ทั่วไป	3.52	0.82	3.87	0.78	-3.60*
3. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน	3.77	0.94	4.01	0.77	-2.45*
4. รายงานการประชุม สัมมนา	3.33	0.83	3.44	0.74	-1.19
5. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการงาน ผลงาน วิชาการ	3.02	0.95	3.54	0.81	-5.03*
6. วารสารในสายงานของท่าน และวารสาร ทั่วไป	3.29	0.99	3.56	0.74	-2.76*
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	3.48	0.93	3.42	0.84	0.54
8. หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ	2.93	1.06	3.02	0.99	-0.75
9. จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค)	2.93	0.97	3.08	0.89	-1.37
ภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์	3.31	0.68	3.54	0.57	-3.08*
สิ่งไม่ตีพิมพ์					
1. แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย(Model)	3.11	1.08	3.32	1.11	-1.59
2. แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก	3.21	1.18	3.53	1.08	-2.36*
3. หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person)	2.82	1.03	2.66	1.05	1.25
4. การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร	3.01	1.05	3.09	1.01	-0.67
ภาพรวมความต้องการรูปแบบสิ่งไม่ตีพิมพ์	3.04	0.99	3.15	0.90	-1.01

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	ต่ำกว่าป.ตรี		ป.ตรีและสูงกว่า		t
	(n=90)		(n=289)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
สื่ออิเล็กทรอนิกส์					
1. ชุดเทปเสียง	3.07	0.85	3.00	0.97	0.59
2. ชุดวิดีโอเทป	3.17	0.90	3.18	1.04	-0.08
3. ซีดี-รอม	3.29	0.91	3.53	0.97	-2.05*
4. วิทยู	3.30	0.80	3.15	0.93	1.35
5. โทรทัศน์	3.66	0.85	3.42	0.91	2.16*
6. ชุดเรียนรู้สำเร็จรูป ด้วยคอมพิวเตอร์	3.67	1.05	3.80	0.92	-1.18
มัลติมีเดีย					
7. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต	3.73	1.06	4.03	0.91	-2.64*
ภาพรวมความต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.41	0.66	3.44	0.74	-0.39
โดยภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบ	3.29	0.66	0.58	0.03	-1.85

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.9 พบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการสารสนเทศไม่แตกต่างกัน แต่พบว่า รายภาพรวม 1 ภาพรวม คือ ภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบของวัสดุสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศมากกว่า ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และพบลักษณะเดียวกันนี้ ใน 5 ข้อของภาพรวมนี้ เรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. งานวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการและผลงานวิชาการ 2. หนังสือและตำรา 3. หนังสืออ้างอิงในสายงานและทั่วไป 4. วารสารในสายงานของท่าน และวารสารทั่วไป และ 5. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน ตามลำดับ

และที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในรายชื่อ ใน 2 ภาพรวม ดังนี้

1. ภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบ 1 ข้อ คือ แผนที่การชลประทานและแผนที่โลก ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าผู้การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบ 3 ข้อที่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการมากกว่า ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อยดังนี้ บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ และซีดี-รอม

3.7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

จำแนกตามตำแหน่งงาน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-distribution ดังแสดงในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา จำแนกตามตำแหน่งงาน

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	สายงานหลัก (n=123)		สายงานสนับสนุน (n=256)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล					
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์	3.90	0.71	3.51	0.93	4.15*
2. การติดตามและประเมินโครงการ	3.80	0.72	3.52	0.89	3.00*
3. การบริหารงานบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.75	0.80	3.64	0.91	1.12
4. การทำงานเป็นทีม	3.83	0.69	3.81	0.84	0.19
5. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์	3.72	0.76	3.62	0.97	1.03
6. จิตวิทยาในการทำงาน	3.69	0.81	3.78	0.84	-0.99
7. การบริหารงบประมาณ วิธีการทางการเงิน	3.75	0.77	3.66	0.97	0.92
8. การบริหารสถานที่ทำงาน	3.53	0.88	3.55	0.84	-0.20
9. การบริหารพัสดุ วิธีการทางพัสดุ	3.61	0.85	3.50	0.94	1.10
10. การบริหารงานสารบรรณ ธุรการ	3.36	0.81	3.48	0.96	-1.26
11. การจัดตั้งกองทุน การจัดสวัสดิการ	3.24	0.84	3.41	0.92	-1.69

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	สายงานหลัก		สายงานสนับสนุน		t
	(n=123)		(n=256)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
12. การบริหารจัดการห้องสมุด	3.34	0.89	3.26	0.93	0.79
13. การงานประชาสัมพันธ์ช่างภาพ ช่างศิลป์ ช่างพิมพ์	3.03	0.79	3.02	0.90	0.18
14. การบริหารการเงิน บัญชี และเศรษฐกิจ	3.18	0.87	3.32	0.95	-1.36
15. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานบริการ	3.31	0.85	3.38	0.84	-0.71
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับการ บริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล	3.54	0.48	3.50	0.63	0.61
วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์					
1. คณิตศาสตร์ สถิติ	3.60	0.94	3.13	1.02	4.31*
2. ฟิสิกส์	3.32	0.99	2.64	1.01	6.10*
3. เคมี	3.02	0.93	2.60	1.02	3.92*
4. การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และ สิ่งแวดล้อม	4.05	0.76	3.43	1.06	5.75*
5. ธรณีวิทยาและปถพีวิทยา	3.91	0.83	2.94	1.11	8.60*
6. อุตภวิทยา	3.98	0.88	3.14	1.11	7.36*
7. เกษตรชลประทาน	3.72	0.94	3.20	1.06	4.59*
8. การวาดแบบทางวิศวกรรม การเขียนแบบ	3.61	0.92	2.83	1.09	6.88*
9. ภูมิสถาปัตยกรรม มัณฑนากร	3.21	0.86	2.73	1.07	4.39*
10. การประมาณการราคางาน	3.76	0.88	2.94	1.10	7.17*
11. วิศวกรรมสำรวจ แผนที่ภาพถ่าย	3.75	0.86	2.88	1.10	7.73*
12. โลหะการ	2.91	0.91	2.56	1.04	3.22*
13. วิศวกรรมชลประทาน	4.08	0.76	2.92	1.07	10.78*
14. การบริหารงานก่อสร้าง	3.93	0.87	2.87	1.11	9.37*
15. วิศวกรรมโยธา	4.03	0.81	2.80	1.11	11.03*
16. วิศวกรรมเครื่องกล	3.19	0.99	2.77	1.09	3.58*
17. วิศวกรรมระบบควบคุม	3.07	1.00	2.78	1.08	2.52*

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	สายงานหลัก		สายงานสนับสนุน		t
	(n=123)		(n=256)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
18. วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน	3.62	0.88	3.01	1.03	5.63*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์	3.60	0.59	2.90	0.88	8.03*
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์					
1. ความรู้ทั่วไปด้านการสื่อสารในปัจจุบัน	3.82	0.75	3.80	0.82	0.28
2. วิศวกรรมไฟฟ้า และการสื่อสาร	3.03	0.77	3.03	1.05	0.01
3. โครงข่ายโทรศัพท์	3.12	0.85	3.20	1.02	-0.77
4. ระบบเครื่องชุมสาย	3.04	0.81	3.07	1.07	-0.27
5. การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ	3.29	0.92	2.98	1.07	2.74*
6. การให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายใน หน่วยงาน	3.60	0.89	3.68	0.99	-0.71
7. การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต)	3.74	0.80	3.78	0.97	-0.41
8. โปรแกรมคอมพิวเตอร์	3.98	0.69	3.77	0.92	2.23*
9. โลกของอินเทอร์เน็ต	3.82	0.70	3.77	0.92	0.55
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ เทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์	3.49	0.57	3.45	0.76	0.53
ด้านการเมือง และกฎหมาย					
1. ระบอบการปกครองของไทย	3.32	0.83	3.23	0.89	0.94
2. คณะรัฐบาลของไทย	3.18	0.88	3.13	0.89	0.47
3. พรรคการเมือง	2.93	0.87	2.97	0.96	-0.37
4. การเลือกตั้ง	3.11	0.89	3.10	0.90	0.08
5. สิทธิทางการเมืองของข้าราชการและลูกจ้าง ภาครัฐ	3.54	0.87	3.47	0.94	0.75
6. รัฐธรรมนูญไทยและ แบบอย่างที่ดีในต่างประเทศ	3.33	0.86	3.30	1.00	0.27
7. กฎหมายในชีวิตประจำวัน	3.82	0.90	3.77	0.87	0.50

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา	สายงานหลัก		สายงานสนับสนุน		t
	(n=123)		(n=256)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
8. กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การตรวจสอบภายใน และวินัยข้าราชการ	3.98	0.90	3.56	0.96	4.04*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ การเมืองและกฎหมาย	3.40	0.66	3.32	0.74	1.08
1. โรคและภาวะเจ็บป่วยจากการทำงาน	3.76	0.88	3.76	0.87	-0.02
2. การป้องกันโรค	3.86	0.79	3.79	0.86	0.75
3. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น	3.80	0.84	3.79	0.86	0.04
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ สาธารณสุข	3.80	0.75	3.78	0.81	0.27
ด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ					
1. ศิลปะ	3.21	0.88	3.17	0.90	0.40
2. ดนตรี	3.45	0.87	3.34	0.89	1.15
3. กีฬา	3.67	0.91	3.37	0.98	2.89*
4. พระเครื่อง	2.94	1.08	2.59	1.06	3.02*
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ ศิลปะบันเทิงและนันทนาการ	3.32	0.71	3.12	0.79	2.41*
สังคม					
1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม	3.52	0.77	3.51	0.83	0.10
2. คุณธรรม จริยธรรม	3.73	0.86	3.73	0.86	0.01
3. หลักธรรม คำสอนของศาสนา	3.67	0.96	3.69	0.87	-0.25
ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับ สังคม	3.64	0.78	3.64	0.79	-0.06
โดยภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหา	3.53	0.44	3.28	0.59	4.22*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามตำแหน่งงานโดยภาพรวม พบว่า ผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบอีกว่ามี 2 ภาพรวม คือ ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการ มีความต้องการสารสนเทศในลักษณะเดียวกันนี้ เรียงตามค่า t ของภาพรวมมากไปหาน้อย ดังนี้

ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พบว่า สายงานหลักมีความต้องการมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากต้องการมากไปน้อย คือ วิศวกรรมโยธา การบริหารงานก่อสร้างธรณีวิทยาและปถพีวิทยาวิศวกรรมสำรวจและแผนที่ภาพถ่ายอุทกวิทยาการประมาณการราคางานการวาดแบบทางวิศวกรรมและการเขียนแบบฟิสิกส์การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อมวิทยาศาสตร์ในงานชลประทานเกษตรชลประทาน ภูมิสถาปัตยกรรมและมันชนาการคณิตศาสตร์และสถิติเคมี วิศวกรรมเครื่องกล โลหะการ และลำดับสุดท้ายคือวิศวกรรมระบบควบคุม สรุป ทุกเนื้อหารายข้อ สายงานหลักมีความต้องการทั้งหมด

ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการ ตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุน คือ พระเครื่อง กีฬา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล มี 2 ข้อที่สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ ที่ต้องการมาก คือ การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการวางแผนกลยุทธ์ รองลงมา คือ การติดตามและประเมินโครงการ

ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ มี 2 ข้อที่สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ ลำดับแรก คือการออกแบบและวิเคราะห์ระบบ รองลงมาคือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์

ภาพรวมการเมืองและกฎหมาย พบว่า กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การตรวจสอบภายในและวินัยข้าราชการ สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญส่วนเนื้อหาอื่น ๆ มีความต้องการไม่แตกต่างกัน

3.8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ
 จำแนกตามตำแหน่งงาน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
 ค่า t-distribution ดังแสดงในตารางที่ 4.11 ดังนี้

ตารางที่ 4.11 เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบจำแนกตามตำแหน่งงาน

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	สายงานหลัก		สายงานสนับสนุน		t
	(n=123)		(n=256)		
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
สื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์					
1. หนังสือ และตำรา	3.91	0.72	3.75	0.80	1.89
2. หนังสืออ้างอิงในสายงานของท่าน และ ทั่วไป	3.96	0.65	3.70	0.85	2.99*
3. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน	4.06	0.72	3.90	0.86	1.77
4. รายงานการประชุม สัมมนา	3.53	0.68	3.36	0.80	1.98*
5. งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการงาน ผลงาน วิชาการ	3.59	0.80	3.33	0.90	2.80*
6. วารสารในสายงานของท่าน และวารสาร ทั่วไป	3.63	0.74	3.43	0.84	2.36*
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย	3.41	0.84	3.45	0.87	-0.33
8. หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ	3.13	0.92	2.94	1.04	1.71
9. จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค)	3.10	0.83	3.02	0.94	0.74
ภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์	3.59	0.50	3.43	0.64	2.45*
สิ่งไม่ตีพิมพ์					
1. แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย(Model)	3.85	0.95	3.00	1.06	7.53*
2. แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก	3.99	0.95	3.19	1.09	6.97*
3. หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person)	2.85	1.08	2.63	1.02	1.96
4. การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร	3.31	0.98	2.96	1.02	3.15*
ภาพรวมความต้องการรูปแบบสิ่งไม่ตีพิมพ์	3.50	0.79	2.94	0.93	5.70*

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ	สายงานหลัก (n=123)		สายงานสนับสนุน (n=256)		t
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
	สื่ออิเล็กทรอนิกส์				
1. ชุดเทปเสียง	3.05	0.96	3.00	0.94	0.47
2. ชุดวีดีโอเทป	3.28	1.00	3.13	1.01	1.37
3. ซีดี-รอม	3.66	0.91	3.38	0.97	2.68*
4. วิทยู	3.23	0.97	3.17	0.88	0.60
5. โทรทัศน์	3.54	0.88	3.45	0.91	1.01
6. ชุดเรียนรู้สำเร็จรูป ด้วยคอมพิวเตอร์	3.93	0.85	3.69	1.00	2.34*
มัลติมีเดีย					
7. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต	4.19	0.78	3.86	1.01	3.21*
ภาพรวมความต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.55	0.64	3.38	0.75	2.21*
โดยภาพรวมความต้องการด้านรูปแบบ	3.56	0.47	3.32	0.64	3.76*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ตำแหน่งกับความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบโดยภาพรวม พบว่า ตำแหน่งในสายงานหลัก มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

ภาพรวมวัสดุสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ เรียงจากความต้องการสารสนเทศมากไปหาน้อย ดังนี้ซีดี-รอม ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย

ภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบว่าสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ เรียงจากความต้องการสารสนเทศมากไปหาน้อย คือแบบจำลอง เชื้อน อ่าง ฝ้าย(Model)แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร

ภาพรวมวัสดุสิ่งตีพิมพ์ พบว่าสายงานหลักมีความต้องการมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญ เรียงจากต้องการมากไปหาน้อย คือ หนังสืออ้างอิงในสายงานของผู้ตอบ

แบบสอบถามและรายงานทั่วไป งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการและผลงานวิชาการวารสารในสาย
งานของท่านและวารสารทั่วไป และรายงานการประชุม สัมมนา

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นคว้า สรุป อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน

1.1.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน โดยเปรียบเทียบตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งงาน

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการ ของกรมชลประทาน จำนวน 379 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และจากตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครซซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีกระบวนการสร้าง ตั้งแต่ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเพศ ช่วงอายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน กับความต้องการสารสนเทศด้านต่าง ๆ เพื่อศึกษารวบรวมและพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทาน

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1.3.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการสารสนเทศ มีดังนี้

1) ด้านเนื้อหา

- โดยภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาในระดับปานกลาง
- รายภาพรวม ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยของภาพรวม มากไปหาน้อย มี 3 ภาพรวม ดังนี้ ด้านสาธารณสุข ($\bar{X}=3.79$) ด้านสังคม ($\bar{X}=3.64$) และด้านการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ($\bar{X}=3.51$)
- รายภาพรวม ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยของภาพรวม มากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ ด้านการเมืองและกฎหมาย ด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ และด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์

2) ด้านรูปแบบ

- โดยภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบในระดับปานกลาง
- รายภาพรวม ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยภาพรวม มากไปหาน้อย มี 3 ภาพรวม ดังนี้ ด้านวัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์ ($\bar{X}=3.48$) และข้อที่มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากที่สุดในการภาพรวมนี้ คือ คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ($\bar{X}=3.40$) และด้านวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ ($\bar{X}=3.12$)
- รายข้อ ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยรายข้อจากทุกภาพรวม เรียงจากมากไปหาน้อย มี 6 ข้อ ดังนี้ บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต(เป็นความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบรายข้อมากที่สุด) คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน หนังสือ/ตำรา หนังสืออ้างอิงในสายงาน ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย วารสารในสายงานและวารสารทั่วไป
- รายข้อ ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยรายข้อจากทุกข้อ มากไปหาน้อย มี 14 ข้อ ดังนี้ โทรทัศน์ ซีดี-รอม แผนที่การชลประทาน และแผนที่โลก หนังสือพิมพ์ภาษาไทย รายงานการประชุมสัมมนา งานวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการผลงานวิชาการ แบบจำลองเขื่อนอ่างฝาย วิทยุ ชุดวิดีโอเทป การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและ

ถาวร จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค) ชุดเทปเสียง หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ
หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ

1.3.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน สรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนก ตามเพศ

- โดยภาพรวม เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าเพศหญิง
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ภาพรวม มี 2 ภาพรวม ที่เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิทยาศาสตร์และ
วิศวกรรมศาสตร์ (เป็นภาพรวมที่ทุกข้อในภาพรวมนี้ เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
มากกว่าเพศหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และข้อที่ต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา
ที่สุดคือ วิศวกรรมโยธา รองลงมาคือด้านการบริหารงานก่อสร้าง วิศวกรรมชลประทาน การวาด
แบบการเขียนแบบทางวิศวกรรม ตามลำดับเป็นต้น) รองลงมาคือ ด้านศิลปะบันเทิงและ
นันทนาการ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- รายข้อ ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่
พบในภาพรวม มีใน 2 ภาพรวม ดังนี้

1. ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ เพศชายมีความต้องการ
สารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบ 2 ข้อ ดังนี้ การออกแบบและ
วิเคราะห์ระบบ วิศวกรรมไฟฟ้าและการสื่อสาร

2. ภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พบ 4 ข้อ เรียงตามค่า t
จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. บริหารงานสารบรรณธุรการ(เพศหญิงมีความต้องการสารสนเทศด้าน
เนื้อหา มากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ) 2. การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการ
วางแผนกลยุทธ์(เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ) 3. จิตวิทยาในการทำงาน และ 4. การบริหารการเงินบัญชีและเศรษฐกิจ(เพศหญิงมีความ
ต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ)

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามเพศ

- โดยภาพรวม เพศชายและหญิงมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- รายภาพรวม พบ 1 ภาพรวม คือ ด้านวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบว่าเพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมี 2 ข้อ เรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อย ดังนี้ แบบจำลองเขื่อนอ่างฝาย แผนที่การชลประทานและแผนที่โลก

- รายข้อ พบ 1 ข้อในภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ ข้อซีดี-รอม พบว่า เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนก ตามช่วงอายุ

- โดยภาพรวม ทุกช่วงอายุมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- รายภาพรวม พบ 2 ภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F มากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการ พบว่าช่วงอายุไม่เกิน 30 ปีมีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 50-60 มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ และพบ 3 ข้อที่มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อย มีดังนี้ กีฬา(F=5.45) ดนตรี(F=3.63) และศิลปะ(F=2.86) 2. ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พบว่าช่วงอายุไม่เกิน 30 ปีมีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบ 6 ข้อ มีความต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อยดังนี้ การประมาณการราคางาน(F=5.22) คณิตศาสตร์และสถิติ(F=4.58) วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน(F=3.73) อุทกวิทยา(F=3.23) การวาดแบบทางวิศวกรรมและเขียนแบบ(F=2.86) และเกษตรชลประทาน(F=2.85)

- รายข้อ ใน 2 ภาพรวม ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในรายภาพรวม แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในรายข้อ มีดังนี้

1. ภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พบ 5 ข้อเรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อย ดังนี้

1.1 การติดตามและประเมินโครงการ(F=6.14 เป็นรายชื่อที่ค่าเอฟสูงที่สุด) พบว่าช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหามากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ

1.2 การวิเคราะห์นโยบายและแผนการวางแผนกลยุทธ์(F=4.09) ช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี ต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

1.3 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริการ(F=3.13) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปีต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ

1.4 การบริหารการเงิน/บัญชีและเศรษฐกิจ(F=2.96) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี ต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 31-40 ปี ต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

1.5 การทำงานเป็นทีม(F=2.75) (ช่วง 51-60 และ 31-40 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

2. ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ พบ 1 ข้อ คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์(F=4.28) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

4) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบจำแนกตามช่วงอายุ

- โดยภาพรวม ทุกช่วงอายุมีความต้องการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ภาพรวม พบ 1 ภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) และพบ 5 ข้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F มากไปหาน้อย ดังนี้

1. ชุดวิดีโอเทป(F=6.52) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

2. ชุดเทปเสียง(F=5.22) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

3. บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต(F=4.09) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

4. วิทยุ($F=3.76$) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

5. ชุดเรียนสำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการงาน ผลงาน($F=3.22$) พบว่า ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

- รายข้อ พบใน 2 ภาพรวม ที่ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในรายภาพรวม แต่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในรายข้อ มีดังนี้

1. ภาพรวมสื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์ พบ 1 ข้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการงาน ผลงานวิชาการ มีค่า $F= 3.00$ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 41-50 ปีต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

2. ภาพรวมสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบ 1 ข้อ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย(Model) มีค่า $F= 2.96$ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 41-50 ปีต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

5) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามระดับการศึกษา

- โดยภาพรวมและรายภาพรวมไม่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบรายข้อใน 5 ภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

1. ภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พบ 5 ข้อ แบ่งออกเป็น

1.1 ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีพบ 4 ข้อ เรียงตามค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ 1. การติดตามและประเมินโครงการ ($t=4.03$) 2. การบริหารพัสดุและวิธีการทางพัสดุ($t=3.95$) 3. การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการวางแผนกลยุทธ์($t=3.93$) และ 4. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์($t=2.25$)

1.2 ผู้จบการศึกษากว่าระดับปริญญาตรี มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่า ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป พบ 1 ข้อ คือ การจัดตั้งกองทุนและการจัดสวัสดิการ ($t=3.95$)

2. ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พบ 1 ข้อ คือ อุทกวิทยา($t=2.21$) กลุ่มผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ พบ 4 ข้อที่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ โลกของอินเทอร์เน็ต($t=2.81$) โปรแกรมคอมพิวเตอร์($t=2.69$) การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต) ($t=2.14$) และการให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน($t=2.11$)

4. ภาพรวมการเมืองและกฎหมาย พบ 1 ข้อ คือ กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การตรวจสอบภายในและวินัยข้าราชการ($t=2.33$) พบว่า ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศมากกว่า ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการ พบ 1 ข้อ คือ พระเครื่อง($t=2.66$) ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบงานตามระดับการศึกษา

- โดยภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- รายภาพรวม พบ 1 ภาพรวม คือ ภาพรวมรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และพบลักษณะเดียวกันนี้ในรายชื่อ 5 ข้อ เรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. งานวิจัยวิทยานิพนธ์/โครงการและผลงานวิชาการ($t=5.03$) 2. หนังสือและตำรา($t=3.66$) 3. หนังสืออ้างอิงในสายงานและทั่วไป($t=3.60$) 4. วารสารในสายงานของท่านและวารสารทั่วไป($t=2.76$) และ 5. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน ($t=3.75$) ตามลำดับ

- รายข้อ พบใน 2 ภาพรวม ที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวม แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในรายชื่อของ มีดังนี้

1. ภาพรวมสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบ 1 ข้อ คือ แผนที่การชลประทานและแผนที่โลก ($t=2.36$) ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า มีความต้องการมากกว่าผู้การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบ 3 ข้อย่อย ที่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการมากกว่าผู้การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อยดังนี้ บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต($t=2.64$) โทรศัพท์($t=2.16$) และซีดี-รอม($t=2.05$)

7) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามตำแหน่งงาน

- โดยภาพรวม ผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าสายงานสนับสนุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ภาพรวม พบ 2 ภาพรวมที่ตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าตำแหน่งในสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ รองลงมาคือภาพรวมศิลปะบันเทิง และนันทนาการ สอดคล้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเพศ แสดงว่าเพศชายคือกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานหลัก ส่วนภาพรวมอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- รายข้อ ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า t จากน้อยไปหามาก พบใน 5 ภาพรวม ดังนี้

1. ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พบว่า สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ วิศวกรรมโยธา($t=11.03$) วิศวกรรมชลประทาน($t=10.78$) การบริหารงานก่อสร้าง($t=9.37$) ธรณีวิทยาและปฐพีวิทยา($t=8.60$) วิศวกรรมสำรวจและแผนที่ภาพถ่าย($t=7.73$) อุทกวิทยา($t=7.36$) การประมาณการราคางาน($t=7.17$) การวาดแบบทางวิศวกรรมและการเขียนแบบ ฟิสิกส์ การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน เกษตรชลประทาน ภูมิสถาปัตยกรรมและมณฑนาการ คณิตศาสตร์และสถิติ เคมี วิศวกรรมเครื่องกล โลหะการ และลำดับสุดท้ายคือวิศวกรรมระบบควบคุม ในภาพรวมนี้ สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าสายงานสนับสนุนทุกข้อ

2. ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการ ตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 ข้อ คือ พระเครื่อง กีฬา

3. ภาพรวมการเมืองและกฎหมาย พบ 1 ข้อ ที่สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหามากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การตรวจสอบภายในและวินัยข้าราชการ

4. ภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พบ 2 ข้อ ที่สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการวางแผนกลยุทธ์ รองลงมาคือ การติดตามและประเมินโครงการ

5. ภาพรวมเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ พบ 2 ข้อที่สายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ลำดับแรก คือ การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ รองลงมา คือ โปรแกรมคอมพิวเตอร์

8) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามตำแหน่งงาน

- โดยภาพรวม ตำแหน่งในสายงานหลัก มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- ภาพรวม มี 3 ภาพรวมที่ตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าตำแหน่งในสายงานสนับสนุนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงจากค่า t ของภาพรวม มากไปหาน้อย ดังนี้

1. ภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ พบ 3 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ แบบจำลองเขื่อน อ่างฝาย(Model) ($t=7.53$) แผนที่การชลประทานแผนที่โลก($t=6.97$) การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร($t=3.15$)

2. ภาพรวมวัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์ พบ 4 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หนังสืออ้างอิงในสายงานและสายงานทั่วไป($t=2.99$) งานวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการและผลงานวิชาการ($t=2.80$) วารสารในสายงานและวารสารทั่วไป($t=7.17$) และรายงานการประชุมสัมมนา ($t=1.98$)

3. ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบ 3 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต($t=3.21$) ซีดี-รอม($t=2.68$) ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย($t=2.34$)

2. อภิปรายผล

2.1 การศึกษาความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรกรมชลประทานครั้งนี้ พบว่า

2.1.1 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการสารสนเทศ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา

โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง แต่รายภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาในระดับมาก คือภาพรวมสาธารณสุข เป็นภาพรวมที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหามากที่สุด คือ 3.79 รองลงมาคือ ภาพรวมสังคม มีค่าเฉลี่ย 3.64 และภาพรวมที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาที่น้อยที่สุดคือ ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยที่ 3.13 และรายชื่อพบว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความต้องการมากที่สุด ค่าเฉลี่ยที่ 3.83 รองลงมาคือค่าเฉลี่ย 3.82 เท่ากัน 2 ข้อ คือ การป้องกันโรค กับการทำงานเป็นทีม

แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาสาธารณสุข ควรวางแผนการพัฒนา ด้านนี้เพิ่มเติม อาจจะเนื่องจากสภาวะแวดล้อมความเป็นอยู่และการทำงาน เสี่ยงต่อการเกิดโรค บุคลากรขาดความมั่นใจด้านนี้ ที่เสี่ยงต่อความเจ็บป่วย ผู้บริหารควรให้ความสนใจปรับปรุงระบบสาธารณสุข เพื่อความมั่นใจในการปฏิบัติงาน อันส่งผลให้ศักยภาพการทำงานดียิ่งขึ้นได้ รวมทั้งสารสนเทศด้านเนื้อหาสังคม เช่นคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมคำสอนของศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมเป็นต้น และกลุ่มตัวอย่างต้องการเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ในระดับปานกลาง อยู่ในภาพรวมความต้องการสารสนเทศหลังสุด แสดงให้เห็นว่าห้องสมุดกรมชลประทานมีให้บริการอย่างเพียงพอและตรงกับความต้องการแล้ว จึงมีความต้องการเนื้อหาในด้านนี้ในรายภาพรวมที่สุด ส่วนรายชื่อที่พบว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์มีความต้องการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.83 รองลงมาคือการป้องกันโรคและการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.82 ก็สอดคล้องกับปัจจุบันมีการเขียนโปรแกรมพัฒนางานชลประทาน เช่น โปรแกรม IRRIProStat และการป้องกันโรค ยังสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาด้านสาธารณสุขอีกด้วย

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายสุดา ปันตระกูล (2544) ศึกษาความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความต้องการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากรบริษัท ในเขต อินฟอร์เมชัน ไฮเวย์ จำกัด พบว่ามีความต้องการด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ระดับมากที่สุด

คือ สื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบวารสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินเทอร์เน็ต และสื่อกัญญา เจริญวัฒน์ (2548) ศึกษาโครงสร้างพื้นฐาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพและศักยภาพของบุคลากรในการดำเนินงาน พบว่า โครงสร้างพื้นฐาน 5 ด้านมีผลต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรดังนี้ 1. ด้านทรัพยากรบุคคลและวัตถุ เมื่อมีการนำองค์กรและการบริหารที่มีนโยบายเอื้อต่อศักยภาพของบุคลากรสามารถทำให้เพิ่มคุณค่าและมีความสุขในการทำงาน เกิดการทำงานเป็นทีม ยึดถือเป้าหมายและความสำเร็จขององค์กรและมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ 2. ด้านโครงสร้างองค์กร พบว่า โครงสร้างที่เป็นระบบและระบุผู้รับผิดชอบชัดเจนทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการทำงานเป็นทีม แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิภาวรรณ คุรุรัตน์ชัยกุล (2538) ศึกษาความต้องการสารสนเทศของวิศวกรและช่างเทคนิค บริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) พบว่า ต้องการด้านการสื่อสารและโทรคมนาคมในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักกับงานที่ปฏิบัติอยู่ แต่กรมชลประทานให้ความสำคัญสารสนเทศที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะต้องการเนื้อหาในภาพรวมสาธารณสุขมากที่สุด ส่วนรายชื่อมีความต้องการสารสนเทศในเนื้อหาโปรแกรมคอมพิวเตอร์มากที่สุด และสายสุดา ปันตระกูล (2544) ศึกษา 2 ประเด็น คือ ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความต้องการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาศักยภาพการทำงานบุคลากรบริษัทไทย ในเต็ด อินฟอร์เมชั่น ไฮเวย์ จำกัด พบว่า รายชื่อพบว่า ระดับมากที่สุด คือ สื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบวารสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินเทอร์เน็ต แต่การศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ภาพรวมด้านสาธารณสุขมีความต้องการมากที่สุด

2) ด้านรูปแบบ

โดยภาพรวมและรายภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบในระดับปานกลางเหมือนกัน เมื่อเรียงตามค่าเฉลี่ยภาพรวมจากมากไปหาน้อย พบภาพรวมวัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์เป็นภาพรวมที่มีความต้องการด้านรูปแบบมากที่สุด และเมื่อมองในรายชื่อทั้งหมด พบบริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบรายชื่อมากที่สุด รองลงไป คือ คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน หนังสือ/ตำรา หนังสืออ้างอิงในสายงาน ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย วารสารในสายงานและวารสารทั่วไป ตามลำดับ และรายชื่อหุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person) เป็นรายชื่อที่มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบน้อยที่สุด และอยู่ในภาพรวมที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเช่นกัน คือภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์

แสดงให้เห็นว่า ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบทั้งโดยภาพรวมและรายภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในระดับปานกลาง รายภาพรวมกลุ่มตัวอย่างยังให้ความเชื่อมั่นในวัสดุ

สิ่งพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์มีความต้องการเป็นลำดับแรก ส่วนรายชื่อทั้งหมดบริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต มีความต้องการมากที่สุดเพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้รวดเร็ว เช่น อีบุ๊ก การสืบค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต รองลงไป คือคู่มือประกอบการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสายสุดา ปั้นตระกูล (2544) ศึกษา 2 ประเด็น คือ ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานบุคลากรบริษัท ในเต็ด อินฟอร์เมชัน ไฮเวย์ จำกัด ประเด็นที่ 1.พบว่าบุคลากรมีความต้องการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวิภาวรรณ คุรุรัตน์ชัยกุล (2538) ศึกษาความต้องการสารสนเทศของวิศวกรและช่างเทคนิค บริษัทเทเลคอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) พบว่า รูปแบบสารสนเทศที่ต้องการมีระดับมากที่สุดคือคู่มือการปฏิบัติงาน แต่ผลการวิจัยฉบับนี้พบว่าคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นความต้องการในลำดับที่สอง ลำดับที่ต้องการมากที่สุดคือบริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต แต่ค่าเฉลี่ยความต้องการยังใกล้เคียงกันมากอนุมานได้ว่าอยู่ในลำดับความต้องการเดียวกัน และสายสุดา ปั้นตระกูล (2544) ศึกษา 2 ประเด็น คือ ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร และศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารต่อความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานบุคลากรบริษัท ในเต็ด อินฟอร์เมชัน ไฮเวย์ จำกัด ประเด็นที่ 1.พบว่า ด้านรูปแบบสารสนเทศมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายชื่อพบว่า ระดับมากที่สุด คือ สื่อสิ่งพิมพ์ในรูปแบบวารสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบอินเทอร์เน็ต

2.1.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน สรุปได้ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามเพศ

โดยภาพรวมและรายภาพรวม พบว่าเพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหามากกว่าเพศหญิงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบภาพรวมมีความต้องการเนื้อหาด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มากที่สุด และทุกข้อในภาพรวมนี้พบเพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างจากเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ ภาพรวมด้านสาธารณสุขเพศชายและเพศหญิงมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันน้อยที่สุด ข้อที่เพศชายต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

มากกว่าเพศหญิงแตกต่างกันมากที่สุดคือ ด้านวิศวกรรมโยธา และแตกต่างกันน้อยที่สุดคือ ด้านการทำงานเป็นทีม

แสดงว่า เพศชายมีความต้องการสารสนเทศมากกว่าเพศหญิงทั้งโดยภาพรวม รายภาพรวม และรายข้อ สรุปได้ว่า เพศชายอยู่ในสายงานหลักมากกว่าเพศหญิง เพราะด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์นั้นมีเพศชายต้องการมากกว่า และอยู่ในตำแหน่งสายงานหลักมากกว่าเช่นกัน และยังพบอีกว่ามีความต้องการไม่แตกต่างกันในภาพรวมสาธารณสุข รายข้อเพศชายต้องการมากที่สุดคือ วิศวกรรมโยธา

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบจำแนกตามเพศ

โดยภาพรวม เพศชายและหญิงมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายภาพรวม พบภาพรวมวัสดุไม่ตีพิมพ์ เพศชายมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบวัสดุไม่ตีพิมพ์มากกว่าจากเพศหญิง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในรายข้อที่พบความแตกต่างมากที่สุดคือ แบบจำลองเขื่อนอ่างฝาย

แสดงให้เห็นว่า เพศชายหรือหญิงมีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน รายภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์เพศชายมีความต้องการแบบจำลองเขื่อนอ่างฝายแตกต่างจากเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะเพศชายเป็นบุคลากรที่ต้องลงพื้นที่ ต้องการแผนที่แบบจำลองเพื่อการลงมือปฏิบัติงานจริงภาคสนาม เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ทันที

3) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามช่วงอายุ

โดยภาพรวม ทุกช่วงอายุมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายภาพรวม พบ 2 ภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. ภาพรวมศิลปะบันเทิงและนันทนาการ พบว่าช่วงอายุไม่เกิน 30 ปีมีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 50-60 มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ 2. ภาพรวมความต้องการด้านเนื้อหาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ พบว่าช่วงอายุไม่เกิน 30 ปีมีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปีมีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายข้อใน 2 ภาพรวมที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในรายภาพรวม แต่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในรายข้อ พบว่า

รายงานรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล มี 5 ข้อเรียงตามค่า F จากมากไปหาน้อย แล้วที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุด คือ การติดตามและประเมินผลโครงการ (F=6.14 เป็นรายชื่อที่ค่าเอฟสูงที่สุด) พบว่าช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ รองลงมาคือการวิเคราะห์นโยบายและแผนการวางแผนกลยุทธ์ (F=4.09) ช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี ต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ

แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ช่วงอายุ โดยภาพรวมมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาไม่แตกต่างกัน รายงานรวม บุคลากรกรมชลประทาน ขาดสารสนเทศด้านศิลปะบันเทิงและนันทนาการ โดยเฉพาะช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี กลุ่มตัวอย่างจึงมีความต้องการภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์เป็นลำดับที่ 2 แต่เมื่อมองรายชื่อ การติดตามและประเมินผลโครงการ ช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 41-50 ปี มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จารุรัตน์ บุญประเสริฐ (2535) ศึกษาเรื่องความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข พบว่าอาจารย์มีความต้องการหนังสือพิมพ์เพื่อนันทนาการมากที่สุด

ตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ ช่วงอายุ ไม่มีผลทำให้ความต้องการสารสนเทศแตกต่างกัน

4) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบจำแนกตามช่วงอายุ

โดยภาพรวม ทุกช่วงอายุมีความต้องการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายงานรวม พบ 1 ภาพรวม คือ ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการมากกว่าทุกช่วงอายุ ช่วงอายุ 31-40 ปี มีความต้องการน้อยกว่าทุกช่วงอายุ) และพบ 5 ข้อ มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ลำดับแรกคือ ชุดวิดีโอเทป (F=6.52) (ช่วงอายุไม่เกิน 30 ปี มีความต้องการสารสนเทศมากกว่าทุกช่วงอายุ และช่วงอายุ 31-40 ปีมีความต้องการสารสนเทศน้อยกว่าทุกช่วงอายุ)

แสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่าง แต่พบความแตกต่างในรายงานรวม ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ช่วงอายุไม่เกิน 30 มีความต้องการแตกต่างจากช่วงอายุ 31-40 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในช่วงอายุเดียวกันนี้ ยังพบรายชื่อที่ต้องการสูงที่สุดคือ ชุดวิดีโอเทป บุคลากรกรมชลประทานที่มาบรรจุใหม่ต้องการเรียนรู้มาก เมื่อเรียนรู้เพียงพอแล้วก็หยุดเรียนรู้

ประมาณช่วงอายุที่ 2 คือ 31-40 ปี บรรณารักษ์ควรส่งเสริมการอ่าน/การเรียนรู้ช่วงอายุนี้เพิ่มขึ้น และผู้บริหารควรให้ความอนุเคราะห์หรืออำนวยความสะดวกด้านงานห้องสมุดกรมชลประทาน

5) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา จำแนกตามระดับการศึกษา

โดยภาพรวมและรายภาพรวม ไม่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบรายชื่อที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในภาพรวมการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล พบ 5 ข้อ และ 1 ใน 5 ข้อมีดังนี้ 1. ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มี 4 ข้อ เรียงตามค่า t มากไปหาน้อย ดังนี้ การติดตามและประเมินโครงการ($t=4.03$) การบริหารพัสดุและวิธีการทางพัสดุ($t=3.95$) การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการวางแผนกลยุทธ์($t=3.93$) และการบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์($t=2.25$) 2. ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่า ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป พบ 1 ข้อ คือ การจัดตั้งกองทุนและการจัดสวัสดิการ ($t=3.95$)

แสดงว่า นุคลากรกรมชลประทานที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา การติดตามและประเมิน โครงการมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารพัสดุและวิธีการทางพัสดุ การวิเคราะห์นโยบายและแผนและการวางแผนกลยุทธ์ และการบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ เพราะว่าผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งและสายงานบริหาร จึงต้องให้ความต้องการด้านนี้ แต่ว่ารายชื่อการจัดตั้งกองทุนและการจัดสวัสดิการนั้น ผู้จบการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่า เพราะว่ามีการศึกษาน้อย จึงต้องอาศัยกองทุนและสวัสดิการไว้ช่วยเหลืออีกทางหนึ่ง

6) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามระดับการศึกษา

โดยภาพรวม มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายภาพรวม พบ 1 ภาพรวม คือ ภาพรวมรูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์/สิ่งตีพิมพ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าผู้จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และพบลักษณะเดียวกันนี้ ในรายชื่อ 5 ข้อ เรียงตามค่า t จากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1. งานวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการงานและผลงานวิชาการ($t=5.03$) 2.

หนังสือและตำรา($t=3.66$) 3.หนังสืออ้างอิงในสายงานและทั่วไป($t=3.60$) 4.วารสารในสายงานของท่านและวารสารทั่วไป($t=2.76$) และ 5.คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน ($t=3.75$) ตามลำดับ

แสดงว่า ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าผู้จบการศึกษาค่ากว่าระดับปริญญาตรี และต้องการงานวิจัยวิทยานิพนธ์ โครงการและผลงานวิชาการมากที่สุด รองลงมาคือ หนังสือและตำรา บุคลากรที่ปฏิบัติงานในส่วนนี้ส่วนใหญ่ทำงานวิชาการ อยู่ในสายงานหลัก ต้องการข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจมากกว่าผู้จบการศึกษาค่ากว่าระดับปริญญาตรี

7) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาจำแนกตามตำแหน่งงาน

โดยภาพรวม ผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานหลักมีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา มากกว่าสายงานสนับสนุนแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบรายภาพรวม 2 ภาพรวมในลักษณะเดียวกันนี้ คือ ภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์มีความต้องการสูงสุด รองลงมาคือ ภาพรวมศิลปปะบันเทิงและนันทนาการ สอดคล้องกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเพศ แสดงว่าเพศชายคือกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งในสายงานหลัก ส่วนภาพรวมอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในรายชื่อ ที่มีความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุดคือวิศวกรรมโยธา($t=11.03$) วิศวกรรมชลประทาน($t=10.78$) การบริหารงานก่อสร้าง($t=9.37$) ธรณีวิทยาและปถพีวิทยา($t=8.60$) วิศวกรรมสำรวจและแผนที่ภาพถ่าย($t=7.73$) อุตกวิทยา($t=7.36$) การประมาณการราคางาน($t=7.17$) เป็นต้น

แสดงว่า ผู้ปฏิบัติงานในสายงานหลักยังให้ความสนใจพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกรมชลประทานสายงานหลักคือวิศวกรรมชลประทานเนื้อหาวิชาที่เรียนหรือปฏิบัติงานจะอยู่ในภาพรวมวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์และที่ความต้องการรายชื่อสูงสุด คือ วิศวกรรมโยธา เพราะผู้จบสายงานหลักของกรมชลประทาน จะได้รับวุฒิวิศวกรรมโยธา-ชลประทาน

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจากรัตน์ บุญประเสริฐ (2535) ศึกษาเรื่องความต้องการและการใช้สารสนเทศของอาจารย์วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข พบว่า อาจารย์ที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความต้องการสารสนเทศและบริการสารสนเทศแตกต่างกัน และสอดคล้องกับสายงานหลักของกรมชลประทาน ด้านเนื้อหาสารสนเทศที่อาจารย์ต้องการมากที่สุด คือความก้าวหน้าในสาขาที่เกี่ยวข้องเช่นกัน และระพีพรรณ ทิวสระแก้ว (2554) ศึกษาความต้องการความต้องการและบริการ สารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

อาศัยแนวคิดเรื่องความต้องการสารสนเทศของทอมัส ดี. วิลสัน (Thomas D. Wilson) ที่ว่ามนุษย์มีปัจจัยสำคัญผลักดันให้เกิดความต้องการ 3 ประการ คือ ความต้องการส่วนบุคคล หน้าที่การทำงาน และสภาพแวดล้อม ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้ห้องสมุดและบุคลากรของสถาบันฯ จำนวน 44 คน พบว่า ผู้ใช้บริการห้องสมุดต้องการสารสนเทศตามบทบาทหน้าที่การทำงานสอดคล้องกับแนวคิดของทอมัส ดี. วิลสัน และใช้ติดตามข่าวสาร ประดับความรู้ ความบันเทิงและพักผ่อน จะแสวงหาเมื่อเกิดความต้องการ

8) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ จำแนกตามตำแหน่งงาน

โดยภาพรวมและรายภาพรวม ตำแหน่งในสายงานหลัก มีความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบมากกว่าสายงานสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบ 3 ภาพรวม ที่ต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบลำดับแรก/ต้องการมากที่สุด คือ 1. ภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ มี 3 ข้อ เรียงจากต้องการมากไปหาน้อย ดังนี้ แบบจำลองเขื่อน อ่างฝ้าย(Model) ($t=7.53$) แผนที่การชลประทานแผนที่โลก ($t=6.97$) การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร($t=3.15$) 2. ภาพรวมวัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์ พบ 4 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หนังสืออ้างอิงในสายงานและสายงานทั่วไป ($t=2.99$) งานวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการและผลงานวิชาการ($t=2.80$) วารสารในสายงานและวารสารทั่วไป($t=7.17$) และรายงานการประชุมสัมมนา($t=1.98$) 3. ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบ 3 ข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ($t=3.21$) ซีดี-รอม($t=2.68$) ชุดเรียนรู้สำเร็จรูปด้วยคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย($t=2.34$)

แสดงว่า ผู้ปฏิบัติงานในสายงานหลักยังให้ความสนใจพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ พบความต้องการสารสนเทศใน 3 ภาพรวม ภาพรวมที่ต้องการมากที่สุดคือภาพรวมวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ ในรายชื่อแบบจำลองเขื่อนอ่างฝ้าย และแผนที่การชลประทาน ทั้งนี้เพื่อการลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่จริงได้ทันที ภาพรวมวัสดุสิ่งตีพิมพ์/สื่อสิ่งพิมพ์ ต้องการหนังสืออ้างอิงมากกว่างานวิจัยวิทยานิพนธ์โครงการและผลงานวิชาการ ภาพรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีความต้องการบริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นบริการที่รวดเร็วทันสมัยเข้าถึงผู้ใช้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ บรรณารักษ์ควรจัดเตรียมฐานข้อมูลเฉพาะด้านที่ดีมีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน ถูกต้อง รวดเร็ว ตรงตามหลักวิชาการในศาสตร์สาขาวิชานั้น ๆ ไว้ให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการในทุกตำแหน่งสายงานของกรมชลประทาน และควรสร้างไว้ที่หน้าเว็บเพจห้องสมุด บุคลากรสามารถเลือกรับบริการในตำแหน่งสายงานของตนได้ทันทีผ่านหน้าเว็บสามารถเสนอความต้องการเพื่อการจัดหาได้ทันที แสดงให้เห็น

ว่าห้องสมุดสามารถตอบสนองได้ก็สายงานแล้ว เหลือก็สายงาน ข้อมูลที่นำมาจัดเตรียมไว้ประกอบด้วย 1. ฐานข้อมูลบรรณานุกรมเดิมในห้องสมุด ซึ่งบรรณารักษ์สามารถดูได้ทันทีว่ารายการบรรณานุกรมใดมีผู้ใช้มากที่สุดหรือไม่มีผู้ใช้เลย ก็สามารถพิจารณาคัดออก/นำเข้าเพิ่มเติมจากระบบได้ทันที ด้วยการ โปรแกรมห้องสมุดที่นำมาใช้ที่ง่ายต่อการบริหารจัดการ 2. ข้อมูลวิทยากรสมัยใหม่ เช่น ไพร์มัลดีมีเดีย สอนภาษา อีบุ๊ก ซึ่งมีความจำเป็นในแต่ละตำแหน่งสายงาน เป็นบริการคัดสรรสารสนเทศทั้งด้านเนื้อและรูปแบบบริการผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เฉลิมศักดิ์ ชูปวา (2541) ศึกษาศักยภาพและแนวทางพัฒนาศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรห้องสมุดที่เป็นสมาชิกข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค พบว่า มีค่าเฉลี่ยในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตสูงสุด

ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พชรินทร์ พรหมสา (2541) ศึกษาความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองร้อยเอ็ด จำกัด พบว่า มีความต้องการรายชื่อในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้านดังนี้ ด้านรูปแบบมีความต้องการความรู้จากโทรทัศน์ วิทยุ และการสนทนากับเพื่อนบ้าน แต่การวิจัยครั้งนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างต้องการเรียงจากมากที่สุดคือแบบจำลองเชิงอองฝ้าย(Model) แผนที่การชลประทานแผนที่โลก การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้

3.1.1 ห้องสมุดกรมชลประทานสามารถนำไปวางแผนงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ โดยการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงตามความต้องการในการพัฒนาศักยภาพการทำงาน

3.1.2 ผู้ปฏิบัติงานด้านวางแผนพัฒนาบุคลากร เช่น สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล ส่วนฝึกอบรม สถาบันพัฒนาการชลประทาน สามารถนำไปประกอบการวางแผนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร

3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมครั้งต่อไป

3.2.1 การศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในรายหรือเฉพาะตำแหน่ง เช่น ตำแหน่งในสายงานหลักของงานชลประทาน เพื่อเจาะลึกความต้องการรายตำแหน่งและสายงาน ทั้งนี้เพื่อการตอบสนองความต้องการอย่างครบถ้วน

3.2.2 การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาคุณภาพการบริการสารสนเทศ ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาองค์กร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

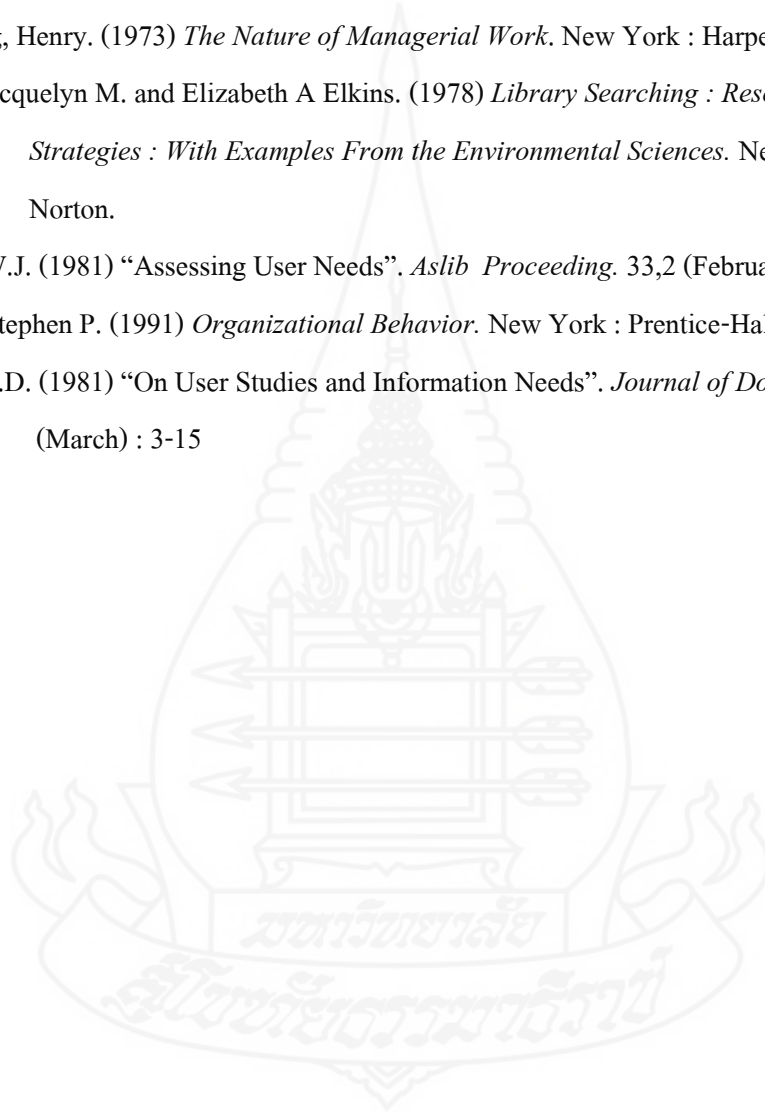
- เกรียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2543) *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* พิมพ์ครั้งที่ 2 ขอนแก่น ภาควิชา
สังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ครรชิต มาลัยวงศ์ (2539) *ก้าวไกลไปกับคอมพิวเตอร์ : สารคอมพิวเตอร์ที่ข้าราชการต้องรู้* พิมพ์
ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
- จารุพันธ์ อภิชาตวณิชย์ (2551) “บทบาทเทศบาลเมืองจันทบุรีในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร
ทางการท่องเที่ยว” รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จิรวรรณ กักดีบุตร (2533) “ผู้ใช้และบริการผู้ใช้” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสารนิเทศศาสตร์
เบื้องต้น* หน่วยที่ 1-7 หน้า 161-202 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เฉลิมศักดิ์ ชูปวา (2541) “แนวทางพัฒนาศักยภาพของบุคลากรช่างงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วน
ภูมิภาค (Pulinet)” สำนักวิทยบริการ และภาควิชาบรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2537) *สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น* ปทุมธานี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย
รังสิต
- ชุติมา สัจจามันท์ (2530) *สารนิเทศวิทยศาสตร์และเทคโนโลยี* นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ถาวร พาพรหม (2547) *คู่มือการดำเนินงานห้องสมุดกรมชลประทาน* กรุงเทพมหานคร กรม
ชลประทาน
- ธารา กนกมณี (2540) *ธารา กนกมณี ที่ระลึกอายุครบ 60 ปี 27 สิงหาคม 2540 = THARA
KANAKMANI 60th BIRTHDAY ANNIVERSARY 27 Augues 1997* กรุงเทพมหานคร บริษัท
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
- นงลักษณ์ ไม่น่ายักจ (2526) “บริการสารสนเทศ : ความหมายและประเภท” *ห้องสมุด* 27,1
(มกราคม-มีนาคม) : 17-23
- นันทา วิฑูฒิสักดิ์ (2536) *สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร ดี.
ดี.บุ๊คสโตร์
- นิธิวีดี ทาเวียง (2543) “การประเมินความต้องการสารสนเทศ” *บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
ศาสตร์ มข.* 18,1 (มกราคม-เมษายน) : 1-8

- ประภาวดี สืบสนธิ์ (2530) *การใช้และแสวงหาสารนิเทศของของเกษตรกร อำเภอมะขาม จังหวัด
จันทบุรี* กรุงเทพมหานคร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประภาวดี สืบสนธิ์ (2532) *พฤติกรรมสารสนเทศ* กรุงเทพมหานคร ชมรมนิสิตวิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปริญดา รุ่งเรือง (2552) “แนวทางการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการจัดการระบบสารสนเทศ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” รายงาน
การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
ท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พวา พันธุ์เมฆา (2535) *สารนิเทศกับการศึกษาค้นคว้า* กรุงเทพมหานคร ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- พัชรินทร์ พรหมสา (2541) “ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์
การเกษตรเมืองร้อยเอ็ด จำกัด” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธิ (2533) “การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการและการแสวงหาสารนิเทศ”
ห้องสมุด 34,4 (ตุลาคม-ธันวาคม) : 72-75
- เพ็ญมณี แนนรอต (2543) “แง่คิดในการพัฒนาบุคลากร” *การบริหารและพัฒนาบุคลากร มข.* 3,6
(มกราคม-เมษายน) : 2-3
- ภิญโญ สาธร (2517) *การบริหารงานบุคคล* กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช
- มัญจिता นิลยา (2551) “ความรู้ ความเข้าใจและความต้องการการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่มี
หน้าที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสามพราณ
จังหวัดนครปฐม” รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แม่นมาศ ชวลิต (2533) “สารนิเทศและสารนิเทศศาสตร์” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสารนิเทศ
ศาสตร์เบื้องต้น* หน่วยที่ 1-7 หน้า 5-17 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สาขาวิชาศิลปศาสตร์
- ระพีพรรณ ทิวสระแก้ว (2554) “ความต้องการสารสนเทศและบริการสารสนเทศของผู้ใช้ห้องสมุด
สถาบันพระปกเกล้า” ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
ศาสตร์ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัชณี สำราญอินทร์ (2542) “ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาการสอนของครู โรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- รัถพร ชังธาดา (2539) *สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า* พิมพ์ครั้งที่ 2 มหาสารคาม ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วิภาวรรณ คุรุรัตน์ชัยกุล (2538) “ความต้องการสารนิเทศของวิศวกรและช่างเทคนิค บริษัท เทล
คอมเอเชีย คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน)” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต อักษรศาสตร์
(บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิโรจน์ ชัยมูล และสุพรรณษา ยวงทอง (2552) *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี
สารสนเทศ* กรุงเทพมหานคร โปรวิชั่น
- ศิลป์านันต์ ลำกุล (2550) “การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการพัฒนาใน
กองพลพัฒนาที่ 3” ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพิบูลสงคราม
- สมคิด อุปนันชัยและนิตยนาถ ฉายากุล (2540) “การพัฒนากุศลกร” ใน *รายงานการสัมมนา
ความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ 15* 94-95 มหาสารคาม
ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สายสุดา ปันตระกูล (2544) “ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร
บริษัทยูไนเต็ด อินฟอร์เมชั่น ไฮเวย์ จำกัด” ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สุกัญญา เจริญวัฒน์ (2548) “โครงสร้างพื้นฐานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา
ศักยภาพของบุคลากรในภาคตะวันออก” ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิทย์ สองห้อง (2553) “การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกองช่าง องค์การบริหารส่วนจังหวัด
ปทุมธานี” การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- อรรถพงษ์ ฉันทานุมัติ *เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรการ
เลือกเครื่องมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์กร “การประยุกต์ใช้
เครื่องมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการองค์กร”* สิงหาคม 2555 หน้า 3-5
กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร กรมชลประทาน

- Goggin, Margaret Knox. (1982) "Meeting Personal Needs". In *Information Needs of the 80s*. page 5-7 London. Jai.
- Line, Maurice. (1969) "Information Requirements in Social Science : Some Preliminary Consideration". *Journal of Librarianship*. 1,5 (January) : 11-13
- Mintzberg, Henry. (1973) *The Nature of Managerial Work*. New York : Harper & Row.
- Morris, Jacquelyn M. and Elizabeth A Elkins. (1978) *Library Searching : Resource and Strategies : With Examples From the Environmental Sciences*. New York : Jeffrey Norton.
- Paisley, W.J. (1981) "Assessing User Needs". *Aslib Proceeding*. 33,2 (February) : 42
- Robbin, Stephen P. (1991) *Organizational Behavior*. New York : Prentice-Hall
- Wilson, T.D. (1981) "On User Studies and Information Needs". *Journal of Documentation*. 37,3 (March) : 3-15

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 2 ความต้องการสารสนเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

2.1 ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา

2.2 ความต้องการสารสนเทศด้านรูปแบบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ท่านเห็นว่าตรงกับความต้องการของท่านมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ระดับเท่านั้น

โปรดอ่านคำอธิบาย ก่อนตอบคำถาม

ความต้องการสารสนเทศด้านเนื้อหา หมายถึง ความประสงค์ที่จะได้รับเนื้อเรื่องสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน

ตอนที่ 2.1 ในการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน ท่านมีความต้องการเนื้อหาสารสนเทศ ต่อไปนี้ในระดับใด

ด้านเนื้อหาสารสนเทศ	ระดับความต้องการ					ส่วนนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การบริหารงาน และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล						
1. การวิเคราะห์นโยบายและแผน การวางแผนกลยุทธ์						☐ T1_ANN
2. การติดตามและประเมิน โครงการ						☐ T1_MON
3. การบริหารงานบุคคล การพัฒนาทรัพยากรบุคคล						☐ T1_ADM
4. การทำงานเป็นทีม						☐ T1_TEA
5. การบริหารความขัดแย้งและความคิดสร้างสรรค์						☐ T1_CRE
6. จิตวิทยาในการทำงาน						☐ T1_PSY
7. การบริหารงบประมาณ วิธีการทางการเงิน						☐ T1_BUD
8. การบริหารสถานที่ทำงาน						☐ T1_PLA
9. การบริหารพัสดุ วิธีการทางพัสดุ						☐ T1_PAR
10. การบริหารงานสารบรรณ ธุรการ						☐ T1_DUC
11. การจัดตั้งกองทุน การจัดสวัสดิการ						☐ T1_WEL
12. การบริหารจัดการห้องสมุด						☐ T1_LIB
13. การงานประชาสัมพันธ์ ช่างภาพ ช่างศิลป์ ช่างพิมพ์						☐ T1_PUB
14. การบริหารการเงิน บัญชี และเศรษฐกิจ						☐ T1_ACC

ด้านเนื้อหาสารสนเทศ (ต่อ)	ระดับความต้องการ					ส่วนนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
การบริหารงาน และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล(ต่อ)						
15. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับผู้รับบริการและการให้บริการ						☐ T1_SER
วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์						
1. คณิตศาสตร์ สถิติ						☐ T2_MAT
2. ฟิสิกส์						☐ T2_PHY
3. เคมี						☐ T2_CHE
4. การบริหารจัดการน้ำ คุณภาพน้ำ และสิ่งแวดล้อม						☐ T2_ENV
5. ธรณีวิทยา ธรณีวิทยา						☐ T2_GEO
6. อุทกวิทยา						☐ T2_HYD
7. เกษตรชลประทาน						☐ T2_AGR
8. การวาดแบบทางวิศวกรรม การเขียนแบบ						☐ T2_DRA
9. ภูมิสถาปัตยกรรม มัณฑนากร						☐ T2_ARC
10. การประมาณการราคางาน						☐ T2_EST
11. วิศวกรรมสำรวจ แผนที่ภาพถ่าย						☐ T2_SUR
12. โลหะการ						☐ T2_MET
13. วิศวกรรมชลประทาน						☐ T2_IRR
14. การบริหารงานก่อสร้าง						☐ T2_BUI
15. วิศวกรรมโยธา						☐ T2_CIV
16. วิศวกรรมเครื่องกล						☐ T2_MAC
17. วิศวกรรมระบบควบคุม						☐ T2_CON
18. วิทยาศาสตร์ในงานชลประทาน						☐ T2_SCI

ด้านเนื้อหาสารสนเทศ (ต่อ)	ระดับความต้องการ					ส่วนนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
เทคโนโลยีสารสนเทศ คอมพิวเตอร์						
1. ความรู้ทั่วไปด้านการสื่อสารในปัจจุบัน						☐ T3_COM
2. วิศวกรรมไฟฟ้า และการสื่อสาร						☐ T3_ELE
3. โครงข่ายโทรศัพท์						☐ T3_TEL
4. ระบบเครื่องชุมสาย						☐ T3_EXC
5. การออกแบบและวิเคราะห์ระบบ						☐ T3_DES
6. การให้บริการด้วยคอมพิวเตอร์ภายในหน่วยงาน						☐ T3_LAN
7. การให้บริการภายนอก(อินเทอร์เน็ต)						☐ T3_INT
8. โปรแกรมคอมพิวเตอร์						☐ T3_PRO
9. โลกของอินเทอร์เน็ต						☐ T3_GLO
การเมือง และกฎหมาย						
1. ระบบการปกครองของไทย						☐ T4_ADM
2. คณะรัฐบาลของไทย						☐ T4_GOV
3. พรรคการเมือง						☐ T4_PAR
4. การเลือกตั้ง						☐ T4_VOT
5. สิทธิทางการเมืองของข้าราชการและลูกจ้างภาครัฐ						☐ T4_AUT
6. รัฐธรรมนูญไทยและ แบบอย่างที่ดีในต่างประเทศ						☐ T4_CON
7. กฎหมายในชีวิตประจำวัน						☐ T4_LAW
8. กฎหมายในงานชลประทาน การจัดหาที่ดิน การ ตรวจสอบภายใน และวินัยข้าราชการ						☐ T4_LAW2

ด้านเนื้อหาสารสนเทศ (ต่อ)	ระดับความต้องการ					ส่วนนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
สาธารณสุข						
1. โรคและภาวะเจ็บป่วยจากการทำงาน						☐ T5_DIS
2. การป้องกันโรค						☐ T5_PRO
3. การรักษาพยาบาลเบื้องต้น						☐ T5_NUR
บันเทิงและนันทนาการ						
1. ศิลปะ						☐ T6_ART
2. ดนตรี						☐ T6_MUS
3. กีฬา						☐ T6_SPO
4. พระเครื่อง						☐ T6_SMA
สังคม						
1. ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม						☐ T7_CUL
2. คุณธรรม จริยธรรม						☐ T7_MOR
3. หลักธรรม คำสอนของศาสนา						☐ T7_DHA

โปรดอ่านคำอธิบาย ก่อนตอบคำถาม

รูปแบบสารสนเทศ หมายถึง ประเภท ชนิด รูปแบบของวัสดุที่ใช้ในการเก็บบันทึกข้อมูล ความรู้ เช่น รูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์หรือสิ่งตีพิมพ์ รูปแบบวัสดุสิ่งไม่ตีพิมพ์ รูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ตอนที่ 2.2 ในการพัฒนาศักยภาพการทำงานของท่าน ท่านมีความต้องการรูปแบบสารสนเทศ ต่อไปนี้ในระดับใด

ด้านรูปแบบสารสนเทศ	ระดับความต้องการ					ส่วนนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
วัสดุสื่อสิ่งพิมพ์หรือสิ่งตีพิมพ์						
1. หนังสือ และตำรา						☐ T8_TEX
2. หนังสืออ้างอิงในสายงานของท่าน และทั่วไป						☐ T8_REF
3. คู่มือประกอบการปฏิบัติงาน						☐ T8_MAN
4. รายงานการประชุม สัมมนา						☐ T8_MEE
5. รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ โครงการ และเอกสาร ประเมินผลงานวิชาการ						☐ T8_RES
6. วารสารในสายงานของท่าน และวารสารทั่วไป						☐ T8_SER
วัสดุสื่อสิ่งพิมพ์หรือสิ่งตีพิมพ์ (ต่อ)						
7. หนังสือพิมพ์ภาษาไทย						☐ T8_NET
8. หนังสือพิมพ์ภาษาต่างประเทศ						☐ T8_NEE
9. จุลสาร แผ่นพับ และข่าวตัด(กฤตภาค)						☐ T8_PAM

ด้านเนื้อหาสารสนเทศ (ต่อ)	ระดับความต้องการ					ส่วนนี้สำหรับ ผู้วิจัย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
วัสดุไม่ตีพิมพ์						
1. แบบจำลองเขื่อน อ่าง ฝาย เป็นต้น (Model of Dam)						☐ T9_MOD
2. แผนที่การชลประทาน แผนที่โลก						☐ T9_MAP
3. หุ่นจำลองบุคคลสำคัญ (Model of Person)						☐ T9_MOP
4. การจัดนิทรรศการทั้งแบบชั่วคราวและถาวร						☐ T9_EXH
สื่ออิเล็กทรอนิกส์						
1. ชุดเทปเสียง						☐ T10_TAP
2. ชุดวิดีโอเทป						☐ T10_VID
3. ซีดี-รอม						☐ T10_CDR
4. วิทยู						☐ T10_RAD
5. โทรทัศน์						☐ T10_TEL
6. ชุดเรียนรู้ด้วยตนเองสำเร็จรูป ด้วยคอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย						☐ T10_MUL
8. ให้บริการฐานข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต						☐ T10_DAS

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายถาวร พาพรหม
วัน เดือน ปีเกิด	4 พฤษภาคม 2514
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พ.ศ. 2547
สถานที่ทำงาน	สถาบันพัฒนาการชลประทาน กรมชลประทาน อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ตำแหน่ง	บรรณารักษ์ชำนาญการ

